

แนวทวงสนับสนุนการจัดการศึกษา ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

แนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษา ในพื้นที่ทุรกันดารต่าง ๆ

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

371.2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ก แนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล
กรุงเทพฯ : สกศ., 2564.
158 หน้า
ISBN : 978-616-270-318-8
1. การจัดการศึกษา 2. พื้นที่ทุรกันดารห่างไกล 3. ชื่อเรื่อง

แนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

สิ่งพิมพ์ สกศ.	อันดับที่ 54/2564
พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2564
จำนวน	1,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์และเผยแพร่	กลุ่มนโยบายการเงินการคลังและทรัพยากรทางการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 99/20 ถนนสุขุทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ 0 2668 7123 โทรสาร 0 2243 2787 Website: http://www.onec.go.th
พิมพ์ที่	บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด 19/25 ม.8 ถนนเต็มรัก-หนองกางเขน ตำบลบางคูรัด อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี 11000 โทรศัพท์ 0 2150 9676-8 โทรสาร 0 2150 9679 E-mail: 21centuryprint@gmail.com www.21century.co.th

คำนำ

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญต่อการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยจัดสรรงบประมาณในลักษณะของ “เงินอุดหนุนรายหัว” ไปยังโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งประเภทสามัญและอาชีวศึกษาทุกแห่ง ผ่านโครงการต่างๆ อาทิ 1) โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เรียนฟรี 15 ปี) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับ 5 รายการหลัก ได้แก่ เงินอุดหนุนทั่วไปสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ค่าอาหารกลางวันในโรงเรียน และ 3) อาหารเสริม (นม) ในโรงเรียน

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร ยังคงมีความยากลำบากในการจัดการศึกษาภายใต้วงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามจำนวนผู้เรียน เนื่องจากโรงเรียนมีจำนวนผู้เรียนน้อย ในขณะที่ต้นทุนในการจัดการศึกษาสูง ซึ่งเป็นผลมาจากความยากลำบากในการขนส่งและการเดินทาง รวมทั้งยังขาดความพร้อมด้านปัจจัยจำเป็นพื้นฐาน (ระบบสาธารณสุข ปลอดภัย การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต) และการบริหารจัดการเพื่อรองรับผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ประกอบกับข้อมูลความต้องการจำเป็นพื้นฐานของโรงเรียนยากลำบาก ยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ การเก็บรวบรวมข้อมูลความยากลำบากและการคัดกรองโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารยังดำเนินการเฉพาะในบางสังกัด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 โดยเน้นกลุ่มโรงเรียนที่มีความยากลำบากในการเดินทางและการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บข.ตชด.) กรมส่งเสริม

การปกครองส่วนท้องถิ่น (สถ.) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำจาก ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก และ ดร.สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์ ตลอดจนคณะทำงานวิจัยที่มีชื่อปรากฏในคำสั่งท้ายเอกสารเล่มนี้ ชมรมโรงเรียนพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะ ผู้แทนสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ทำให้การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายอำนาจ วิทยานุกิติ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญของประเทศไทย แม้ที่ผ่านมารัฐจะจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริม การเข้าถึงการศึกษาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาผ่านการจัดสรร “เงินอุดหนุน ตามจำนวนผู้เรียน” ในอัตราเดียวกัน ภายใต้โครงการต่างๆ อาทิ โครงการสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือที่รู้จักในชื่อ “โครงการเรียนฟรี 15 ปี” โครงการอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) (ระดับอนุบาล-ประถมศึกษา) และค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน (ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ซึ่งมีความยากลำบาก ในการเดินทางส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เนื่องจาก เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้เรียนมีฐานะยากจนและหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ โรงเรียน ยังขาดความพร้อมทั้งด้านปัจจัยจำเป็นพื้นฐาน การเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต และบุคลากร อีกทั้งยังมีต้นทุนในการจัดการศึกษาที่สูงกว่าโรงเรียนปกติทั่วไป ซึ่งสืบเนื่องมาจากความยากลำบากและข้อจำกัดในการเดินทาง ทั้งนี้ การคัดกรองและ ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและยากลำบากในปัจจุบันยังดำเนินการ เฉพาะในบางหน่วยงานเท่านั้นและขาดความต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับนโยบายและงบประมาณ ที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดสรรให้ในแต่ละปี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินการศึกษาและพัฒนาแนวทางการ จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้น โดยในปีงบประมาณ 2562 เน้นศึกษาเกณฑ์ การคัดกรองโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลที่มีความยากลำบากในการเดินทาง และการจัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน ทบทวนและกำหนดเกณฑ์ความยากลำบาก ของโรงเรียน และประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบาก จากนั้นในปีงบประมาณ 2563 และปีงบประมาณ 2564 ดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายในการ จัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล วิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอสำหรับ การสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับภูมิภาค และสถานศึกษา ภายใต้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (สถ.) ได้ร่วมพิจารณาให้ความเห็นต่อ การดำเนินงานและอนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษา

ผลการศึกษาที่สำคัญ

หลักการแนวคิด

การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา ต้องเป็นไปตามหลักความเพียงพอ เป็นธรรม และประสิทธิภาพ ซึ่งต้องคำนึงถึงบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา โดยรัฐจัดสรรงบประมาณไปยังผู้เรียนหรือสถานศึกษาทั่วไปในอัตราเดียวกัน (Universal) เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา (Accessibility) และจัดสรรเพิ่มเติม (Top-up) สำหรับผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างจากสถานศึกษาปกติทั่วไป อาทิ ผู้เรียนยากจน ผู้เรียนพิการ ซึ่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงศึกษามากกว่าผู้เรียนปกติทั่วไป (ทำให้เกิดความเป็นธรรมในการเข้าถึงการศึกษา) ผู้เรียนที่ต้องเดินทางไกล พักนอน และเรียนในสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการเรียนสูงกว่าผู้เรียนปกติทั่วไป รวมถึงสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะแตกต่างจากปกติทั่วไป

หลักการแนวคิดหลักในการจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนยากลำบาก ได้แก่ ความพอเพียง ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ สถานศึกษาที่ต้นทุนในการจัดการศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาปกติ (เนื่องจากบริบทที่ตั้งและผู้เรียนแตกต่างจากผู้เรียนปกติทั่วไป) จำเป็นต้องได้รับการจัดสรรเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเสมอภาคในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีระบบการคัดกรองและการกำกับติดตามที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนและสถานศึกษาที่ยากลำบากได้รับการสนับสนุนอย่างแท้จริง

ในระยะเวลาที่ผ่านมาโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามจำนวนผู้เรียนในอัตราเดียวกัน สำหรับ (1) รายการค่าใช้จ่ายในโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี 15 ปี) ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ (2) ค่าอาหารกลางวันในโรงเรียน และ (3) อาหารเสริม (นม) ในโรงเรียน

โรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษยังได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ

- โรงเรียนภายใต้สังกัด สพฐ. ได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากต้นสังกัด กรณีที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขยายโอกาสที่มีนักเรียนน้อยกว่า 300 คน โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนประจำพักนอน โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและโรงเรียนพื้นที่เกาะ โรงเรียนที่มีนักเรียนยากจน และได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กรณีที่โรงเรียนมีนักเรียนยากจนที่ผ่านเกณฑ์ตามที่ กสศ. กำหนด
- โรงเรียนภายใต้สังกัด อปท. ได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากต้นสังกัด กรณีที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่มีนักเรียนยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส และได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจาก กสศ. กรณีที่โรงเรียนมีนักเรียนยากจนที่ผ่านเกณฑ์ตามที่ กสศ. กำหนด
- โรงเรียนภายใต้สังกัด บข.ตชด. ได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจาก กสศ. กรณีที่โรงเรียนมีนักเรียนยากจนที่ผ่านเกณฑ์ตามที่ กสศ. กำหนด
- บุคลากรที่ปฏิบัติงานโรงเรียนที่ได้รับประกาศเป็นพื้นที่พิเศษของกระทรวงการคลังได้รับเงินสวัสดิการเพิ่มเติม

ความยากลำบากของโรงเรียน

จากการเปรียบเทียบโรงเรียนในแต่ละสังกัด พบว่า โรงเรียน ตชด. มีความยากลำบากในการเดินทางมากกว่าโรงเรียนในสังกัดอื่น โดยระยะทางจากโรงเรียนไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุดเฉลี่ยประมาณ 30 กิโลเมตร และใช้เวลาเดินทางเฉลี่ยประมาณ 42 นาที ประกอบกับการเดินทางยากลำบาก โรงเรียนใช้พาหนะส่วนตัวในการเดินทางเพื่อติดต่อราชการและจัดซื้ออาหาร อุปกรณ์การเรียน นอกจากนี้โรงเรียนมีความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากไม่มีไฟฟ้า ขาดความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐานประกอบกับผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร

สำหรับโรงเรียนภายใต้สังกัด สพฐ. พบว่า โรงเรียนยากลำบากในการเดินทาง และการจัดการศึกษามีลักษณะคล้ายคลึงกับโรงเรียนสังกัด ดชต. อย่างไรก็ตาม จากการคัดกรองโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารของ สพฐ. ในระยะที่ผ่านมาพิจารณา ความยากลำบากในการเดินทางจากระยะทางระหว่างโรงเรียนถึงเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา (สพม.) (สำหรับโรงเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตามลำดับ) ซึ่งทำให้โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สพป. บางแห่งได้รับเงินช่วยเหลือต่ำกว่าโรงเรียน ในสังกัด สพม. ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันเนื่องจาก สพม. ตั้งอยู่นอกพื้นที่จังหวัด

ส่วนโรงเรียนภายใต้สังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบและสามารถเดินทางโดยรถยนต์ อย่างไรก็ตามยังคงมีโรงเรียนขนาดเล็ก บางแห่งที่ตั้งอยู่ห่างไกลและยากลำบากในการจัดการศึกษา ที่ผ่านมายังไม่มีการคัดกรอง โรงเรียนยากลำบากสำหรับโรงเรียนในสังกัด อปท.

การคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

“โรงเรียนยากลำบาก” หมายถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ภายใต้สังกัด สพป. สพม. อปท. และ บข.ดชต. ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ยากลำบากเชิงภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ ได้แก่ โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ เงื่อนไต่ดังนี้

- **โรงเรียนพื้นที่สูง** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และเป็นโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่า ความสูงเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล หาร้อยเมตรขึ้นไป หรือตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขาตามความสูงข้างต้น

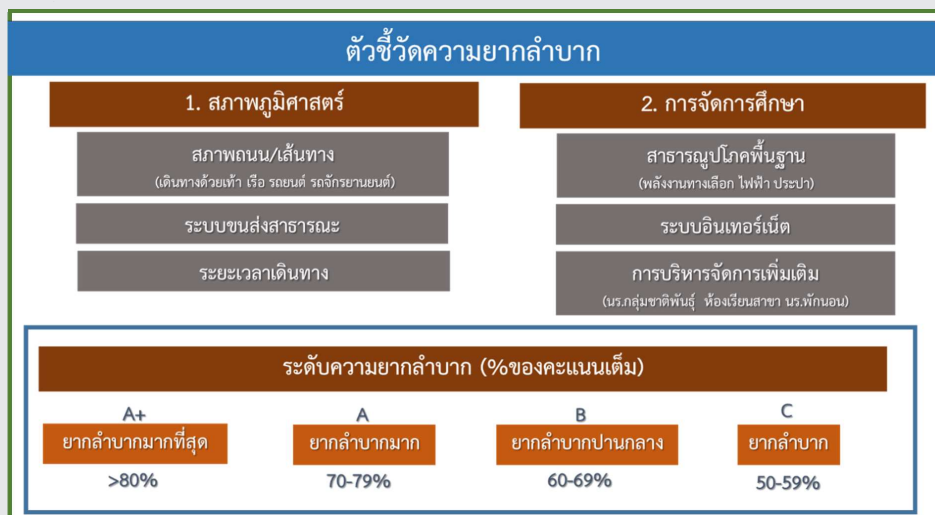
- **โรงเรียนพื้นที่เกาะ** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ มีลักษณะตัดขาดจากแผ่นดิน เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางโดยเรือเป็นหลัก ตั้งอยู่ในฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามันและรวมถึงโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนเรือเหิน

ระดับความยากลำบากของโรงเรียนที่ผ่านเงื่อนไขความยากลำบาก ตามสภาพภูมิศาสตร์ (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) พิจารณา 2 ส่วน ได้แก่ **สภาพการคมนาคม** และ **ความพร้อมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน** โดยมีรายละเอียดและตัวชี้วัด ดังนี้

1) กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง) พิจารณาจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ **ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง** ได้แก่ (1) เส้นทางที่ต้องเดินเท้า/รถจักรยานยนต์เท่านั้น หรือโดยเรือ (2) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาลอง (เส้นทางสัญจรอื่น นอกเหนือจากถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต) (3) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต (4) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ระบบไฟฟ้า (แหล่งพลังงานทางเลือก/การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) น้ำอุปโภค บริโภค (ประปา บ่อบาดาล) (2) ระบบอินเทอร์เน็ต (3) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน (4) การบริหารจัดการโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา และ (5) การบริหารจัดการสำหรับนักเรียนพักนอน (จำนวนนักเรียนพักนอน)

2) กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง)

พิจารณาจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทางได้แก่ (1) เส้นทางที่ต้องเดินทางโดยเรือ ต่อท่า/รถยนต์/รถจักรยานยนต์ (2) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ (รถ/เรือโดยสารประจำทาง) และ (3) ระยะเวลาในการเดินทาง

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ระบบไฟฟ้า (พลังงานทางเลือก/ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) และน้ำอุปโภค บริโภค (บ่อน้ำตื้น/ประปาภูเขา/ประปาส่วนภูมิภาค) (2) ระบบอินเทอร์เน็ต (จานดาวเทียม เครือข่ายโทรศัพท์ ระบบใยแก้ว) และ (3) การจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน โรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา นักเรียนพักนอน

- โรงเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามความยากลำบาก 4 ระดับ ได้แก่ ยากลำบากมากเป็นพิเศษ
  - ระดับยากลำบากมากที่สุด (ระดับ A+) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 100 ของงบประมาณที่เสนอขอ
  - ระดับยากลำบากมาก (ระดับ A) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 70-79 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 80 ของงบประมาณที่เสนอขอ
  - ระดับยากลำบากปานกลาง (ระดับ B) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 60-69 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 60 ของงบประมาณที่เสนอขอ
  - ระดับและยากลำบาก (ระดับ C) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 50-59 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 50 ของงบประมาณที่เสนอขอ

โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารที่ผ่านเกณฑ์คัดกรอง (คะแนนเกินร้อยละ 50) และจำเป็นต้องสนับสนุนเพิ่มเติมมีจำนวนประมาณ 1,532 แห่ง และหากในระยะแรกพิจารณาสนับสนุนโรงเรียน 20 ลำดับแรกที่มีคะแนนความยากลำบากเกินร้อยละ 70 และได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษจากกระทรวงการคลัง โรงเรียนยากลำบากที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม จำแนกเป็น โรงเรียนพื้นที่สูงประมาณ 83 โรง และโรงเรียนพื้นที่เกาะประมาณ 52 โรง รวมทั้งสิ้นประมาณ 135 โรง

ค่าใช้จ่ายพื้นฐานและค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

ในปี 2563 วิเคราะห์ประเด็นความเหลื่อมล้ำจากการจัดสรรเงินสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานตามจำนวนผู้เรียนไปยังสถานศึกษาที่มีบริบทเชิงพื้นที่แตกต่างกัน (โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลและโรงเรียนในพื้นที่ปกติ) ข้อค้นพบสำคัญสรุปดังนี้

1) สถานศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาต่อนักเรียนหนึ่งคนสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่โดยเปรียบเทียบ ประกอบกับการเดินทางที่ยากลำบาก ส่งผลให้สถานศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลมี “ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง” สูงกว่าโรงเรียนพื้นที่ปกติ ครูและบุคลากรจำเป็นต้องใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในการเดินทาง เนื่องจากไม่มีรถโดยสารประจำทาง และมีค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มที่ไม่ได้เบิกจ่าย อาทิ ค่าน้ำมัน ในการเดินทางไปหาซื้อวัตถุดิบ การเยี่ยมบ้านนักเรียน ค่าเปลี่ยนยางรถ เป็นต้น

2) สถานศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งสถานศึกษาต้องกันเงินที่ได้รับจัดสรรสำหรับค่าจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ การสร้างฝายกักเก็บน้ำ/เครื่องกรองน้ำ เนื่องจากแหล่งน้ำมีจำกัด น้ำบาดาลไม่สะอาดพอสำหรับดื่มและประกอบอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างส่วนใหญ่มีราคาสูงกว่าพื้นราบประมาณ 2-3 เท่า

3) ครูและบุคลากรในโรงเรียนพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะยังมีความเสี่ยงในการเดินทางไปสอนและการเยี่ยมบ้านนักเรียน รวมทั้งมีค่าใช้จ่ายสำหรับ “การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน” และ “การจัดหลักสูตร” สำหรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยและมีพัฒนาการล่าช้า

3) โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่กรุงเทพมหานครห่างไกลส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สพฐ. ซึ่งตามแนวทางการใช้เงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) ครอบคลุมค่าวัสดุการเรียนการสอน ค่าจ้าง/ค่าตอบแทน รวมทั้งค่าสาธารณูปโภค และบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนั้น โรงเรียนในสังกัด สพฐ. ส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องกันเงินสำหรับค่าสาธารณูปโภคและบริหารจัดการสถานศึกษา

4) จากการวิเคราะห์ค่าไฟฟ้าเฉลี่ยของโรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครห่างไกล พบว่ามีค่าเฉลี่ยประมาณ 472,649 บาท/โรง/ปี เทียบกับโรงเรียนทั่วไปที่มีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 394,664 บาท/โรง/ปี

5) จากการวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่กรุงเทพมหานครห่างไกลที่ผ่านเกณฑ์คัดกรองเบื้องต้น พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนน O-NET ระดับ ป.6 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (ประมาณ 73% ของโรงเรียนยากลำบากฯ) โดยโรงเรียนขนาดเล็กและเล็กพิเศษมีผลคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศประมาณ 61.42%

ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่ม

โรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครห่างไกลส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มที่มาจากรายจ่ายสำหรับกิจกรรมหรือต้นทุนที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ดังนี้

1) โรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครห่างไกล มีค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานแบบเดียวกับโรงเรียนทั่วไปและมีค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่มที่เกิดจากค่าเดินทาง อาทิ การเดินทางไปร่วมกิจกรรมของนักเรียนนอกพื้นที่ การติดต่อราชการ การเดินทางไปจัดหาวัสดุประกอบอาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน รวมทั้งค่าเดินทางและความเสี่ยงในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งครูและบุคลากรมักไม่เบิกจ่าย เนื่องจากยุ่งยาก เป็นต้น

2) โรงเรียนมีค่าใช้จ่ายจำเป็นที่เพิ่มเติมและแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป อาทิ ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อการเรียนเพิ่มเติมและจ้างบุคลากรเฉพาะเป็นผู้ช่วยครู สำหรับสื่อสารและช่วยปรับพื้นฐานก่อนเข้าเรียนให้แก่ผู้เรียนที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทย การจัดและดูแลนักเรียนพักนอน การพัฒนาความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน จัดหาน้ำสะอาดสำหรับดื่มและประกอบอาหารให้แก่ผู้เรียน

3) จากฐานข้อมูลรายจ่ายของโรงเรียน สพฐ. พบว่า โรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต้องกันเงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) สำหรับค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 472,449 บาท/โรง/ปี ทั้งนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น หากคิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อผู้เรียนจะพบว่า โรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อผู้เรียนสูงกว่าโรงเรียนทั่วไปถึง 8 เท่า

4) โรงเรียนพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่ไม่สามารถระดมเงินสนับสนุนจากผู้ปกครองได้ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกร และฐานะยากจน ซึ่งเงินนอกงบประมาณส่วนใหญ่มาจากการบริจาคจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ นอกพื้นที่

ข้อเสนอในการสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล และประมาณการวงเงิน

ข้อเสนอจากการดำเนินงานปี 2562

จากการศึกษาในปี 2562 ค่าใช้จ่ายที่เสนอขอสนับสนุนเพิ่มเติมรายโรงเรียน จำแนกเป็น 4 รายการ ได้แก่ (1) ค่าเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ (ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน) ในอัตรา 3,000 บาท/โรงเรียน/ปี (2) ค่าจ้างผู้ช่วยครูในการสื่อสาร (ก่อนประถมศึกษา) จำนวน 1 คน/โรงเรียน ในอัตรา 144,000 บาท/โรงเรียน/ปี (12,000 บาท/คน/เดือน) (3) ค่าชดเชยความยากลำบากในการเดินทางในอัตรา 12,000 บาท/โรงเรียน/ปี และ (4) ค่าไฟฟ้า สำหรับโรงเรียนพื้นที่สูงในอัตรา 3,600 บาท/โรงเรียน/ปี และสำหรับโรงเรียนพื้นที่เกาะแก่งในอัตรา 3,800 บาท/โรงเรียน/ปี โดยโรงเรียนยากลำบากมากที่สุดได้รับจัดสรร 100% ตามวงเงินที่เสนอขอ และโรงเรียนที่ยากลำบากมากได้รับจัดสรร 80% ตามวงเงินที่เสนอขอ โดยในระยะแรกเสนอให้สนับสนุนโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความยากลำบากจำนวน 135 โรงเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากร้อยละ 70 ขึ้นไป และอยู่ในกลุ่มโรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรกตามความเห็นของเขตพื้นที่การศึกษา ที่ได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ รวมเป็นเงินที่ขอสนับสนุนเพิ่มประมาณ 38,056,840 บาท/ปีการศึกษา

ข้อเสนอจากการดำเนินงานปี 2563

เสนอให้ปรับอัตราเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี) ทั้ง 5 รายการ ตามค่าใช้จ่ายจริง (ไม่ต่ำกว่าอัตราที่ปรับด้วยอัตราเงินเพื่อสะสมตั้งแต่ปี 2553) โดยในการสนับสนุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ กรณีโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล เสนอให้สนับสนุนแบบเหมาจ่าย สำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรอง เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสูงกว่าโรงเรียนพื้นราบ อาทิ ค่าเดินทางในการติดต่อราชการ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ วัสดุดับประกอบอาหาร ค่าพัฒนาสาธารณูปโภคภายในโรงเรียน

รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ค่าจ้างบุคลากรช่วยสอน เป็นต้น โดยต้องใช้งบประมาณประมาณ 45.38 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ ประมาณการจากค่าใช้จ่ายเดินทางเฉลี่ย 55,000 บาท/โรง/ปี และโรงเรียนในพื้นที่พิเศษตามประกาศกระทรวงการคลังปี 2562 จำนวน 825 โรง)

ข้อเสนอแนวทางจัดสรรและบริหารจัดการด้านการเงิน สำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มาจากความแตกต่างเชิงพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อ“สถานศึกษา” ในการจัดการศึกษาที่เพียงพอและมีคุณภาพ ซึ่งการดำเนินการระยะแรกเน้นศึกษาลักษณะความยากลำบากและคัดกรองจำนวนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลในเบื้องต้น เพื่อประกอบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและประมาณการวงเงินสนับสนุน

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนยากลำบากและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระยะต่อไป สรุปดังนี้

1) ประเด็นการคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

- สภาพการคมนาคม ที่กำหนดให้พิจารณาจากเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ อาจไม่สะท้อนความยากลำบากในการเดินทางของผู้เรียนอย่างแท้จริง ควรเพิ่มตัวชี้วัดอื่น อาทิ ระยะทางและระยะเวลาที่ผู้เรียนใช้ในการเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียน อย่างไรก็ตามการกำหนดตัวชี้วัดและคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดควรคำนึงถึงความซับซ้อนของตัวชี้วัดที่อาจส่งผลให้สถานศึกษาบางแห่งได้ค่าคะแนนความยากลำบากเพิ่มขึ้นกว่าความเป็นจริง

- ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง โดยพิจารณาจากสภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีต ควรทบทวนเพื่อไม่ให้เกิดความซับซ้อนในการให้คะแนน/น้ำหนัก

- ความยากลำบากในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่หลากหลาย เนื่องจากจำนวนผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว อาจไม่สะท้อนความยากลำบากในการจัดการศึกษาที่แท้จริงได้ ประกอบกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะเท่านั้น พื้นที่ราบในบางจังหวัดมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นลูกหลานแรงงานต่างชาตินับจำนวนมาก ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมเช่นกัน

- ตัวชี้วัดในแต่ละข้อควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญและประเมินเป็นค่าน้ำหนัก เนื่องจากแต่ละข้อมีค่าน้ำหนักความจำเป็น/ความสำคัญไม่เท่ากัน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับภูมิภาคจำเป็นต้องดำเนินการร่วมกัน เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการคัดกรองโรงเรียนยากลำบาก ซึ่งนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและช่วยเหลือโรงเรียนยากลำบากอย่างแท้จริง ลดปัญหาการนับซ้ำและสนับสนุนตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

2) ประเด็นการจัดสรรงบประมาณหรือสนับสนุนโรงเรียนยากลำบาก ในพื้นที่ทุรกันดาร

- หลักการในการจัดทำข้อเสนอระบบการเงินเพื่อการศึกษาเพื่อความเสมอภาค ได้แก่ ความเพียงพอและจำเป็นของงบประมาณ ความเสมอภาคและเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณ (เงินอุดหนุนแบบรายหัวในอัตราที่เท่าเทียมตามความจำเป็นที่เหมือนกัน เพื่อสนับสนุนความเป็นธรรมในแนวนอน และเงินอุดหนุนเพิ่มเติมตามความจำเป็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความเป็นธรรมในแนวตั้ง) ความคุ้มค่าหรือประสิทธิผลของการใช้จ่ายงบประมาณ ความมีประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงบประมาณ รวมทั้งความโปร่งใส ตรวจสอบได้ คาดการณ์ได้ของงบประมาณในด้านการเงินการบัญชี
- งบประมาณที่ใช้สนับสนุนเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนยากลำบากเป็นพิเศษ อาจมาจากการเกลี้ยงบประมาณในหมวดหรือรายการอื่น หรือแปลงงบประมาณเรียนฟรี 15 ปี เนื่องจากจำนวนประชากรวัยเรียนลดลง หรือระดมจากแหล่งทุนอื่นที่นอกเหนือจากเงินงบประมาณ เป็นต้น โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาในทุกสังกัดจำเป็นต้องหารือร่วมกันเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลสถานศึกษาและผู้เรียนสำหรับคัดกรองโรงเรียนยากลำบาก ตลอดจนหาแหล่งทุนสนับสนุนเพิ่มเติมโดยไม่กระทบงบประมาณในภาพรวม
- การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเพิ่มเติมในโรงเรียนที่ยากลำบากในการเดินทาง ควรมีการพิจารณาทบทวนเป็นระยะหรือทุกปี เนื่องจากเส้นทางคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งควรพิจารณาความคุ้มค่าในการให้งบประมาณอุดหนุนเป็นรายกรณีด้วย อาทิ โรงเรียนพื้นที่เกาะ มีนักเรียนจำนวน 3 คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเฉลี่ยถึงคนละ 100,000 บาท ดังนั้น หากพิจารณาแล้วไม่คุ้มค่ากับการสนับสนุน อาจมีการควบรวมกับโรงเรียนแกนนำ และสนับสนุนปัจจัยเสริม เช่น การจัดการรถรับ-ส่ง เป็นต้น

- การสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับสถานศึกษาต้องกำหนดเงื่อนไขที่สะท้อนเป้าหมาย ตัวชี้วัด และความสำเร็จของการดำเนินงาน การบริหารจัดการ โดยควรมีการติดตามผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนที่มีความยากลำบาก เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่จัดสรรและเงื่อนไขในการจัดสรรงบประมาณที่นำไปสู่คุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น

- ปัญหาเงินอุดหนุนสำหรับค่าสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ควรมีการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่หลากหลายและลดการพึ่งพางบประมาณจากรัฐ และบางรายการค่าใช้จ่ายอาจไม่จำเป็นต้องสนับสนุนในลักษณะที่เป็นตัวเงินเท่านั้น โดยอาจสนับสนุนให้ภาคส่วนอื่นร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มสะอาด) เช่น การจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน (โซลาร์เซลล์) และการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของโรงเรียนในระยะยาว เป็นต้น

- นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกองทุนต่างๆ อาจช่วยอุดหนุนค่าไฟฟ้าสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร รวมทั้งการสนับสนุนด้านการเงินจากภาคีเครือข่าย อาทิ ผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า รวมถึงภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ในขณะที่เดียวกันอาจมีมาตรการสนับสนุนทางอ้อม อาทิ การลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า) ของโรงเรียนและผู้เรียนที่มาจากครอบครัวยากจนหรือขาดโอกาสทางการศึกษา การออกมาตรการจูงใจทางภาษีสำหรับหน่วยงานที่สนับสนุนการศึกษา

- ข้อเสนอรายการค่าใช้จ่ายและงบประมาณที่ควรสนับสนุน ยังพิจารณาจัดสรรเป็นรายโรงเรียนในจำนวนที่เท่ากันในทุกรายการ ควรแยกพิจารณารายละเอียดแต่ละรายการที่อาจจัดสรรงบประมาณมาก/น้อยแตกต่างกันตามระดับความจำเป็นหรือความลำบากในแต่ละโรงเรียน รวมทั้งข้อจำกัดของบางโรงเรียน เช่น โรงเรียนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่สามารถสนับสนุนเป็นค่าไฟได้ เป็นต้น

- การดำเนินงานสนับสนุนงบประมาณสำหรับโรงเรียนยากลำบากในภาพรวม ควรเสนอในลักษณะมาตรการระยะสั้น เนื่องจากในอนาคตสภาพแวดล้อมอาจเปลี่ยนแปลงไป

- การวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนวทางจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ซึ่งจำแนกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านสถานศึกษา และด้านครัวเรือนของผู้เรียน รวมทั้งต้องวิเคราะห์แนวทางการสนับสนุน กฎหมายและวิธีการสนับสนุน โดยเชื่อมโยงทั้งในส่วนของคุณสมบัติเป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

- การพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำเป็นต้องสรุปรายการข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ได้แก่ (1) ข้อมูลสภาพปัจจุบัน (Status) อาทิ จำนวนนักเรียน จำนวนเยาวชน ที่อยู่นอกระบบการศึกษา จำนวนนักเรียนออกกลางคัน (2) ข้อมูลการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Respond) และ (3) ข้อมูลผลการดำเนินงาน (Result) ซึ่งเชื่อมโยงกับผลลัพธ์เชิงคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการติดตามประเมินผล ให้เป็นไปตามเป้าหมายต่อไป ทั้งนี้ เสนอให้ฝ่ายเลขานุการฯ จัดทำรายการข้อมูล และเสนอไปยังอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัลต่อไป

- การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจำเป็นต้องประสานและอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน รวมถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- การจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนที่มีความยากลำบากจำเป็นต้องมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมกันพัฒนาระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นทางเลือกและตัวชี้วัดการดำเนินงานที่หลากหลาย และไม่ยุ่งยากซับซ้อน

ข้อจำกัดการศึกษาและข้อเสนอสำหรับการศึกษาต่อไป

ผลการศึกษาค้างนี้เป็นการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำในมิติพื้นที่เพียงบางส่วนเท่านั้น และขาดการวิเคราะห์เชิงลึก เช่น ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล การบริหารจัดการทรัพยากร รูปแบบและข้อดีข้อเสียของการสนับสนุนแบบรัฐร่วมเอกชน เป็นต้น ซึ่งการจัดทำข้อเสนอแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเพื่อประกอบการกำหนดเกณฑ์คัดกรอง ตัวชี้วัด แนวทางสนับสนุน ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร โดยส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ร่วมจัดและสนับสนุนอย่างเป็นระบบต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 คำถามวิจัย	2
1.4 ขอบเขตการศึกษาและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	3
1.5 กรอบแนวคิดและกระบวนการศึกษา	3
1.6 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	9
2.2 ความเสมอภาค/เป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา	11
2.3 เหตุผลและความจำเป็นในการสนับสนุนโรงเรียน ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	17
2.4 การจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำ	20
บทที่ 3 ลักษณะความยากลำบากในการจัดการศึกษา การคัดกรอง และประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	27
3.1 ลักษณะความยากลำบากในการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	27
3.2 การคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	37
3.3 ประมาณการจำนวนโรงเรียนที่จำเป็นต้องสนับสนุนและข้อเสนอเบื้องต้น	44
บทที่ 4 การสนับสนุนค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นของโรงเรียน ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	48
4.1 การสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลในปัจจุบัน	48
4.2 ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและค่าใช้จ่ายความจำเป็นส่วนเพิ่ม	61
4.3 ข้อเสนอสำหรับการสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล และประมาณการวงเงิน	75

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	89
5.1 หลักการแนวคิดในการสนับสนุนโรงเรียนยากลำบาก ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	90
5.2 ลักษณะของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	91
5.3 การคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	92
5.4 ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและค่าใช้จ่าย ตามความจำเป็นส่วนเพิ่ม	94
5.5 ข้อเสนอสำหรับสนับสนุนโรงเรียนยากลำบาก ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	96
5.6 ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	102

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า	
1-1	หลักการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอย่างเป็นธรรม	4
1-2	กรอบแนวคิดในการศึกษา	5
2-1	การสนับสนุนภายใต้หลักความเท่าเทียม (Equality) และหลักความเสมอภาค (Equity)	12
2-2	ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคแนวนอน	13
2-3	ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคแนวตั้ง	14
2-4	รายละเอียดเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรภายใต้โครงการเรียนฟรี	22
2-5	สูตรการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการของสถานศึกษา	24
3-1	ภาพรวมการวิเคราะห์ระยะทางเฉลี่ยของโรงเรียน	30
3-2	ผลการวิเคราะห์ระยะทางเฉลี่ยโรงเรียนสังกัด ตชด.	30
3-3	ลักษณะของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารที่จำเป็นต้องสนับสนุนเพิ่มเติม	38
3-4	ตัวชี้วัดความยากลำบาก	40
3-5	จำนวนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดาร	44
3-6	การกระจายของโรงเรียนยากลำบากในประเทศไทย	46
4-1	การกระจายแบบเก็บข้อมูลของโรงเรียนทั่วไปและโรงเรียนยากลำบาก	62
4-2	รายจ่ายของกิจกรรมการเรียนการสอนที่รัฐจัดสรรเงินอุดหนุน	65
4-3	สรุปข้อค้นพบสำคัญจากฐานข้อมูลของค่าจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัด สพฐ.	66
4-4	สรุปข้อค้นพบสำคัญจากฐานข้อมูลกิจกรรมการเรียนการสอนจากหน่วยงานต้นสังกัด	67
4-5	สรุปข้อค้นพบสำคัญจากฐานข้อมูลค่าไฟฟ้าจากหน่วยงานต้นสังกัด	68
4-6	การเปลี่ยนแปลงอัตราราคาค่าไฟฟ้าปลีก	69
4-7	ผลคะแนน O-NET ระดับ ป.6 จำแนกตามขนาด	71
4-8	ค่าเดินทางเฉลี่ยของโรงเรียนแต่ละประเภท	71
4-9	รายการค่าใช้จ่ายจำเป็นที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป	72
4-10	ข้อเสนอการศึกษา ปี 2562	76
4-11	การปรับอัตราเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายพื้นฐาน	83
4-12	ข้อเสนอจากการศึกษา ปี 2563	85

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1-1	การเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา และคำถามวิจัย	6
2-1	ตัวอย่างเปรียบเทียบราคาวัสดุ อุปกรณ์ในการก่อสร้าง ในพื้นที่บ่อเกลือและพื้นที่ราบ	19
2-2	อัตราเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทสามัญศึกษา (ในระบบ) ปีการศึกษา 2563	23
2-3	จำนวนโรงเรียนจำแนกตามลักษณะที่ตั้งของโรงเรียน ปี 2558	25
2-4	จำนวนนักเรียน จำแนกตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และขนาดโรงเรียน สังกัด สพป.	25
2-5	จำนวนนักเรียน จำแนกตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และขนาดโรงเรียน สังกัด สพม.	26
3-1	รายชื่อตัวอย่างโรงเรียนที่อนุเคราะห์ข้อมูลและสถานที่ประชุม	28
3-2	รายชื่อโรงเรียนที่อนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (ร่วมประชุม/ให้ข้อมูลเพิ่มเติมผ่านแบบสำรวจ)	29
3-3	การแสดงระยะทางเฉลี่ยระหว่างโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) จำแนกตามสภาพที่ตั้งและขนาดโรงเรียน (กม.)	31
3-4	การแสดงระยะทางเฉลี่ยระหว่างโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จำแนกตามสภาพที่ตั้งและขนาดโรงเรียน (กม.)	32
3-5	การพิจารณาเส้นทางคมนาคมของโรงเรียนในพื้นที่สูง	40
3-6	การพิจารณาเส้นทางคมนาคมของโรงเรียนในพื้นที่เกาะ	42
3-7	เงื่อนไขการสนับสนุนงบประมาณในโรงเรียนตามระดับความยากลำบาก	43
3-8	ประมาณการจำนวนโรงเรียนที่มีคะแนนยากลำบากเกิน 70% (ระดับ A+ และระดับ A)	47
3-9	จำนวนโรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรก ที่มีคะแนนยากลำบากสูงกว่าร้อยละ 70	47

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
3-10	ประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบาก (โรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรกที่มีคะแนน ความยากลำบากร้อยละ 70 ขึ้นไป และได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ)	47
4-1	รายละเอียดเงินอุดหนุนอาหารกลางวัน	51
4-2	อัตราเงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม) จำแนกตามสังกัด	52
4-3	จำนวนโรงเรียนที่ลงทะเบียนเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งตามภูมิภาค สังกัด และลักษณะของโรงเรียน	64
4-4	ค่าไฟฟ้าที่ใช้จ่ายจริงของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในปี 2557-2558	68
4-5	ข้อเสนออัตราอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติม ตามความจำเป็นของนักเรียน (ค่าไฟฟ้า)	70
4-6	อัตราต้นทุนการเดินทางต่อกิโลเมตร	73
4-7	ข้อเสนออัตราเงินอุดหนุนตามระยะทาง จำแนกตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	74
4-8	เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 1 ค่าเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ	77
4-9	เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 2 ค่าจ้างผู้ช่วยครูในการสื่อสาร	78
4-10	เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 3 ค่าเดินทางเพื่อติดต่อราชการ	79
4-11	เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 4 ค่าลดความเหลื่อมล้ำ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ค่าไฟฟ้า)	81
4-12	ประมาณการงบประมาณที่ขอสนับสนุนเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนยากลำบาก (135 โรงเรียน)	82
5-1	ประมาณการงบประมาณที่ขอสนับสนุนเพิ่มเติม สำหรับโรงเรียนยากลำบาก (135 โรงเรียน)	96

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญต่อการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4 ของจีดีพีในปี 2559 เพิ่มเป็นร้อยละ 6 ของจีดีพีในปี 2560 เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาผ่านโครงการต่างๆ อาทิ โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือที่รู้จักในชื่อ “โครงการเรียนฟรี 15 ปี” ซึ่งทุกโรงเรียนได้รับจัดสรรในอัตราเดียวกันตามจำนวนผู้เรียน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายใน 5 รายการหลัก ได้แก่ เงินอุดหนุนทั่วไปสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งยังได้รับเงินอุดหนุนอาหารกลางวัน และอาหารเสริม (นม) สำหรับนักเรียนในระดับอนุบาล-ประถมศึกษา

อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญ ของประเทศไทย โดยเฉพาะในมิติเชิงพื้นที่ โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่ มีความจำเป็น (Needs) และค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป อาทิ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มจากการจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนสำหรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ในการสื่อสารและค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้เรียนอยู่ประจำพักนอนที่ไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ นอกจากนี้ โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และการเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันการสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลยังดำเนินการเฉพาะในบางหน่วยงาน อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีการคัดกรองโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) เพื่อให้การสนับสนุนเพิ่มเติมจากเงินอุดหนุนโครงการเรียนฟรี และกระทรวงการคลังที่กำหนดเกณฑ์คัดเลือกสำนักงาน (ครอบคลุมถึงโรงเรียน) ในพื้นที่พิเศษ เพื่อสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่พิเศษ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่วางแผนสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จึงได้ดำเนินการศึกษาแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ 2562 เน้นศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลของหน่วยงานหลัก ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) และร่วมกับหน่วยงานหลักพิจารณาเกณฑ์การคัดกรอง ความจำเป็นพื้นฐาน และความจำเป็นส่วนเพิ่มของโรงเรียนในพื้นที่ทุกันดารห่างไกล รวมทั้งสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นของผู้เรียนและสถานศึกษาในปีงบประมาณ 2563 ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษานำมาประกอบการพิจารณาจัดทำข้อเสนอแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลในปีงบประมาณ 2564

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาเกณฑ์คัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลและการสนับสนุนในปัจจุบัน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและความจำเป็นส่วนเพิ่มของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลของประเทศไทย
- 1.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุกันดารห่างไกล

1.3 คำถามวิจัย

- 1.3.1 โรงเรียนในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลมีลักษณะแตกต่างจากโรงเรียนในพื้นที่ทั่วไปอย่างไร และจะคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลอย่างไร
- 1.3.2 ปัจจุบันโรงเรียนในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ อย่างไร
- 1.3.3 โรงเรียนในพื้นที่ทุกันดารห่างไกลมีความจำเป็นและค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตามความจำเป็นแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปอย่างไร
- 1.3.4 แนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุกันดารควรเป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตการศึกษาและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เน้นวิเคราะห์การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในมิติเชิงพื้นที่เท่านั้น โดยหน่วยศึกษาคือโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บข.ตชด.) และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.)

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากในประเทศและต่างประเทศ การสำรวจข้อมูลผ่านแบบสอบถาม การลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์แนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

ความจำเป็นของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล จำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) และความจำเป็นส่วนเพิ่ม (Additional Needs) โดยวิเคราะห์ความจำเป็นพื้นฐานจากค่าใช้จ่ายสำหรับ 5 รายการหลักที่ได้รับสนับสนุนผ่านโครงการเรียนฟรี ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สำหรับวิเคราะห์ความจำเป็นส่วนเพิ่มจากรายการค่าใช้จ่ายอื่นที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปและนอกเหนือจาก 5 รายการหลักที่ได้รับสนับสนุน ทั้งนี้ การสำรวจและวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและความจำเป็นส่วนเพิ่มเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในปีงบประมาณ 2562 (ไม่รวมเงินเดือนครูและบุคลากร) และจำแนกค่าใช้จ่ายตามแหล่งเงิน ได้แก่ งบประมาณและนอกงบประมาณ

1.5 กรอบแนวคิดและกระบวนการศึกษา

1.5.1 กรอบแนวคิด

ความเป็นธรรม (Fairness) ในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา เป็นประเด็นที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ โดยมักเชื่อมโยงกับการเพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามาจากหลายปัจจัย อาทิ เพศ รายได้ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา ภาษา ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความขัดแย้งและสงคราม ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง (Education International Research Institute, 2011)

ความเป็นธรรมในการสนับสนุนหรือจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษามีได้หมายถึง การสนับสนุนผู้เรียนทุกคนหรือสถานศึกษาทุกแห่งในแบบเดียวกันหรืออัตราเท่ากัน ผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีต้นทุนหรือความจำเป็นสูงกว่าปกติ (ต้นทุนหรือความจำเป็นส่วนเพิ่ม) ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากปกติทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความจำเป็นสูงสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกับผู้เรียนทั่วไป เช่นเดียวกับกับสถานศึกษาที่มีต้นทุนในการจัดการศึกษาสูงกว่าปกติทั่วไป สามารถมีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานได้ตามที่รัฐกำหนด

แผนภาพที่ 1-1 หลักการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอย่างเป็นธรรม

หลักการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรม (Fairness)

โรงเรียนที่มีความจำเป็นสูงกว่าโรงเรียนทั่วไป
ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม (Top-Up) ตามความจำเป็นส่วนเพิ่ม (Additional Needs)
นอกเหนือจากการสนับสนุนตามความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs)
เพื่อให้ทุกโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน

การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและเป็นธรรมสามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ **ลักษณะที่หนึ่ง** เป็นการสร้างความเสมอภาคแนวนอน (Horizontal Equity) โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายพื้นฐานโดยจัดสรรให้เท่ากันทุกโรงเรียน (Universal) เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน อาทิ การสนับสนุนค่าใช้จ่ายพื้นฐาน 5 รายการหลัก ภายใต้โครงการเรียนฟรี ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งจัดสรรตามจำนวนผู้เรียนในอัตราเดียวกัน และ **ลักษณะที่สอง** เป็นงบประมาณที่จัดสรรเพิ่มเติมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสร้างความเสมอภาคแนวตั้ง (Vertical Equity) โดยจัดสรรเงินอุดหนุนสมทบ (Top up) หรือสนับสนุนเพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีต้นทุน/ค่าใช้จ่ายแตกต่างจากปกติทั่วไป อาทิ โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (เด็กด้อยโอกาส ยากจน พิการ)

แผนภาพที่ 1-2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.5.2 กระบวนการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีกระบวนการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากมิติพื้นที่ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ เพื่อทราบลักษณะและความจำเป็นของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล รวมถึงการสนับสนุนในปัจจุบัน 3) การวิเคราะห์หลักเกณฑ์การคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลและประมาณการจำนวนโรงเรียนที่ควรได้รับสนับสนุนแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป 4) วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและความจำเป็นส่วนเพิ่ม รวมทั้งประมาณการวงเงินสนับสนุนตามความจำเป็นส่วนเพิ่มของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล 5) จัดทำข้อเสนอแนวทางการสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล โดยสาระในการศึกษาตอบสนองวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1-1 การเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา และคำถามวิจัย

วัตถุประสงค์	วิธีการศึกษา	คำถามวิจัย
1) เพื่อศึกษาเกณฑ์คัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลและการสนับสนุนในปัจจุบัน	ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบบสำรวจข้อมูล ลงพื้นที่แบบสัมภาษณ์ ประชุมหารือ และประชุมเชิงปฏิบัติการ (ดำเนินงานในปี 2562 และ 2563) 1) ลักษณะของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล 2) เกณฑ์คัดกรองโรงเรียนยากลำบากฯ 3) การสนับสนุนในปัจจุบัน	ข้อ 1 ข้อ 2
2) เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและความจำเป็นส่วนเพิ่มของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลของประเทศไทย	วิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานต้นสังกัด แบบสำรวจข้อมูล ค่าใช้จ่าย แบบสัมภาษณ์ ประชุมหารือ และประชุมเชิงปฏิบัติการ (ดำเนินงานโครงการปี 2563) 1) ความจำเป็นพื้นฐานและความจำเป็นส่วนเพิ่มของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร 2) ประมาณการค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสำหรับการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล จำแนกตามความจำเป็น	ข้อ 3
3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	สรุปข้อเสนอปรับแนวทางสนับสนุนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลและความเห็นจากการประชุม 1) สรุปข้อเสนอเบื้องต้นจากผลการศึกษาปี 2562 และปี 2563 เหตุผลความจำเป็น และประมาณการวงเงินงบประมาณสำหรับสนับสนุน 2) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์รูปแบบแนวทางการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล	ข้อ 3

การดำเนินงานศึกษาครั้งนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานศึกษาเพื่อให้คำปรึกษาและแนะนำการดำเนินงาน ออกแบบและจัดทำเครื่องมือศึกษา ร่วมวิจัยภาคสนามและประชุมเชิงปฏิบัติการ รวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ดังนี้

1) คณะทำงานศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการจัดการศึกษาตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน ตามคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ 66/2562 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2562

2) คณะทำงานศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับกับความเป็น
ของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา ตามคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ที่ 60/2563 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2563

3) คณะทำงานดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา
ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 742/2563 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2563
ทั้งนี้ คณะทำงานฯ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนจากหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง
กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่น และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

1.6 นิยามศัพท์

1.6.1 โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่
ห่างไกลและจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป เนื่องจากมีต้นทุนหรือ
ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มที่มาจากความยากลำบากในการเดินทางและการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน
ที่มีบริบทแตกต่างจากปกติทั่วไป

1.6.2 ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายสำหรับ 5 รายการหลักที่
ได้รับการสนับสนุนผ่านโครงการเรียนฟรี ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์
การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งรายการค่าใช้จ่าย
จำเป็นอื่นๆ ที่ผู้เรียนและสถานศึกษาต้องได้รับการสนับสนุนเพื่อเป็นหลักประกันในการเข้าถึง
การศึกษาที่มีมาตรฐานได้อย่างเท่าเทียมกัน

1.6.3 ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่ม หมายถึง ค่าใช้จ่ายจำเป็นอื่นที่นอกเหนือจาก
ค่าใช้จ่ายพื้นฐานทั่วไป อาทิ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล
ค่าใช้จ่ายในการจัดหลักสูตรพิเศษสำหรับผู้เรียนพิการหรือไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทย
ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนมีต้นทุนสูงกว่าโรงเรียนทั่วไป

1.6.4 เงินงบประมาณ หมายถึง เงินอุดหนุนภายใต้โครงการเรียนฟรีที่โรงเรียนได้รับจัดสรร
ตามจำนวนนักเรียนจากหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอน
ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
รวมทั้งเงินที่ได้รับจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ภายใต้โครงการต่างๆ

1.6.5 เงินนอกงบประมาณ หมายถึง เงินจากแหล่งอื่นที่นอกเหนือจากเงินงบประมาณ
อาทิ เงินบำรุงการศึกษา เงินรายได้สถานศึกษา เงินบริจาค เงินระดมทรัพยากร และเงินอื่นๆ
ที่นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษา และค่าใช้จ่าย
สำหรับผู้เรียน

1.6.6 ค่าใช้จ่ายพื้นฐานในการบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง รายการค่าใช้จ่ายที่ระบุในแบบเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ค่าสาธารณูปโภค ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา ค่าวัสดุในการบริหารงานทั่วไป ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของผู้บริหาร ครูและบุคลากร ค่าใช้จ่ายในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการบริหารจัดการโรงเรียน

1.6.7 ความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรหรือสนับสนุนโดยคำนึงถึงบริบทและความจำเป็นที่แตกต่างกันของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ เพื่อเพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำในมิติเชิงพื้นที่

บทที่ 2

บทบาทวาระที่เกี่ยวกับ

การตอบโจทยคำถามวิจัยและจัดทำข้อเสนอในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลจำเป็นต้องบทบาทวาระที่เกี่ยวกับ อาทิ ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความเสมอภาค เป็นธรรม ในการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา เหตุผลและความจำเป็นในการสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล การจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ และเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำข้อเสนอแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ยากลำบากต่อไป

2.1 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นประเด็นที่ทุกประเทศให้ความสนใจและหาแนวทางแก้ไข โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากระบบการจัดสรรงบประมาณ จากการศึกษาของเปรี๊อง กิจรัตน์กร (2555) ชี้ว่าที่มาของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามาจาก 2 แหล่ง คือแหล่งที่ 1 ความเหลื่อมล้ำจากสภาพทางสังคมไทย มีปัจจัยสำคัญ ได้แก่

- **ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว:** ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีสามารถสนับสนุนให้ลูกได้รับการศึกษาที่ดีได้มากกว่า เด็กจากครอบครัวที่ยากจนทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับต่ำกว่า และมีคุณภาพต่ำกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงกว่า นอกจากนี้เด็กจากครอบครัวที่ยากจนมักออกกลางคัน ไม่สามารถเรียนจนจบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

- **ภูมิลำเนา สภาพแวดล้อมและภูมิลำเนาของเด็ก:** เด็กในเขตเมืองมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายกว่า ทั้งด้านระยะทางและคุณภาพของโรงเรียน งานวิจัยจำนวนมากพบว่าเด็กในกรุงเทพฯ ได้รับการศึกษาตามเกณฑ์สูงกว่าพื้นที่อื่น รองลงมาคือเขตเมืองใหญ่มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงกว่าเด็กในเขตเมืองเล็กหรือในชนบท นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยยังอาจส่งผลโดยตรงต่อความกระตือรือร้นในการศึกษา เด็กในเขตชุมชนแออัด หรืออยู่ในแหล่งที่มีปัจจัยย่ำแย่ เช่น สถานบันเทิง ยาเสพติด อาจหันเหจากการศึกษาได้โดยง่าย

- สภาวะและวัฒนธรรมในครอบครัว: เด็กที่มีบิดาและมารดามีโอกาสเรียนตามเกณฑ์มากกว่าเด็กที่ครอบครัวขาดบิดามารดา หรือมีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว นอกจากนี้ ความเชื่อ วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของบิดาและมารดามีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็ก ครอบครัวบิดามารดาที่มีการศึกษามากส่งเสริมและลงทุนการศึกษาให้ลูกมากกว่าครอบครัวที่บิดามารดา มีการศึกษาน้อย และประสบการณ์ทางการศึกษาของบิดามารดามีส่วนส่งเสริมการศึกษาของลูกไปในทิศทางเดียวกัน

แหล่งที่ 2 ความเหลื่อมล้ำจากการจัดการศึกษาชาติ มีปัจจัยสำคัญ ได้แก่

- การจัดสรรงบประมาณและกำลังคนทางการศึกษา: สถานศึกษาขนาดเล็กในเขตยากจนโดยเฉพาะในชนบทจะได้รับงบประมาณน้อยกว่า มีครูอาจารย์ตามวุฒิน้อยกว่า ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ในเขตเมืองใหญ่ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้น แม้เด็กจะเข้าถึงการศึกษามากขึ้น แต่ผลการเรียนซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จกลับต่ำลง

- การจัดสรรอัตราครูและบุคลากรทางการศึกษา: ปัญหาขาดแคลนครูในบางพื้นที่ เช่น ชนบทห่างไกล และครูเกินในบางพื้นที่ รวมทั้งครูเกษียณและลาออกก่อนเกษียณ แต่ได้รับการจัดสรรอัตราทดแทนไม่เป็นไปตามจำนวนที่หายไป อัตราครูขาดแคลนมาก ได้แก่ ครูที่จบด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ทำให้โรงเรียนต้องใช้ครูที่จบไม่ตรงวุฒิทำการสอน โดยเฉพาะโรงเรียนเขตยากจนที่ขาดครูทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ

- ระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา: แม้ปัจจุบันจะมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สพศ.) แต่การตรวจประเมินยังเน้นตัวเอกสารหลักฐาน มากกว่าการวัดเชิงคุณภาพ ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพเกือบทั้งหมด และทำให้ครูได้วิทยฐานะเพิ่มขึ้น ในขณะที่ผลการเรียนนักเรียนตกต่ำ นอกจากนี้ คณะผู้ประเมินคุณภาพควรมีมาตรฐานในระดับเดียวกัน เพื่อให้การประเมินน่าเชื่อถือและเป็นธรรม

ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นณริฎ พิศลยบุตร (2559) ที่ชี้ว่า ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษาเป็นตัวอย่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่สำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ อาทิ คุณภาพของการเรียนการสอน ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อเด็กแต่ละคนให้ได้รับความรู้ความเข้าใจต่างกัน และสะท้อนออกมาเป็นผลคะแนนสอบ (Test Score) ที่แตกต่างกัน

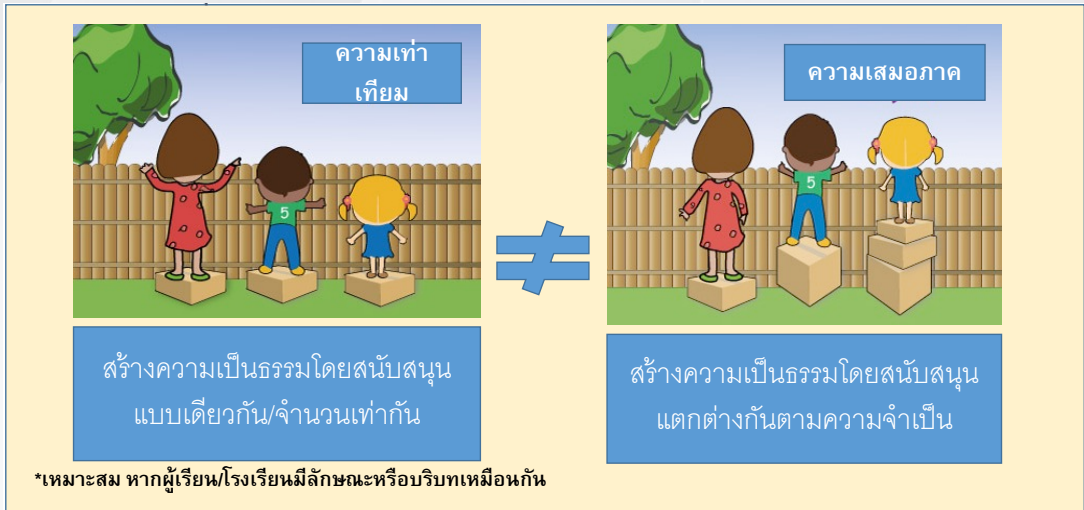
นอกจากนี้ นณริฎ พิศลยบุตร (2559) ยังชี้ว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่วนใหญ่ เป็นผลจากความแตกต่างกันทางด้านสถานศึกษา โดยมีบทบาทสูงถึง 47 เปอร์เซ็นต์จาก 100 เปอร์เซ็นต์ของความเหลื่อมล้ำโดยรวม ในขณะที่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น การอยู่ร่วมกันของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา รวมทั้งประเภทของอาชีพของบิดาและมารดา (กลุ่มแรงงาน กลุ่มลูกจ้าง กลุ่มสูงกว่าลูกจ้าง) จะสามารถอธิบายความเหลื่อมล้ำได้ 9 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ปัจจัยเฉพาะส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ นักเรียนเคยเข้าชั้น สามารถอธิบายความแตกต่างในคะแนนสอบได้เพียงแค่ 2 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสะท้อนภาพว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยกว่าครึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านสถาบันการศึกษาเป็นหลัก ทั้งนี้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยส่วนใหญ่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ เช่น การขยายขนาดโรงเรียน การเพิ่มจำนวนครู การให้ความรู้แก่บิดามารดาและครอบครัว

2.2 ความเสมอภาค/เป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา

ความเสมอภาค เป็นหนึ่งในหลักการสำคัญของการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา โดยมีความเชื่อมโยงกับนโยบายการเพิ่มโอกาส การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และการลดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย อาทิ เพศ รายได้ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา ภาษา ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความขัดแย้งและสงคราม ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง (Education International Research Institute, 2011)

ตามที่ได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 “**ความเสมอภาคทางการศึกษา**” หมายถึง “การที่ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับและเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง โดยให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู” และ “**ความเหลื่อมล้ำในการศึกษา**” หมายถึง “ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาอันเนื่องมาจากคุณภาพหรือมาตรฐานของสถานศึกษา คุณภาพหรือประสิทธิภาพครู หรือสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม” ทั้งนี้ **ความเป็นธรรม (Fairness)** ในการสนับสนุนหรือจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา มิได้หมายถึงการสนับสนุนในแบบเดียวกันหรือจำนวนเท่ากัน

แผนภาพที่ 2-1 การสนับสนุนภายใต้หลักความเท่าเทียม (Equality) และหลักความเสมอภาค (Equity)

ที่มา: <https://www.open.edu/openlearn/ocw/mod/oucontent/view.php?id=47639&printable=1>

จากแผนภาพที่ 2-1 นักเรียนสามคนพยายามดูการแข่งขันกีฬาที่จัดขึ้นนอกรั้วโรงเรียน การสนับสนุนนักเรียนทุกคนในแบบเดียวกันจะเกิดความเป็นธรรม หากนักเรียนทุกคนมีความสูงเท่ากัน แต่เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีส่วนสูงแตกต่างกัน นักเรียนที่มีส่วนสูงน้อยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อให้มีโอกาสมองเห็นการแข่งขันกีฬาเหมือนเด็กที่มีส่วนสูงมากกว่า

■ แนวคิดและวิธีการจัดสรรงบประมาณภายใต้หลักความเท่าเทียมและความเสมอภาค

1) การจัดสรรงบประมาณตามหลักความเท่าเทียม เป็นการสนับสนุนแบบทั่วไปสำหรับผู้เรียนหรือโรงเรียนที่มีบริบทเหมือนกันในแบบเดียวกัน/เท่ากัน เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าเป็นการสร้าง**ความเสมอภาคในแนวนอน (Horizontal Equity)**

แผนภาพที่ 2-2 ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคแนวนอน

ตัวอย่างการจัดสรรงบประมาณภายใต้หลักความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคแนวนอน

- การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวผ่าน “โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เรียนฟรี 15 ปี)” โดยผู้เรียนทุกคนที่เข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งประเภทสามัญและอาชีวศึกษาได้รับเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับ 5 รายการหลัก ได้แก่ เงินอุดหนุนทั่วไปสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับส่งเสริมสนับสนุน “อาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม)” โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จัดสรรสำหรับผู้เรียนทุกคนที่เรียนระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) (ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเองและรับถ่ายโอนภารกิจ) เด็กอนุบาล และเด็ก ป.1 - ป.6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม) กำหนดในอัตราคนละ 7.37 บาทต่อคน และเงินอุดหนุนอาหารกลางวันกำหนดในอัตราคนละ 20 บาทต่อคน

2) การจัดสรรงบประมาณตามหลักความเสมอภาค ให้ความสำคัญต่อความจำเป็น (Needs) ของผู้เรียน/โรงเรียน โดยผู้เรียน/โรงเรียนที่มีความจำเป็น (อาทิ ผู้ด้อยโอกาส ผู้เรียนยากจน โรงเรียนในพื้นที่ยากลำบาก/ห่างไกล) รวมถึงผู้เรียนในสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนหรือจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมหรือในอัตราที่สูงกว่าผู้เรียน/โรงเรียนปกติทั่วไป ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าการสร้างความเสมอภาคในแนวตั้ง (Vertical Equity) ทั้งนี้ รัฐอาจจัดสรรงบประมาณแบบเจาะจงหรือมีเงื่อนไข และวิเคราะห์ความจำเป็นของผู้เรียน/โรงเรียนจากตัวชี้วัดต่างๆ อาทิ สัดส่วนของนักเรียนยากจน สัดส่วนของนักเรียนที่มีสิทธิทานอาหารกลางวันโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือจ่ายในราคาต่ำ สัดส่วนของผู้เรียนที่ไม่ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก สัดส่วนของผู้เรียนพิการ ทูพพลภาพ หรือความแตกต่างของหลักสูตร

แผนภาพที่ 2-3 ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคแนวตั้ง

ตัวอย่างการจัดสรรงบประมาณภายใต้หลักความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคแนวตั้ง

- การอุดหนุนโรงเรียนที่มีนักเรียนยากจน สพฐ. (ก่อนปีการศึกษา 2560) และ อปท. พิจารณาจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้แก่โรงเรียนที่มีนักเรียนยากจน โดยพิจารณารายได้ต่อครัวเรือนของผู้เรียน (ไม่เกิน 40,000 บาทต่อปี) และจัดสรรให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษา 1,000 บาท/คน/ปี ไม่เกินร้อยละ 40 ของจำนวนนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3,000 บาท/คน/ปี ไม่เกินร้อยละ 30 ของจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมด

ทั้งนี้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 สพฐ. เปลี่ยนเกณฑ์คัดกรองนักเรียนยากจนใหม่ โดยประเมินจากข้อมูลนักเรียนใน 2 ส่วน ได้แก่ 1) รายได้เฉลี่ยของสมาชิกครัวเรือนต่อคนต่อเดือนไม่เกิน 3,000 บาท และ 2) ข้อมูลสถานะครัวเรือน จำแนกเป็น 2.1) จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีภาวะพึ่งพิง (พิการหรือไม่มีรายได้) 2.2) สภาพที่อยู่อาศัยทรุดโทรม ไม่มั่นคงปลอดภัย ที่มีภาวะพึ่งพิง (พิการ หรือไม่มีรายได้) 2.3) ไม่มีรถยนต์ 2.4) หากเป็นเกษตรกรต้องมีที่ดินทำกิน ไม่เกิน 1 ไร่ ซึ่งข้อมูลสถานะครัวเรือนจะถูกนำมาคำนวณด้วยวิธีการทางสถิติแบบวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Tests: PMT) โดยกำหนดน้ำหนักให้กับสถานะครัวเรือนแต่ละด้านของแต่ละจังหวัด น้ำหนักที่ได้ถูกนำมาแปลงเป็นคะแนนความขาดแคลนทุนทรัพย์ของนักเรียน (ระดับความยากจน) แต่ละคน (PMT Scores) มีการจัดระดับความยากจนออกเป็นสามระดับ ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง ใกล้เคียง คะแนนความยากจนอยู่ระหว่าง 0.50-0.70 กลุ่มที่สอง ยากจน คะแนนความยากจนอยู่ระหว่าง 0.71-0.90 และกลุ่มที่สาม ยากจนพิเศษ คะแนนความยากจนมากกว่า 0.91 ขึ้นไป

นักเรียนในกลุ่มยากจนและยากจนพิเศษจะได้รับเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่ากันทุกคน คือ ระดับประถมศึกษา 1,000 บาท/คน/ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3,000 บาท/คน/ปี และในปัจจุบัน สพฐ. ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดทำ “โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไขในสถานศึกษาสังกัด สพฐ.” ซึ่งข้อตกลงความร่วมมือนี้มีระยะเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่นักเรียนในกลุ่มยากจนพิเศษ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจะได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มอีกคนละ 1,600 บาท/คน/ปี

- การอุดหนุนเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ปัจจุบัน สพฐ. อุดหนุนเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติ 500 บาท/คน/ปี และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กหรือโรงเรียนขยายโอกาสที่มีนักเรียนน้อยกว่า 300 คน ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติ 1,000 บาท/คน/ปี

- การให้ความช่วยเหลือนักเรียนยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยรายจ่ายเกี่ยวกับทุนการศึกษา สำหรับนักศึกษาและการให้ความช่วยเหลือนักเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2561 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2562 โดยนักเรียนนักศึกษาที่มีสิทธิได้รับทุนการศึกษาและความช่วยเหลือต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ของ อปท. ระยะเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี และเป็นผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส

ผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสที่ศึกษาในหลักสูตรที่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (แต่ไม่สูงกว่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า) ได้รับทุนการศึกษาสำหรับค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าบำรุง ค่าหน่วยกิต และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตามอัตราที่สถาบันการศึกษากำหนด แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 33,000 บาทต่อคน ส่วนผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสในระดับเด็กเล็ก ระดับเด็กอนุบาล และระดับประถมศึกษา ได้รับความช่วยเหลือได้ไม่เกินภาคการศึกษาละ 1,000 บาทต่อคน แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 2,000 บาทต่อคน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ได้ไม่เกินภาคการศึกษาละ 2,000 บาทต่อคน แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 4,000 บาทต่อคน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ให้ได้ไม่เกินภาคการศึกษาละ 3,000 บาทต่อคน แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 6,000 บาทต่อคน

- การสนับสนุนเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ภายใต้**โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** โดยเน้นพื้นที่เป้าหมายเป็นโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โรงเรียนในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ในบางพื้นที่ ได้แก่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) โรงเรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนพระปริยัติธรรม ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ รวมถึงโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่โอนไปยังสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

2.3 เหตุผลและความจำเป็นในการสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม มีผลต่อการเพิ่มจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลซึ่งมีข้อจำกัดในการเพิ่มจำนวนนักเรียนและความเสียเปรียบเนื่องจากไม่สามารถใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตได้เต็มที่ จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) สรุปเหตุผลและความจำเป็นในการจัดสรรงบประมาณเป็นพิเศษสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ดังนี้

1) โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการเพิ่มจำนวนนักเรียน และเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จากการศึกษาของ Ares Abalde ในปี 2415 (อ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560) ซึ่งว่าการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การพัฒนาในพื้นที่เมือง และการพัฒนาของระบบคมนาคม ซึ่งส่งผลทำให้ประชากรย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้ามาในเมืองเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับปัจจุบันการเจริญพันธุ์ (Fertility rate) มีอัตราลดลง ส่งผลให้จำนวนประชากรและจำนวนนักเรียนในโรงเรียนมีแนวโน้มลดลง (Kenny and Schmidt, 1994; Sigsworth and Solstad, 2005; และ Im, 2009 อ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560)

2) โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลมีความเสียเปรียบเนื่องจากไม่สามารถใช้ประโยชน์ปัจจัยการผลิตได้อย่างเต็มที่ ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนของโรงเรียนประเภทดังกล่าว (Ares Abalde, 2415 อ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560)

3) โรงเรียนในพื้นที่ชนบทห่างไกลส่วนใหญ่เกิดความเสียเปรียบเนื่องจากขนาดและส่งผลต่อคุณภาพ จากการศึกษาของ (Howley, Johnson, & Petrie, 2011 อ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560) ซึ่งว่าโรงเรียนขนาดใหญ่สามารถบริหารจัดการศึกษาได้มีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

4) โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลยังประสบปัญหาขาดแคลนครู รวมทั้งได้รับทรัพยากรสำหรับการพัฒนาครูน้อยกว่าความต้องการ จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กในประเทศต่างๆ เช่น กรีซ ฮังการี เกาหลีใต้ และแคนาดา มีลักษณะร่วมคือ โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบทห่างไกลมักประสบปัญหาขาดแคลนครู และมีอัตราการลาออกของครูสูง โรงเรียนจึงมีจำนวนครูไม่ครบตามความจำเป็น (Horn, 1992; Im, 2009; Koulouris & Sotiriou, 2006; Moulton, 2001; Mulcahy, 2009; Sigborsson & Jonsdottir, 2005 อ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560) สาเหตุเนื่องมาจาก ครูต้องการอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตดี และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครูส่วนใหญ่จึงอยากทำงานในเมือง หรือพื้นที่ที่ปริมาณพลมากกว่า (Horn, 1992) ด้วยเหตุนี้ครูที่อยู่ประจำจึงมีภาระงานมากเกินไปโดยเฉพาะงานบริหาร ทำให้ครูไม่สามารถใช้เวลาในการสอนหรือเตรียมการสอนได้มากพอ (Sigborsson & Jonsdottir, 2005 อ้างใน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560) ทางด้านทรัพยากรสำหรับพัฒนาครู รัฐมักจัดสรรทรัพยากรไปไม่ถึงพื้นที่ที่มีความจำเป็นมากกว่า โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ชนบทห่างไกล (Koulouris & Sotiriou, 2006 อ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560) เงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถมีคุณภาพได้คือ ครูต้องได้รับการจัดฝึกอบรมให้มีทักษะการสอนเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน แต่การศึกษาของ Reading (2009) และ Mulryan-Kyne (2005) อ้างใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560 พบว่ากิจกรรมพัฒนาครูที่จัดให้มีการสื่อสารกันแบบต่อหน้า หรือมีการถกเถียงเพื่อตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิผลนั้นเกิดขึ้นได้ยากในโรงเรียนในพื้นที่ชนบทห่างไกล เพราะการเดินทางลำบากทำให้มีต้นทุนสูง

5) ในกรณีของประเทศไทย ปัจจุบันรัฐมีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติมให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กของรัฐในทุกสังกัด โดยจัดสรรให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน เพิ่มหัวละ 500 บาทต่อปี รวมทั้งจัดสรรให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาสที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน เพิ่มหัวละ 1,000 บาทต่อปี (กรณีโรงเรียนขยายโอกาสจัดสรรเพิ่มเติมเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น) อย่างไรก็ตาม การอุดหนุนโรงเรียนขนาดเล็กของไทยในปัจจุบันทำให้โรงเรียนขนาดเล็กโดยเฉพาะที่ตั้งอยู่ในเมืองไม่ได้มีการปรับตัวหรือพัฒนาคุณภาพมากนัก หากพิจารณาลักษณะที่ตั้งของโรงเรียนและระยะห่างระหว่างโรงเรียนกับเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดของโรงเรียน พบว่า กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีคุณภาพลดลง และมีจำนวนนักเรียนลดลง (กลุ่มใน Quadrant 3) เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96) เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นราบ และประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเขตพื้นที่การศึกษามากนัก (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560)

ตัวอย่างความยากลำบากในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

จากการประชุมระดมความคิดเห็นเรื่อง การบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษาจังหวัดน่าน วันพุธที่ 2 กันยายน 2563 ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบ่อเกลือ โรงเรียนบ้านบ่อหลวงและโรงเรียนบ่อหลวง สาขาห้วยโป่ง นำเสนอข้อมูลสะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ดังนี้

1.1 ด้านเงินอุดหนุน/การสนับสนุนด้านงบประมาณ

เงินอุดหนุนรายหัวจัดสรรไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลซึ่งสินค้ามีราคาสูงกว่าพื้นราบ และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ดังนั้น โรงเรียนจำเป็นต้องบริหารจัดการงบประมาณเพื่อจัดอาหารกลางวันให้ครบ 5 หมู่ รวมทั้งพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยอาศัยแหล่งเงินอื่น ทั้งนี้ โรงเรียนมีค่าใช้จ่ายสำหรับสิ่งปลูกสร้าง/งบลงทุนสูงกว่าโรงเรียนพื้นราบ เนื่องจากวัสดุมีราคาสูง รวมทั้งประสบปัญหาผู้รับเหมาทำงาน (E-bidding) ถนอมไม่มีผู้รับดำเนินการ จำเป็นต้องจ้างผู้รับเหมาในพื้นที่)

ตารางที่ 2-1 ตัวอย่างเปรียบเทียบราคาวัสดุ อุปกรณ์ในการก่อสร้าง ในพื้นที่บ่อเกลือและพื้นที่ราบ

รายการ	ราคาพื้นราบ	ราคาพื้นที่สูง
หินลำน้ำ	500	1,300
หินไม่ม่	350	1,200
ทราย	500	1,300
ปูนซีเมนต์	115	165
เหล็ก 6 มิล	41	60
อิฐบล็อก	6.8	11

หมายเหตุ: กรณีจ้างรถขนส่ง จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มอีกประมาณ 2,500 – 3,000 บาท

1.2 ด้านผู้ประกอบการ/ผู้เรียน

นักเรียนพักอยู่ไกลจากโรงเรียน (ประมาณสิบกิโล ถนนลูกรัง) โรงเรียนจึงจัดบ้านพักนอน (นักเรียนพักนอนในโรงเรียนบ้านบ่อหลวง 27 คน และในโรงเรียนสาขา 30 คน) เพื่อไม่ให้นักเรียนขาดเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องจ้างบุคลากรดูแลในอัตรา 9,000 บาท/เดือน จำนวน 1 คน เนื่องจาก งบประมาณที่ สพฐ. จัดให้เป็นงบประมาณสำหรับครูดูแลเด็กพักนอนในโรงเรียนหลักเท่านั้น ไม่มีงบประมาณสนับสนุนสำหรับโรงเรียนสาขา ประกอบกับผู้ปกครองมีฐานะยากจน และส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทย ทำให้ไม่สามารถช่วยสอนการบ้านหรือดูแลด้านการศึกษาของนักเรียนเมื่ออยู่บ้าน

1.3 ด้านโรงเรียน

- การจัดการศึกษามีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม ชนเผ่า ชนเผ่าลัว และชนพื้นเมือง ซึ่งต้องจัดให้เรียนและอยู่ร่วมกันได้
- โรงเรียนจัดบ้านพักสำหรับนักเรียนบ้านไกล เพื่อลดปัญหานักเรียนขาดเรียน ออกกลางคัน ซึ่งโรงเรียนต้องรับภาระค่าไฟฟ้าเดือนละ 1,900 บาท (ประมาณ 22,800 บาท/ปี) ประกอบกับนักเรียนพักนอน มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับ ผงซักฟอก สบู่ แชมพู ประมาณเดือนละ 2,300 บาท (ประมาณ 27,600 บาท/ปี)
- โรงเรียนไม่มีสื่อเทคโนโลยี เช่น Tablet โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ กล้องรับสัญญาณ เพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (โรงเรียนต้องใช้วิธีเยี่ยมบ้าน)
- โรงเรียนเป็นสถานที่ดูแลนักเรียนในทุกด้าน ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ภาวะโภชนาการ การศึกษา การส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพ ได้หลังจบการศึกษา

- โรงเรียนดูแลการศึกษาและภาวะโภชนาการ นักเรียนได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ เมื่อกลับไปอยู่บ้าน โดยโรงเรียนจัดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้เด็กมีอาหารทานครบถ้วน
- โรงเรียนต้องซื้อน้ำสำหรับให้นักเรียนดื่มและประกอบอาหารวันละ 8-10 ถึงๆ ละ 20 บาท เนื่องจากน้ำจากระบบประปาภูเขาขุ่นและมีตะกอน โรงเรียนจำเป็นต้องสร้างฝายเพื่อให้มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและประกอบอาหาร โดยโรงเรียนอาศัยการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่น อาทิ บริษัทวิโก้ โมบาย (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการสร้างฝายประมาณ 90,000 บาท (ซื้อทราย เชือก ไม้ไผ่ ท่อน้ำ)

2.4 การจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำ

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 มาตรา 54 “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 มาตรา 10 “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และหมวด 8 มาตรา 60 (1) “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน” จากบทบัญญัติดังกล่าวรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นเงินอุดหนุนให้กับหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงบประมาณปัจจุบันจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) เงินงบประมาณ 2) เงินนอกงบประมาณ 3) เงินรายได้แผ่นดิน

1) เงินงบประมาณ หมายถึง เงินที่ส่วนราชการได้รับตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือเบิกจ่ายในรายจ่ายงบกลาง รายจ่ายตามงบประมาณ จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) รายจ่ายของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ (2) รายจ่ายงบกลาง

- รายจ่ายของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ หมายถึง รายจ่ายซึ่งกำหนดไว้สำหรับแต่ละส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะ จำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ งบบุคลากร งบดำเนินงาน งบลงทุน งบเงินอุดหนุน และงบรายจ่ายอื่น

▪ รายจ่ายงบกลาง หมายถึง รายจ่ายที่ตั้งไว้เพื่อจัดสรรให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ โดยทั่วไปใช้จ่าย สำหรับรายการเงินเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ เงินเลื่อนขั้นเลื่อนอันดับ เงินเดือนและเงินปรับวุฒิข้าราชการ เงินสำรอง เงินสมทบและเงินชดเชยของข้าราชการ เงินสมทบของลูกจ้างประจำ ค่าใช้จ่ายสวัสดิการของข้าราชการและลูกจ้าง

2) **เงินนอกงบประมาณ** หมายถึง เงินที่มีกฎหมายกำหนดไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินหรือเงินได้รับอนุญาตให้เก็บไว้ใช้จ่ายได้ตาม พ.ร.บ.วิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 มาตรา 24 ได้แก่

▪ เงินรายได้สถานศึกษา หมายถึง รายได้ตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้แก่

- การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น

- การบริการทางการศึกษาและค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของสถานศึกษา

- เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากผิดสัญญาการซื้อขายทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณ

- เงินอื่นๆ ที่สถานศึกษารับไว้เป็นกรณีพิเศษ เช่น รายได้จากการขายอาหารเงินบำรุงการศึกษา เงินผ้าป่า เงินจากการจัดงานเลี้ยงศิษย์เก่า เงินที่เรียกเก็บจากนักเรียน เป็นต้น

- เงินที่มีผู้มอบให้ ได้แก่ เงินบริจาค

- ค่าขายแบบรูปรายการ

- เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- เงินหลักประกันสัญญาที่ผู้ขายหรือผู้รับจ้างไม่รับคืนเมื่อพ้นกำหนดผูกพันตามสัญญา

▪ เงินบริจาคให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการรับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ทางราชการ พ.ศ. 2526

▪ เงินภาษีหัก ณ ที่จ่าย คือ เงินที่เจ้าหน้าที่ผู้จ่ายเงินของส่วนราชการหักจากผู้ขายหรือผู้รับจ้างเพื่อนำส่งกรมสรรพากร

▪ เงินเนตรนารี ให้ใช้ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรวิชาพิเศษและเครื่องแบบของเนตรนารี ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2520

▪ เงินยุวกาชาด ให้ถือปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการบริหารยุวกาชาด เรื่องระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับยุวกาชาด พ.ศ. 2533

▪ เงินประกันสัญญา เป็นเงินที่โรงเรียนรับจากผู้ขายหรือผู้รับจ้าง เมื่อทำสัญญาซื้อหรือสัญญาจ้าง ในอัตราร้อยละ 5 ของวงเงินในสัญญา เพื่อเป็นการประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้ขายหรือผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา เงินประกันสัญญาใช้หลักประกันอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ เงินสด เช็คที่ธนาคารสั่งจ่าย หนังสือค้ำประกันของธนาคาร พันธบัตรรัฐบาลไทย

3) **เงินรายได้แผ่นดิน** หมายถึง เงินที่ส่วนราชการจัดเก็บหรือได้รับไว้เป็นกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือจากนิติกรรมหรือนิติเหตุ และไม่มีกฎหมายอื่นใดกำหนดให้ส่วนราชการเก็บไว้หรือหักไว้เพื่อจ่าย อาทิ เงินรายได้แผ่นดินของสถานศึกษาที่มีการจัดเก็บมีประเภทต่างๆ (ค่าขายของเบ็ดเตล็ดที่เก่าหรือชำรุดที่จัดหาจากเงินงบประมาณ ค่าธรรมเนียมเบ็ดเตล็ด เงินเหลือจ่ายปีเก่าส่งคืน ดอกเบี้ยจากบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ของเงินอุดหนุนทั่วไป)

ปัจจุบันหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน บริหารจัดการเงินงบประมาณ งบเงินอุดหนุนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจน และจัดหาที่พักให้นักเรียนที่มีถิ่นที่อยู่ไม่สะดวก ห่างไกล กันดารไว้สำหรับพักอาศัย และจัดหาอาหารให้ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

เงินงบประมาณงบเงินอุดหนุนประเภทเงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐได้จัดสรรไว้สำหรับความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) เช่น เงินอุดหนุนผ่านโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หรือที่เรียกว่าโครงการเรียนฟรี) เงินอุดหนุนอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) เป็นต้น โดยจัดสรรตามจำนวนผู้เรียน

แผนภาพที่ 2-4 รายละเอียดเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรภายใต้โครงการเรียนฟรี

ตารางที่ 2-2 อัตราเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน ประเภทสามัญศึกษา (ในระบบ) ปีการศึกษา 2563

หน่วย: บาทต่อคนต่อปี

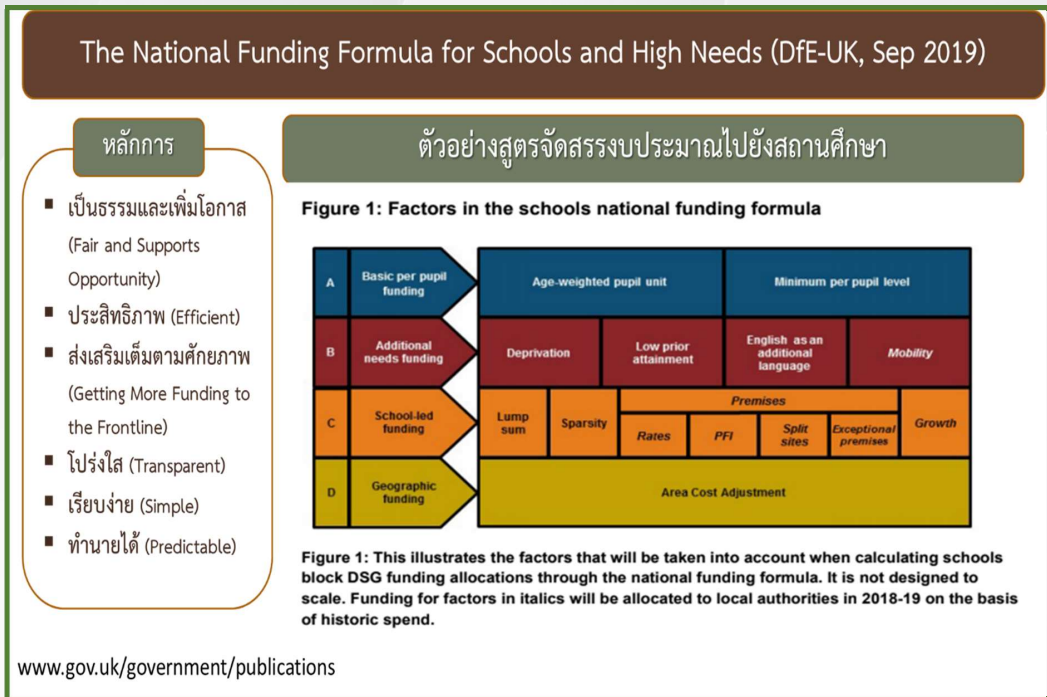
ระดับการศึกษา	ค่าจัดการเรียนการสอน	ค่าหนังสือเรียน	ค่าอุปกรณ์การเรียน	ค่าเครื่องแบบนักเรียน	ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	รวมเงินสนับสนุนภายใต้โครงการเรียนฟรี
ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา	1,700	200	200	300	430	2,830
ป.1	1,900	625	390	360	480	3,755
ป.2	1,900	619	390	360	480	3,749
ป.3	1,900	622	390	360	480	3,752
ป.4	1,900	673	390	360	480	3,803
ป.5	1,900	806	390	360	480	3,936
ป.6	1,900	818	390	360	480	3,948
มัธยมศึกษาตอนต้น						
ม.1	3,500	764	420	450	880	6,014
ม.2	3,500	877	420	450	880	6,127
ม.3	3,500	949	420	450	880	6,199
มัธยมศึกษาตอนปลาย (สามัญ)						
ม.4	3,800	1,318	460	500	950	7,028
ม.5	3,800	1,263	460	500	950	6,973
ม.6	3,800	1,109	460	500	950	6,819

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เงินงบประมาณที่รัฐได้จัดสรรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำมีแนวการดำเนินงานแตกต่างกันตามหน่วยงาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาแตกต่างจากทั่วไป อาทิ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนศึกษาพิเศษ โรงเรียนที่มีนักเรียนประจำพักนอน ในอัตราสูงกว่าโรงเรียนทั่วไป และจัดสรรเงินอุดหนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลผ่านโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่างๆ

ปัจจุบันหลายประเทศจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ อาทิ ประเทศอังกฤษ จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และสถานศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มสำหรับดูแลผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านภาษา

แผนภาพที่ 2-5 สูตรการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการของสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) ชี้ว่า การให้เงินอุดหนุนรายหัวของประเทศไทยยังขาดการอุดหนุนเพิ่มเติมในองค์ประกอบด้านความจำเป็นตามสภาพพื้นที่และที่ตั้งของสถานศึกษา

โดยแบ่งโรงเรียนออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

- 1) เรือนแพ
- 2) พื้นราบ
- 3) บนเกาะ
- 4) โรงเรียนที่เป็นพื้นที่สูงและชายแดน
- 5) โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนสันเขา เขิงเขา หรือพื้นที่ระหว่างหุบเขาที่มีความยากลำบากในการเดินทาง
- 6) มีเขตบริการติดต่อกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ยกเว้นโรงเรียนในเขตพัฒนาเฉพาะกิจ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 7) อยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548 เป็นพื้นที่ภูเขา หรือพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตร

ในปีการศึกษา 2558 มีโรงเรียนในสังกัด สพฐ. จำนวนทั้งสิ้น 30,714 แห่ง เมื่อจำแนกตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนพื้นราบ จำนวน 28,714 แห่ง หรือคิดเป็น 28,714 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 93.49 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด

ตารางที่ 2-3 จำนวนโรงเรียนจำแนกตามลักษณะที่ตั้งของโรงเรียน ปี 2558

ลักษณะเชิงพื้นที่	จำนวนโรงเรียน	ร้อยละ
พื้นราบ	28,714	93.49
เวือนแพ	1	0.003
โรงเรียนที่เป็นพื้นที่สูงและชายแดน	15	0.05
โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนสันเขา เขิงเขา ฯ	34	0.11
บนเกาะ	159	0.52
มีเขตบริการติดต่อกับชายแดน ฯ	7	0.02
อยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา ฯ	1,784	5.81
รวมทั้งสิ้น	30,714	100

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อ่างโนมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560

ตารางที่ 2-4 จำนวนนักเรียน จำแนกตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และขนาดโรงเรียน สังกัด สพป.

สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	จำนวนนักเรียน จำแนกตามขนาด (คน)				
	เล็ก (<120)	กลาง (121-600)	ใหญ่ (601-1,500)	ใหญ่พิเศษ (>1,500)	รวม
พื้นราบ	941,348	2,520,736	552,149	331,439	4,345,672
เวือนแพ	6	-	-	-	6
โรงเรียนที่เป็นพื้นที่สูงและชายแดน	656	1,589	1,063	-	3,308
โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนสันเขา เขิงเขา ฯ	1,352	2,078	-	-	3,430
บนเกาะ	4,872	17,101	2,947	-	24,920
มีเขตบริการติดต่อกับชายแดน ฯ	164	741	-	-	905
อยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา ฯ	53,593	171,326	37,973	7,902	270,794
รวมทั้งสิ้น	1,001,991	2,713,571	594,132	339,341	4,649,035

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อ่างโนมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560

**ตารางที่ 2-5 จำนวนนักเรียน จำแนกตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์
และขนาดโรงเรียน สังกัด สพม.**

สภาพที่ตั้ง ทางภูมิศาสตร์	จำนวนนักเรียน จำแนกตามขนาด (คน)				รวม
	เล็ก (<120)	กลาง (121-600)	ใหญ่ (601-1,500)	ใหญ่พิเศษ (>1,500)	
พื้นราบ	255,101	613,008	514,071	829,038	2,211,218
โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนสันเขา เขิงเขา ฯ	664	-	-	-	664
บนเกาะ	1,847	3,030	2,010	-	6,887
มีเขตบริการติดต่อกับชายแดน ฯ	-	-	2,322	-	2,322
อยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา ฯ	18,260	28,248	4,965	2,675	54,148
รวมทั้งสิ้น	275,872	644,286	523,368	831,713	2,275,239

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อ่างโนมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560

3

บทที่

ลักษณะความยากลำบาก

ในการจัดการศึกษา การคัดกรองและประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

บทที่ 3 นำเสนอลักษณะความยากลำบากในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล การคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล และการประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมหรือแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

3.1 ลักษณะความยากลำบากในการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

ในปีงบประมาณ 2562 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้มีการประชุมหารือร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะทำงานศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียนเพื่อพัฒนาแบบสอบถาม ประเด็นคำถาม ตลอดจนร่วมวิจัยภาคสนามในจังหวัดตาก จังหวัดเชียงราย และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะความยากลำบากในการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

การศึกษาลักษณะความยากลำบากของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารอาศัยการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ อาทิ ข้อมูลโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา และระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร (Education Management Information System: EMIS) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรมและการดำเนินงานโครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ

การศึกษาครั้งนี้จำแนกโรงเรียนเป็น 5 ขนาด โดยไม่ได้อิงกับเกณฑ์การแบ่งขนาดสถานศึกษาของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละสังกัด มีการแบ่งขนาดโรงเรียนตามจำนวนนักเรียนที่แตกต่างกัน รายละเอียดดังนี้

- 1) โรงเรียนขนาดเล็กพิเศษ คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน
- 2) โรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121 – 300 คน
- 3) โรงเรียนขนาดกลาง คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 301 – 1,000 คน
- 4) โรงเรียนขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1,001 – 2,000 คน
- 5) โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 2,000 คน

การวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่มย่อย และรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน โดยได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลและสถานที่ประชุมจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รวมทั้งโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง อาทิ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (สถ.) และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3-1 รายชื่อตัวอย่างโรงเรียนที่อนุเคราะห์ข้อมูลและสถานที่ประชุม

พื้นที่ศึกษา	รายชื่อโรงเรียนและสังกัด
จังหวัดตาก (วันที่ 27-28 มีนาคม 2562)	โรงเรียนแม่จะเรววิทยาคม (สังกัด สพม. เขต 38) โรงเรียนบ้านจกปก (สังกัด สพป.ตาก เขต 2) โรงเรียน ตชด. บ้านแพะ (สังกัด กก.ตชด. 34) โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำเสือ (สังกัด อบจ.พระธาตุผาแดง)
จังหวัดเชียงราย (วันที่ 17-19 มิถุนายน 2562)	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน (สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ) โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย (สังกัด สพม. เขต 36) โรงเรียนวาวีวิทยาคม (สังกัด สพม. เขต 36) โรงเรียนบ้านปางกิว (ศุภสิทธิ์มหาคุณ) (สังกัด สพป.เชียงราย เขต 2) โรงเรียนสามัคคีพัฒนา (สังกัด สพป. เชียงราย เขต 3) โรงเรียน ตชด. เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 4 (สังกัด กก.ตชด. 34)
จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วันที่ 26-28 มิถุนายน 2562)	โรงเรียน ตชด. บ้านยางโพรง (สังกัด กก.ตชด. 41) โรงเรียนบ้านบางชุมไถ่ (สังกัด ทต.วัดประดู่) โรงเรียนบ้านเกาะนกเกาะ (สังกัด สพป.สุราษฎร์ธานี เขต 1) โรงเรียนบ้านคลองไม้แดง (สังกัด สพป.สุราษฎร์ธานี เขต 2) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี (สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ)

ตารางที่ 3-2 รายชื่อโรงเรียนที่อนุเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (ร่วมประชุม/ให้ข้อมูลเพิ่มเติมผ่านแบบสำรวจ)

พื้นที่ศึกษา	รายชื่อโรงเรียนและสังกัด
จังหวัดตาก	สังกัด สพป. ตาก เขต 2 โรงเรียนบ้านกลาโหม โรงเรียนบ้านแม่ระมาดน้อย โรงเรียนบ้านแม่ระมาดราษฎร์บำรุง
จังหวัดเชียงราย	สังกัด สพป.เชียงราย เขต 1 โรงเรียนบ้านกนน้อยวิทยา โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน โรงเรียนบ้านห้วยแม่เหลี่ยม โรงเรียนบ้านจะคือ โรงเรียนบ้านปางขอน โรงเรียนบ้านห้วยชมภู โรงเรียนผาขวางวิทยา โรงเรียนแม่มอญวิทยา

สรุปข้อค้นพบเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะความยากลำบากในการเดินทางและการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ดังนี้

1) ภาพรวม

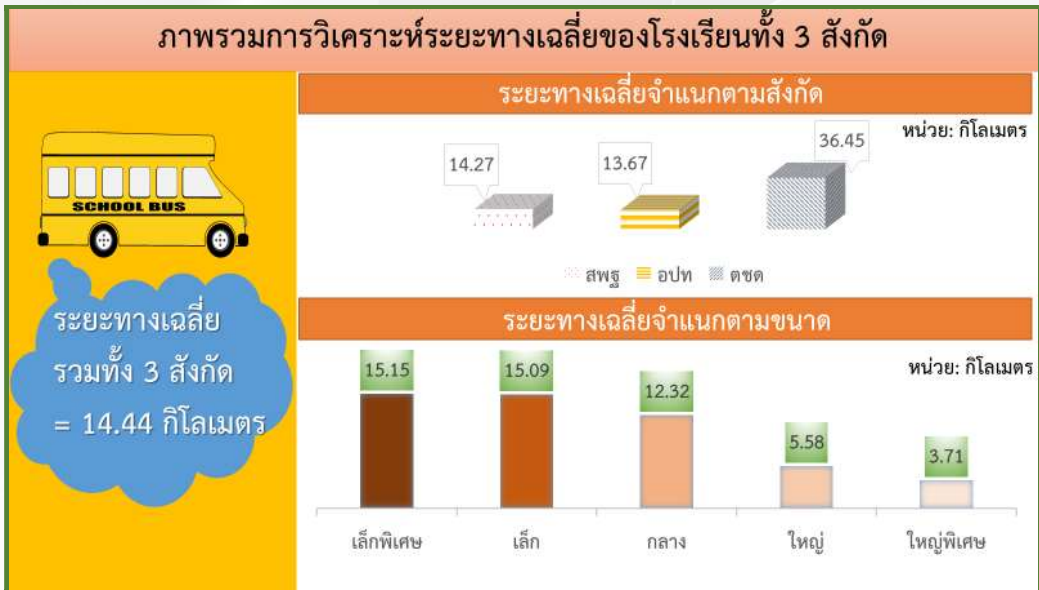
ความยากลำบากจากสภาพที่ตั้ง/สภาพภูมิศาสตร์

โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลส่วนใหญ่มีความยากลำบากจากสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งพิจารณาจากการเดินทางด้วยระบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีระบบขนส่งสาธารณะที่สามารถเข้าถึงสถานศึกษา หรือไม่มีระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงสถานศึกษา แต่สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถจักรยานยนต์ จักรยาน จนกระทั่งการเดินทางด้วยเท้า และการกำหนดสภาพเส้นทางที่ระบบขนส่ง หรือพาหนะต่างๆ สามารถเข้าถึงได้ เช่น การเดินทางโดยระบบขนส่งบนถนน คอนกรีต ถนนลาดยางมะตอย ถนนลูกรัง หรือถนนดิน รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง จากบ้านไปสถานศึกษาหรือจากสถานศึกษาไปยังสถานที่ต่างๆ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นต้นสังกัด ตลาด ที่ว่าการอำเภอ หรือการเดินทางไปทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

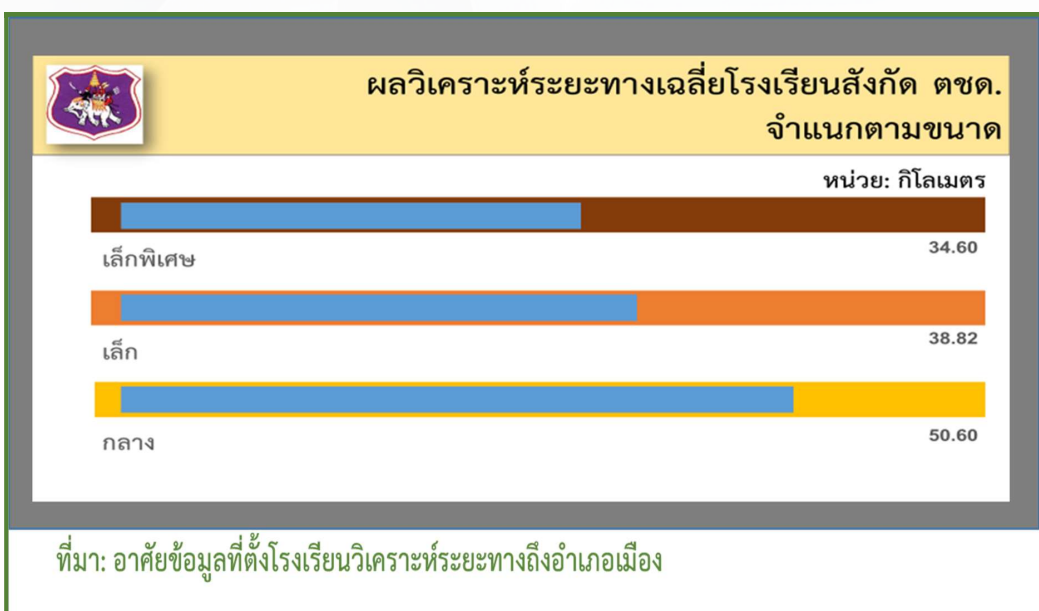
โรงเรียนพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปติดต่อราชการมากกว่าโรงเรียนทั่วไป รวมทั้งมีความเสี่ยงและค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง ครูและนักเรียนในบางพื้นที่ไม่สามารถเดินทางหน้าฝน ประกอบกับไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่านโรงเรียน โรงเรียนหลายแห่งจึงจำเป็นต้องจัดเรือนนอน อาหารและครุดูแลนักเรียนประจำพักนอนที่ไม่สามารถเดินทางไปกลับได้

การศึกษาครั้งนี้อาศัยข้อมูลที่ตั้งของโรงเรียนในสังกัด สพฐ. สด. และ บข.ตชด. เพื่อคำนวณและเปรียบเทียบระยะทางเฉลี่ยจากโรงเรียนถึงอำเภอเมือง โดยพบว่า มีระยะทางเฉลี่ยประมาณ 14.44 กิโลเมตร โดยโรงเรียน ตชด. มีระยะทางเฉลี่ย 36.45 กิโลเมตร ซึ่งสูงกว่าระยะทางเฉลี่ยของโรงเรียนสังกัดอื่น และโรงเรียนที่มีระยะทางเฉลี่ยมากกว่า 15 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กพิเศษ

แผนภาพที่ 3-1 ภาพรวมการวิเคราะห์ระยะทางเฉลี่ยของโรงเรียน

แผนภาพที่ 3-2 ผลการวิเคราะห์ระยะทางเฉลี่ยโรงเรียนสังกัด ตชด.

ทั้งนี้ โรงเรียนในพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะใช้ระยะเวลาในการเดินทางแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพเส้นทางคมนาคมและระบบขนส่ง ซึ่งครูและบุคลากรของโรงเรียนในพื้นที่สูงส่วนใหญ่เดินทางติดต่อราชการโดยรถส่วนบุคคล เนื่องจากไม่มีรถโดยสารประจำทาง ส่วนโรงเรียนในพื้นที่เกาะส่วนใหญ่ต้องเดินทางล่องหน้า เนื่องจากจำนวนรอบเดินทางของเรือโดยสารมีจำกัด และการจ้างเหมาเรือมีราคาสูง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดงบประมาณเพื่อการศึกษา สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานสายสามัญ โดยอาศัยสูตรการจัดสรรให้สถานศึกษาตามความจำเป็น (Needs-based funding formulae) ซึ่งคำนึงถึงความแตกต่างและความจำเป็นของผู้เรียนและสถานศึกษา โดยพิจารณาจากระยะทางเฉลี่ยระหว่างโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อหาแนวทางอุดหนุนโรงเรียนตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ สรุปผลการวิเคราะห์ระยะทางเฉลี่ยระหว่างโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 3-3 การแสดงระยะทางเฉลี่ยระหว่างโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) จำแนกตามสภาพที่ตั้งและขนาดโรงเรียน (กม.)

สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	ระยะทางเฉลี่ย (กม.) จำแนกตามขนาด				
	เล็ก (<120)	กลาง (121-600)	ใหญ่ (601-1,500)	ใหญ่พิเศษ (>1,500)	รวม
พื้นราบ	33	34	27	8	33
เรือกินแพ	124	-	-	-	124
โรงเรียนที่เป็นพื้นที่สูงและชายแดน	50	70	37	-	56
โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนสันเขา เขิงเขา ฯ	69	96	-	-	76
บนเกาะ	62	80	42	-	70
มีเขตบริการติดต่อกับชายแดน ฯ	48	71	-	-	61
อยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา ฯ (พื้นที่สูง)	65	69	82	104	67
รวมทั้งสิ้น	35	36	31	11	35

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อ้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560

ตารางที่ 3-4 การแสดงระยะทางเฉลี่ยระหว่างโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จำแนกตามสภาพที่ตั้งและขนาดโรงเรียน (กม.)

สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	ระยะทางเฉลี่ย (กม.) จำแนกตามขนาด				
	เล็ก	กลาง (121-600)	ใหญ่ (601-1,500)	ใหญ่พิเศษ (>1,500)	รวม
พื้นราบ	69	67	59	42	64
โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนสันเขา เิงเขา ฯ	195	-	-	-	195
บนเกาะ	124	97	170	-	120
มีเขตบริการติดต่อกับชายแดน ฯ	-	-	150	-	150
อยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา ฯ	111	133	190	25	120
รวมทั้งสิ้น	72	71	61	42	67

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อ้างอิงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560

1. ความยากลำบากจากการจัดการศึกษา

โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลยังคงมีความยากลำบากด้านการจัดการศึกษา เนื่องจากขาดความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา หรือพลังงานทางเลือก (พลังงานแสงอาทิตย์) ระบบอินเทอร์เน็ต รวมทั้งมีการบริหารจัดการเพิ่มเติมให้กับชุมชนในพื้นที่ที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ห้องเรียนสาขา นักเรียนพักนอน ซึ่งมีประเด็นสำคัญจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานที่ได้รับสนับสนุนจากโครงการเรียนฟรี 5 รายการ ดังนี้

1.1) ค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอน

- โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ซึ่งสภาพการคมนาคมที่แตกต่างจากโรงเรียนในพื้นที่ราบโดยทั่วไป ส่งผลให้ต้นทุนค่าวัสดุและการขนส่งในการจัดการเรียนการสอน ค่าวัสดุการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สูงกว่าพื้นที่ปกติ
- โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ได้รับการจัดสรรครูตามเกณฑ์ กคศ. ซึ่งไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประกอบกับผู้ปกครอง ชุมชน ฐานะยากจน ไม่สามารถระดมทรัพยากรต่างๆ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่งเงินในการจ้างครูเข้ามาสอนให้ครบชั้นเรียนและครบทุกวิชาได้ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

1.2) ค่าใช้จ่ายพื้นฐานในการบริหารจัดการสถานศึกษา

- โรงเรียนในพื้นที่สูงหรือพื้นที่เกาะมีการคมนาคมที่ยากลำบาก ส่งผลต่อต้นทุนค่าวัสดุในการซ่อมแซมและค่าวัสดุการบริหารทั่วไป ที่ต้องใช้งบประมาณในการจัดหา ซึ่งมีค่าขนส่งที่มีอัตราสูงกว่าพื้นที่ปกติ
  - การคมนาคมที่ยากลำบากทำให้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นบางอย่างไม่สามารถคิดเป็นต้นทุนที่สามารถนำมาเบิกในงบประมาณที่รัฐจัดให้ได้ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้แก่ 1) ค่าเดินทางไปติดต่อราชการยังสำนักงานเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ 2) ค่าเดินทางไปจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสอน หรือค่าเดินทางไปจัดซื้อวัตถุดิบในการจัดเตรียมอาหารให้กับนักเรียน 3) ค่าเดินทางไปตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียนหรือไปร่วมงานในชุมชน

1.3) ค่าหนังสือเรียน

- โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดซื้อหนังสือเรียน (รายวิชาพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ) ให้แก่นักเรียนทุกคนได้ เนื่องโรงเรียนมีขนาดเล็กทำให้จำนวนนักเรียนมีน้อยส่งผลต้องงบประมาณต่างๆ ที่ได้รับจัดสรรจาก สพฐ. ไม่เพียงพอ
  - นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงหรือเกาะ ชุมชนต่างๆ ที่อาศัยอยู่มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์หรือการประมงพื้นบ้าน รายได้เฉลี่ยต่อปีไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายที่นอกเหนือจากชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถให้การสนับสนุนในการจัดหาหนังสือเพิ่มเติมให้แก่นักเรียนได้
  - โรงเรียนบางแห่งมีการจัดการเรียนการสอนเริ่มต้นตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในการเข้าศึกษา เนื่องจากไม่ได้รับการเรียนรู้เริ่มต้นจากศูนย์เด็กเล็ก ทำให้เด็กบางส่วนไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งหนังสือที่จัดสรรมาจึงไม่เหมาะสมกับสภาพการเรียนทำให้ใช้ประโยชน์จากหนังสือได้อย่างเต็มที่

1.4) ค่าอุปกรณ์การเรียน

- ปัจจุบันงบประมาณที่รัฐได้จัดสรรให้ในการจัดซื้ออุปกรณ์สำหรับการเรียนในวิชาต่างๆ เช่น สมุด ปากกา ดินสอ สีเทียน เป็นต้น บางอย่างไม่สามารถซื้อได้เนื่องจากอุปกรณ์มีราคาแพงขึ้นกว่าในอดีต รวมทั้งผู้ปกครองก็ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอในการให้เงินเพิ่มเติมเพื่อซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนได้ เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

1.5) ค่าเครื่องแบบนักเรียน

- ภายใต้โครงการเรียนฟรี งบประมาณที่รัฐได้จัดสรรสำหรับจัดซื้อชุดนักเรียนและชุดอื่นๆ ได้แก่ ชุดลูกเสือ ชุดเนตรนารี ชุดยูวากาชาด หรือเครื่องแต่งกายที่โรงเรียนกำหนดให้ใส่ในวันพิเศษ บางอย่างไม่สามารถซื้อได้เนื่องจากชุดต่างๆ มีราคาแพงขึ้นกว่าในอดีต รวมทั้งผู้ปกครองก็ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอในการให้เงินเพิ่มเติมเพื่อซื้อได้ เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

1.6) ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

▪ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครบทั้ง 4 กิจกรรมได้ เนื่องจากงบประมาณที่รัฐได้จัดสรรให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม อันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จัดให้นักเรียนจะมีราคาสูงกว่าการจัดกิจกรรมในพื้นที่ราบปกติ เช่น ค่าเช่ารถรับส่งนักเรียนในการเดินทางไปทำกิจกรรม ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวโรงเรียนไม่สามารถเก็บเพิ่มเติมจากผู้ปกครอง หรือทำการระดมทรัพยากรเพิ่มเติมได้ เนื่องจากชุมชนโดยรอบมีฐานะยากจน

นอกจากนี้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เสนอให้มีการพิจารณาทบทวนแนวทางสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป เนื่องจากขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบกับความยากลำบากในการเดินทาง ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนยากจนและไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก เพื่อให้คนในชุมชนดังกล่าวได้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมอีกทางหนึ่ง

2. ความยากลำบากในการเดินทางและการจัดการศึกษา จำแนกตามสังกัด

2.1) โรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.)

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามของกลุ่มโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดน (ประมาณร้อยละ 60 ของโรงเรียนสังกัด บช.ตชด. ทั้งหมด) และการวิจัยภาคสนาม มีข้อสรุปที่สำคัญดังนี้

2.1.1) ความยากลำบากในการเดินทาง

▪ โรงเรียนส่วนใหญ่มีความยากลำบากในการเดินทางมากกว่าโรงเรียนในสังกัดอื่นโดยเปรียบเทียบ

▪ โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอที่ใกล้ที่สุดมากกว่า 15 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางมากกว่า 90 นาที เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เส้นทางคดเคี้ยว/ลาดชัน ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียน ตชด. เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 4 จังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากอำเภอที่ใกล้ที่สุดประมาณ 80 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง

จากการวิเคราะห์ระยะทางโดยอาศัย โปรแกรมแผนที่นำทาง (จากโรงเรียนที่มีข้อมูล 127 โรงเรียน) พบว่าโรงเรียน ตชด. อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอที่ใกล้ที่สุดเฉลี่ยประมาณ 30 กิโลเมตร และใช้เวลาเดินทางเฉลี่ยประมาณ 42 นาที

- โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถเดินทางเข้าออกได้ตลอดปี โดยครูใหญ่ และบุคลากรของโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ส่วนตัวเป็นหลักในการเดินทาง เนื่องจากไม่มีรถประจำทางวิ่งผ่านและค่าจ้างเหมารถรับจ้างสูง

- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับระหว่างโรงเรียนและที่ว่าการอำเภอที่ใกล้ที่สุดมากกว่า 300 บาท/ครั้ง ทั้งนี้ โรงเรียนบางแห่งเลือกเดินทางไปอำเภอเมือง (ระยะทางไกลกว่าอำเภอที่ใกล้ที่สุด) เพื่อซื้อวัตถุดิบประกอบอาหาร/อุปกรณ์การเรียน (นอกเหนือจากการติดต่อราชการ) เนื่องจากมีความหลากหลายของสินค้าและราคาถูกกว่า โดยเดินทางเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

จากกรณีโรงเรียน ดชด. บ้านยางโพรง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางประมาณ 500 บาท/ครั้ง (ไป-กลับ) สำหรับการเดินทางในระยะทาง 25 กิโลเมตร และใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

2.1.2) ความยากลำบากในการจัดการศึกษา

- โรงเรียนที่มีเด็กประจำพักนอน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูง โรงเรียนมีบ้านพักนักเรียน (ประมาณ 1-2 หลัง) และมีเครื่องนอนตามจำนวนนักเรียนประจำพักนอน โดยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับนักเรียนประจำพักนอนมาจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นหลัก และโรงเรียนมอบหมายให้ครูปฏิบัติหน้าที่ดูแลเด็กพักนอนโดยไม่มีค่าตอบแทนและยังมีบางส่วนที่ให้นักเรียนพักนอนที่บ้านพักครู

- โรงเรียนส่วนใหญ่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์/ชนเผ่า ซึ่งส่วนใหญ่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียว และมีจำนวนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์/ชนเผ่าในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80

- โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ไฟฟ้าทางเลือก (โซลาร์เซลล์) เพื่อเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารผ่านโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต สื่อการเรียนการสอนทางไกล

2.2) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร (Education Management Information System: EMIS) ซึ่งดำเนินการโดย สพฐ. ประกอบกับข้อมูลจากแบบสอบถามโรงเรียนในสังกัด สพฐ. และการวิจัยภาคสนาม มีข้อค้นพบที่สำคัญสรุปดังนี้

2.2.1) ความยากลำบากในการเดินทาง

- โรงเรียนมีจำนวนมากและมีระดับความยากลำบากในการเดินทางแตกต่างกันจากฐานข้อมูล EMIS พบว่าโรงเรียนสังกัด สพฐ. มีค่าเฉลี่ยระยะทางจากโรงเรียนไปยังที่ว่าการอำเภอที่ใกล้ที่สุดประมาณ 15 กิโลเมตร (อยู่ระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนพื้นที่สูงฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพการเดินทาง)

- โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีรถประจำทางผ่าน/ผ่านน้อย เนื่องจากห่างไกล ถนนลาดชัน คดเคี้ยว รวมถึงตั้งอยู่บนพื้นที่เกาะ ใช้เวลาในการเดินทางนานกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นราบ (เมื่อเปรียบเทียบในระยะทางที่เท่ากัน) ตัวอย่างเช่น โรงเรียนบ้านเกาะนกเกาะ ซึ่งมีระยะทางห่างจากอำเภอที่ใกล้ที่สุด 10 กิโลเมตร แต่ต้องเดินทางโดยเรือต่อรถ รวมระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 45-50 นาที และมีความเสี่ยงในการเดินทาง เนื่องจากความแปรปรวนของสภาพอากาศ

2.2.2) ความยากลำบากในการจัดการศึกษา

- โรงเรียนบางส่วนให้การดูแลนักเรียนประจำพักนอน ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) และสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์)

- สภาพการจัดที่พักนอนและการให้ความดูแลนักเรียนประจำพักนอนของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน โรงเรียนในสังกัด สพป. (ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กนักเรียนต่ำกว่า 120 คน) จัดที่พักนอนประมาณ 1-2 หลัง ที่พักนอนส่วนใหญ่ทรุดโทรม แออัด และขาดการจัดสรรครูผู้ดูแลเด็กพักนอน

- โรงเรียนมีวิธีการให้ค่าตอบแทนครูผู้ดูแลเด็กพักนอนแตกต่างกัน บางแห่งมอบหมายให้ครูปฏิบัติหน้าที่ดูแลเด็กพักนอนโดยไม่มีค่าตอบแทน บางแห่งจ่ายค่าปฏิบัติงานนอกเวลาราชการตามระเบียบกระทรวงการคลังหรือต่ำกว่า สำหรับกรณีโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ที่จัดที่พักนอนสำหรับนักเรียนประจำ ส่วนใหญ่มีนักเรียนมากกว่า 500 คน (โรงเรียนขนาดใหญ่) โดยได้รับจัดสรรงบประมาณและครูผู้ดูแลเด็กพักนอนเป็นการเฉพาะ (จากตัวอย่างโรงเรียน จำนวนที่พักนอนเฉลี่ยประมาณ 16 หลัง ที่พักนอนอยู่ในสภาพดี)

- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับนักเรียนประจำพักนอนมาจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ยากลำบากส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านสาธารณูปโภค (ระบบไฟฟ้า น้ำประปา อินเทอร์เน็ต) รวมถึงบุคลากร

- โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ (ทั้งที่มีสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย) ซึ่งโรงเรียนบางแห่งต้องดูแลอาหารและจัดหาครูที่สามารถสื่อสารภาษาชนเผ่า รวมทั้งจัดอาหารสำหรับน้องของผู้เรียน

2.3) โรงเรียนในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สท.)

เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งและความยากลำบากของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีจำกัด การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จึงอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามและการวิจัยภาคสนามเป็นหลัก ข้อค้นพบที่สำคัญสรุปดังนี้

2.3.1) ความยากลำบากในการเดินทาง

โรงเรียนในสังกัด อปท. (เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบและสามารถเดินทางโดยรถยนต์ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนบางแห่งตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง อาทิ โรงเรียน ดชด. บ้านถ้ำเสือ (โอนมาสังกัด อบต.พระธาตุผาแดง) ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนโดยมีระยะห่างจากอำเภอที่ใกล้ที่สุด (อำเภอแม่สอด) ประมาณ 20 กิโลเมตร และใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 40 นาที

2.3.2) ความยากลำบากในการจัดการศึกษา

- โรงเรียนได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรจากต้นสังกัด แต่มีปัญหาด้านกฎระเบียบในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อพัฒนาโรงเรียน
- โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ (ทั้งที่มีสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย) ซึ่งโรงเรียนบางแห่งต้องดูแลอาหารและจัดหาครูที่สามารถสื่อสารภาษาชนเผ่า รวมทั้งจัดอาหารสำหรับน้องของผู้เรียนที่ติดตามมาเนื่องจากผู้ปกครองไม่มีเวลาเลี้ยงดูเพราะต้องออกไปทำงาน

3.2 การคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

การศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยผลการศึกษาลักษณะความยากลำบากในการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลในปีงบประมาณ 2562 และศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ แนวทางการคัดกรองและสนับสนุนโรงเรียนยากลำบากในปัจจุบัน ซึ่งพบว่าการดำเนินการคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลมีการดำเนินการเฉพาะในบางสังกัดและเป็นการสำรวจความยากลำบากเชิงสภาพภูมิศาสตร์เป็นหลัก เพื่อจัดสรรเงินสมทบเพิ่มเติมตามจำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนหรือเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย อาทิ นักเรียนยากจน

บทบาทวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การคัดกรองโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร

- โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร (พื้นที่สูงและพื้นที่เกาะ)
- โรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่พิเศษตามประกาศกระทรวงการคลัง
- เกณฑ์การคัดกรองเบื้องต้นและผลการศึกษาแนวทางสนับสนุนโรงเรียนยากลำบากในปัจจุบันประมาณ 2562, สกศ.

นิยามทั่วไปสำหรับโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

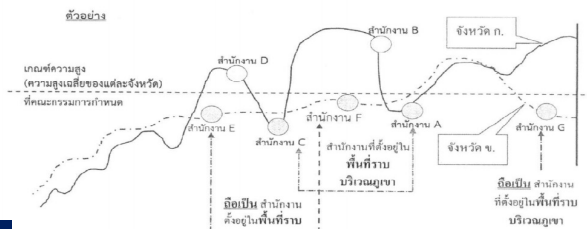
- 1) “โรงเรียนที่ยากลำบากในการเดินทาง” หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูง/พื้นที่เกาะแก่ง และได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษของกระทรวงการคลัง
  - โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูง หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขาที่มีความสูงกว่าความสูงเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป
  - โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เกาะ หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เกาะ มีน้ำล้อมรอบ (ฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน)

แผนภาพที่ 3-3 ลักษณะของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารที่จำเป็นต้องสนับสนุนเพิ่มเติม

ลักษณะของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารที่จำเป็นต้องสนับสนุนเพิ่มเติม

โรงเรียนพื้นที่สูง

โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง หรือในพื้นที่พิเศษตามประกาศกระทรวงการคลัง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าความสูงเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป หรือตั้งอยู่ในหุบเขาตามความสูงข้างต้น

โรงเรียนพื้นที่เกาะ

โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ มีลักษณะตัดขาดจากแผ่นดินตลอดปี และเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางโดยเรือเป็นหลัก ตั้งอยู่ในฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน และรวมถึงโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเหนือเขื่อน

2) “โรงเรียนที่ยากลำบากในการจัดการศึกษา” หมายถึง โรงเรียนที่จำเป็นต้องจัดการศึกษา ในลักษณะที่ต่างจากโรงเรียนปกติทั่วไป เนื่องจากผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากปกติทั่วไป อาทิ การดูแลนักเรียนประจำพัก-นอน การพัฒนาหลักสูตรหรือสื่อ เพื่อรองรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน (โซล่าเซลล์ ตู้กรองน้ำดื่ม เครื่องสูบน้ำ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ฯลฯ) การเดินทางเพื่อร่วมแข่งขันด้านวิชาการ

3) “กลุ่มชาติพันธุ์/ชนเผ่า” หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกันที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร เช่น กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เย้า (เมี่ยน) ลีซอ (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) อาข่า (อีเก้อ) ลีวะ ถิ่น ขมุ จีน ฮ่อ ตองซุ คะฉิ่น ปะหล่อง (ดาล่าอั้ง) ไทยใหญ่ มลาบรี (ตองเหลือง) มอญ พม่า

คณะทำงาน ฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การสนับสนุน โรงเรียนที่ยากลำบากในการเดินทางและการจัดการศึกษา ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม – 2 สิงหาคม 2562 เพื่อจัดทำแนวทางคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกล ซึ่งประกอบด้วย 1) เงื่อนไขการเป็นโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล 2) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความยากลำบากของโรงเรียน และ 3) การจัดระดับความยากลำบาก และเงื่อนไขการสนับสนุน สรุปดังนี้

1) เงื่อนไขการเป็นโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

การศึกษาคั้งนี้พิจารณาเฉพาะโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ยากลำบากเชิงภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ ได้แก่ โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ รายละเอียดดังนี้

- **โรงเรียนพื้นที่สูง** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และเป็นโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่า ความสูงเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป หรือตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขาตามความสูงข้างต้น

- **โรงเรียนพื้นที่เกาะ** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ มีลักษณะ ตัดขาดจากแผ่นดินตลอดปี เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางโดยเรือเป็นหลัก ตั้งอยู่ในฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน และรวมถึงโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนเนื้อเขื่อน

2) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความยากลำบากของโรงเรียน

ระดับความยากลำบากของโรงเรียนที่ผ่านเงื่อนไขความยากลำบากตามสภาพภูมิศาสตร์ (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) พิจารณา 2 ส่วน ได้แก่ **สภาพการคมนาคม** และ **ความพร้อมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน** โดยมีรายละเอียดและตัวชี้วัด ดังนี้

แผนภาพที่ 3-4 ตัวชี้วัดความยากลำบาก

2.1) กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง) พิจารณาจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 3-5 การพิจารณาเส้นทางคมนาคมของโรงเรียนในพื้นที่สูง

สังกัด	การพิจารณาเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุด
โรงเรียนสังกัด สพป.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
โรงเรียนสังกัด สพม.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้งนี้ กรณีโรงเรียนและที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่ได้ อยู่ในจังหวัดเดียวกัน ให้ใช้ระยะทางจากโรงเรียนถึงศูนย์บริการ เขตพื้นที่การศึกษาระดับจังหวัดหรือศาลากลางจังหวัด
โรงเรียนสังกัด บข.ตชด.	โรงเรียน ถึง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน (กท.ตชด.)
โรงเรียนสังกัด อปท.	โรงเรียน ถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง ได้แก่

- (1) เส้นทางที่ต้องเดินเท้า/รถจักรยานยนต์เท่านั้น หรือโดยเรือ
- (2) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนล้าลอง (เส้นทางสัญจรอื่น นอกเหนือจาก ถนนลาดยาง หรือ ถนนคอนกรีต)
- (3) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต
- (4) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ดังนี้

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง ได้แก่

- (1) โครงสร้างพื้นฐาน
  - ก. ระบบไฟฟ้า (แหล่งพลังงานทางเลือก/การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค)
  - ข. น้ำอุปโภค บริโภค (ประปา บ่อบาดาล)
- (2) ระบบอินเทอร์เน็ต
- (3) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
  - ก. จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน
  - ข. ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน
- (4) การบริหารจัดการโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา
- (5) การบริหารจัดการสำหรับนักเรียนพักนอน (จำนวนนักเรียนพักนอน)

2.2) กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง) พิจารณาจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 3-6 การพิจารณาเส้นทางคมนาคมของโรงเรียนในพื้นที่เกาะ

สังกัด	การพิจารณาเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุด
โรงเรียนสังกัด สพป.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
โรงเรียนสังกัด สพม.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้งนี้ กรณีโรงเรียนและที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่ได้อยู่ในจังหวัดเดียวกัน ให้ใช้ระยะทางจากโรงเรียนถึงศูนย์บริการเขตพื้นที่การศึกษาระดับจังหวัดหรือ ศาลากลางจังหวัด
โรงเรียนสังกัด บข.ตชด.	โรงเรียน ถึง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน (กกด.)
โรงเรียนสังกัด อปท.	โรงเรียน ถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

- (1) เส้นทางที่ต้องเดินทางโดยเรือ ต่อเข้า/รถยนต์/รถจักรยานยนต์
- (2) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ (รถ/เรือโดยสารประจำทาง)
- (3) ระยะเวลาในการเดินทาง

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ดังนี้

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

- (1) โครงสร้างพื้นฐาน
  - ก. ระบบไฟฟ้า (พลังงานทางเลือก/ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค)
  - ข. น้ำอุปโภค บริโภค (บ่อน้ำตื้น/ประปาภูเขา/ประปาส่วนภูมิภาค)
- (2) ระบบอินเทอร์เน็ต (จานดาวเทียม เครือข่ายโทรศัพท์ ระบบใยแก้ว)
- (3) การจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป
  - ก. จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน
  - ข. ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน
  - ค. โรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา
  - ง. นักเรียนพักนอน

3) การจัดระดับความยากลำบากและเงื่อนไขการสนับสนุน

โรงเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามความยากลำบาก 4 ระดับ ได้แก่ ยากลำบากมากเป็นพิเศษ (ระดับ A+) ยากลำบากมากที่สุด (ระดับ A) ยากลำบากมาก (ระดับ B) และยากลำบาก (ระดับ C) ดังนี้

ตารางที่ 3-7 เงื่อนไขการสนับสนุนงบประมาณในโรงเรียนตามระดับความยากลำบาก

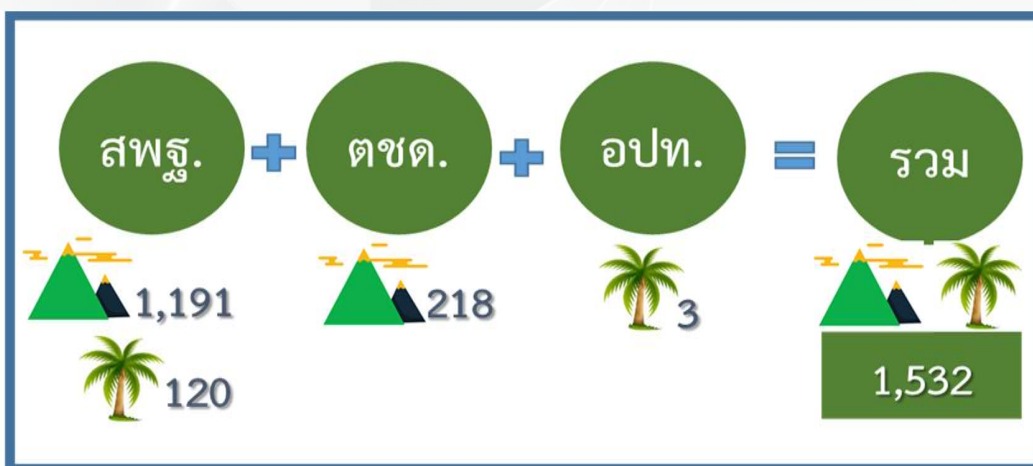
กลุ่มโรงเรียน	ระดับความยากลำบาก	เงื่อนไขการสนับสนุน ตามระดับความยากลำบาก
กลุ่ม 1	ยากลำบากมากเป็นพิเศษ (ระดับ A+) ตั้งแต่ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มขึ้นไป	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 100 ของงบประมาณที่เสนอขอ)
กลุ่ม 2	ยากลำบากมากที่สุด (ระดับ A) ร้อยละ 70-79 ของคะแนนเต็ม	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 80 ของงบประมาณที่เสนอขอ)
กลุ่ม 3	ยากลำบากมาก (ระดับ B) ร้อยละ 60-69 ของคะแนนเต็ม	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 60 ของงบประมาณที่เสนอขอ)
กลุ่ม 4	ยากลำบาก (ระดับ C) ร้อยละ 50-59 ของคะแนนเต็ม	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 50 ของงบประมาณที่เสนอขอ)

3.3 ประมาณการจำนวนโรงเรียนที่จำเป็นต้องสนับสนุนและข้อเสนอเบื้องต้น

คณะทำงานฯ และผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ได้พิจารณาข้อมูลพื้นฐานและคัดกรองโรงเรียน สพฐ. โรงเรียน อปท. และโรงเรียน ตชด. ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะ ตามเกณฑ์คัดกรองความยากลำบากข้างต้น สรุปดังนี้

1) โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารที่จำเป็นต้องสนับสนุนเพิ่มเติมมีจำนวน 1,532 แห่ง

แผนภาพที่ 3-5 จำนวนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดาร

จังหวัดที่มีจำนวนโรงเรียนยากลำบากมากที่สุด

1. เชียงใหม่ (318)
2. แม่ฮ่องสอน (283)
3. เชียงราย (137)
4. ตาก (132)
5. น่าน (109)

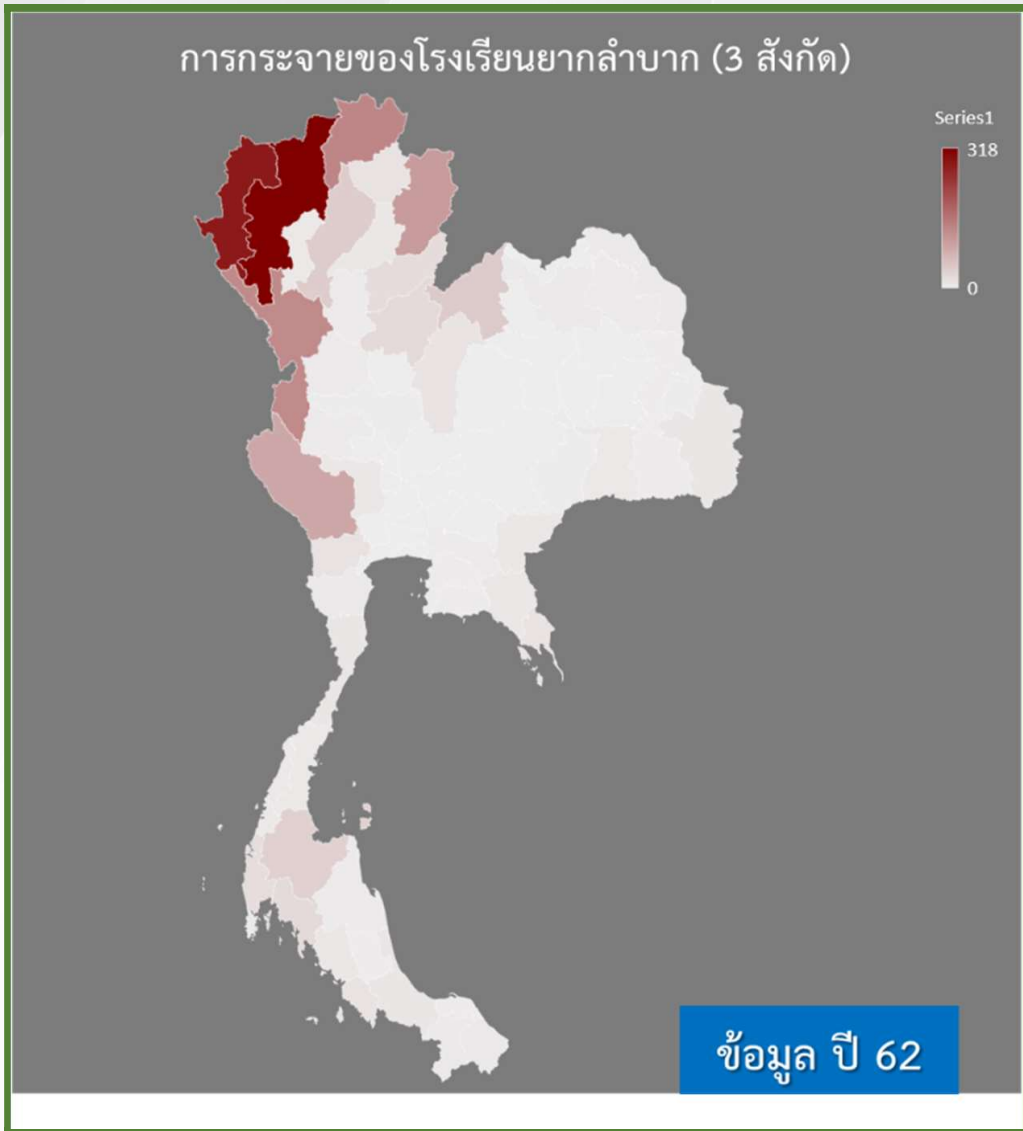
24 จังหวัด ที่ไม่มีโรงเรียนตามเกณฑ์ยากลำบาก

โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดความยากลำบากทั้งสองด้านคือ ด้านสภาพภูมิศาสตร์และด้านการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนพื้นที่สูงกระจายอยู่ใน 3 สังกัด ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนพื้นที่สูงในสังกัด สพฐ

โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรองเบื้องต้นส่วนใหญ่กระจายอยู่ในภาคเหนือ โดยเป็นโรงเรียนในพื้นที่สูงที่มีความยากลำบากในการเดินทางและการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งดูแลผู้เรียนพักนอน เนื่องจากไม่สามารถเดินทางไปกลับระหว่างบ้านและโรงเรียนได้

จังหวัดที่มีโรงเรียนยากลำบากมากที่สุด (ระดับ A+) 5 จังหวัดแรก ได้แก่ 1) จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 318 โรงเรียน 2) จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 283 โรงเรียน 3) จังหวัดเชียงราย จำนวน 137 โรงเรียน 4) จังหวัดตาก จำนวน 132 โรงเรียน และ 5) จังหวัดน่าน จำนวน 109 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนพื้นที่สูงทั้งหมด ส่วนของโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่เกาะ พบว่า มีโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น โดยกระจายอยู่ใน 6 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 โรงเรียน 2) จังหวัดพังงา จำนวน 4 โรงเรียน 3) จังหวัดระนอง จำนวน 3 โรงเรียน 4) จังหวัดสตูล จำนวน 3 โรงเรียน 5) จังหวัดกระบี่ จำนวน 2 โรงเรียน และ 6) จังหวัดภูเก็ต จำนวน 2 โรงเรียน โดยมีจำนวนโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 19 โรงเรียน

แผนภาพที่ 3-6 การกระจายของโรงเรียนยากลำบากในประเทศไทย

2) การศึกษาครั้งนี้คัดกรองจำนวนโรงเรียนยากลำบากเบื้องต้น (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) เพื่อประกอบการลงพื้นที่และศึกษาข้อมูลค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ดังนี้

**ตารางที่ 3-8 ประมาณการจำนวนโรงเรียนที่มีคะแนนยากลำบากเกิน 70%
(ระดับ A+ และระดับ A)**

ประเภทโรงเรียน	กลุ่ม 1 ยากลำบาก: ระดับ A+	กลุ่ม 2 ยากลำบาก: ระดับ A	รวม
โรงเรียนพื้นที่สูง (สพฐ. และ บข.ตชด.)	112	220	332
โรงเรียนพื้นที่เกาะ (สพฐ. อปท.)	16	46	62
รวม	128	266	394

หมายเหตุ: โรงเรียนพื้นที่สูงขาดสังกัด อปท. เนื่องจากไม่เคยดำเนินการคัดกรองมาก่อน

**ตารางที่ 3-9 จำนวนโรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรกที่มีคะแนนยากลำบาก
สูงกว่าร้อยละ 70**

ประเภทโรงเรียน	กลุ่ม 1 ยากลำบาก: ระดับ A+	กลุ่ม 2 ยากลำบาก: ระดับ A	รวม
โรงเรียนพื้นที่สูง	44	53	97
โรงเรียนพื้นที่เกาะ	16	46	62
รวม	60	99	159

**ตารางที่ 3-10 ประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบาก
(โรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรกที่มีคะแนนความยากลำบากร้อยละ 70 ขึ้นไป
และได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ)**

ประเภทโรงเรียน	กลุ่ม 1 ยากลำบาก: ระดับ A+	กลุ่ม 2 ยากลำบาก: ระดับ A	รวม
โรงเรียนพื้นที่สูง	37	46	83
โรงเรียนพื้นที่เกาะ	15	37	52
รวม	52	83	135

บทที่ 4

การสนับสนุนค่าใช้จ่าย

ตามความจำเป็นของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

บทที่ 4 นำเสนอสภาพการสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลในปัจจุบัน ผลการศึกษาค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและความจำเป็นส่วนเพิ่ม รวมทั้งข้อเสนอเบื้องต้นจากการศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

4.1 การสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลในปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลได้รับสนับสนุนด้านการเงินใน 2 ลักษณะ ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐ และเงินนอกงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่น รายละเอียดสรุปดังนี้

1. งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐ

ปัจจุบันโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลได้รับจัดสรรงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายพื้นฐานเหมือนกันกับโรงเรียนทั่วไปที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทุกโรงเรียนได้รับจัดสรรอัตราเดียวกันตามจำนวนนักเรียน ดังนี้

1.1 โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ทุกโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ก่อนประถมศึกษา - ม.ปลาย/ปวช.1-3) ได้รับเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายใน 5 รายการ ดังนี้

■ รายการที่ 1 ค่าจัดการเรียนการสอน

1) ประเภทโรงเรียนปกติทั่วไป

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
ก่อนประถมศึกษา	1,700
ประถมศึกษา	1,900
มัธยมศึกษาตอนต้น	3,500
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3,800
ปวช.1-3 (จัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ)	11,736

2) ประเภทโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)	
	รร.ศึกษาสงเคราะห์	รร.การศึกษาพิเศษ
ก่อนประถมศึกษา		
• นักเรียนประจำ	30,600	31,020
• นักเรียนไป-กลับ	8,920	8,920
ประถมศึกษา		
• นักเรียนประจำ	30,800	31,220
• นักเรียนไป-กลับ	9,120	9,120
มัธยมศึกษาตอนต้น		
• นักเรียนประจำ	32,200	32,600
• นักเรียนไป-กลับ	10,100	10,500
มัธยมศึกษาตอนปลาย		
• นักเรียนประจำ	32,500	32,500
• นักเรียนไป-กลับ	10,400	10,800

■ รายการที่ 2 ค่าหนังสือเรียน

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)	ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
ก่อนประถมศึกษา	200	มัธยมศึกษาปีที่ 1	764
ประถมศึกษาปีที่ 1	625	มัธยมศึกษาปีที่ 2	877
ประถมศึกษาปีที่ 2	619	มัธยมศึกษาปีที่ 3	949
ประถมศึกษาปีที่ 3	622	มัธยมศึกษาปีที่ 4	1,318
ประถมศึกษาปีที่ 4	673	มัธยมศึกษาปีที่ 5	1,263
ประถมศึกษาปีที่ 5	806	มัธยมศึกษาปีที่ 6	1,109
ประถมศึกษาปีที่ 6	818	ชั้น ปวช. 1-3 (สถานประกอบการ)	2,000

■ รายการที่ 3 ค่าอุปกรณ์การเรียน

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
ก่อนประถมศึกษา	200
ประถมศึกษา	390
มัธยมศึกษาตอนต้น	420
มัธยมศึกษาตอนปลาย	460
ปวช.1-3 (จัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ)	460

■ รายการที่ 4 ค่าเครื่องแบบนักเรียน

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
ก่อนประถมศึกษา	300
ประถมศึกษา	360
มัธยมศึกษาตอนต้น	450
มัธยมศึกษาตอนปลาย	500
ปวช.1-3 (จัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ)	900

■ รายการที่ 5 ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
ก่อนประถมศึกษา	430
ประถมศึกษา	480
มัธยมศึกษาตอนต้น	880
มัธยมศึกษาตอนปลาย	950
ปวช.1-3 (จัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ)	950

หมายเหตุ : ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนประกอบด้วย กิจกรรมวิชาการ กิจกรรมคุณธรรม/ลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด ทักษะศึกษา และการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

1.2 อาหารกลางวันในโรงเรียน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โรงเรียนได้รับเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารกลางวันสำหรับเด็กอนุบาลและประถมศึกษา **ในอัตรามื้อละ 20 บาทต่อคน** (ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2556) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการงบประมาณโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน โดยจำแนกสถานศึกษาที่ได้รับเงินสนับสนุนอาหารกลางวันจาก อปท. เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัด อปท. สถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่น และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.)

จากเอกสารชักซ้อมแนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายรองรับเงินอุดหนุนทั่วไปด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 สถานศึกษาในแต่ละสังกัดได้รับการสนับสนุนค่าอาหารกลางวัน ดังนี้

ตารางที่ 4-1 รายละเอียดเงินอุดหนุนอาหารกลางวัน

ประเภทโรงเรียน	รายละเอียดเงินอุดหนุนอาหารกลางวัน
1) โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ โรงเรียนปกติทั่วไปได้รับอุดหนุน อัตรามื้อละ 20 บาท/คน จำนวน 200 วัน ▪ โรงเรียนกีฬาได้รับอุดหนุน อัตรามื้อละ 40 บาท/คน จำนวน 200 วัน (ทั้งนี้ เมื่อรวมแล้วต้องไม่เกิน 150 บาทต่อวัน) ▪ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ได้รับอุดหนุน อัตรามื้อละ 20 บาท/คน จำนวน 280 วัน
2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ โรงเรียนปกติทั่วไปได้รับอุดหนุน อัตรามื้อละ 20 บาท/คน จำนวน 200 วัน
3) โรงเรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศูนย์การเรียนชุมชนบนพื้นที่ราบสูงได้รับอุดหนุน อัตรามื้อละ 20 บาท/คน จำนวน 280 วัน
4) โรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ อุดหนุนอัตรามื้อละ 20 บาท/คน จำนวน 200 วัน

ที่มา: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562

1.3 อาหารเสริม (นม) ปัจจุบันทุกโรงเรียนได้รับเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารเสริม (นม) สำหรับเด็กอนุบาลและระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) ในอัตราคนละ **7.37 บาท** โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการงบประมาณอาหารเสริม (นม) ในโรงเรียน ยกเว้นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ บช.ตชด. เป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการ

ตารางที่ 4-2 อัตราเงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม) จำแนกตามสังกัด

ประเภทโรงเรียน	รายละเอียดเงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม)
1) โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)	<ul style="list-style-type: none"> ■ อัตรา 7.37 บาท/คน จำนวน 260 วัน สัปดาห์ๆ ละ 5 วัน เว้นวันเสาร์-อาทิตย์)
2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	<ul style="list-style-type: none"> ■ โรงเรียนปกติทั่วไป อัตรา 7.37 บาท/คน จำนวน 260 วัน (52 สัปดาห์ๆ ละ 5 วัน เว้นวันเสาร์-อาทิตย์) ■ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ศึกษาพิเศษ อัตรา 7.37 บาท/คน จำนวน 280 วัน
3) โรงเรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	<ul style="list-style-type: none"> ■ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบนพื้นที่ราบสูงได้รับอุดหนุน อัตรา 7.37 บาท/คน จำนวน 280 วัน

ที่มา: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2562

1.4 งบประมาณที่สมทบหรือจัดสรรเพิ่มเติม (Top Up)

นอกจากเงินอุดหนุนรายหัวที่ทุกโรงเรียนได้รับในอัตราเดียวกันแล้ว ปัจจุบันรัฐยังจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลและหรือจัดการศึกษาแตกต่างจากโรงเรียนปกติทั่วไป อาทิ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการอน เงินสนับสนุนเพิ่มเติมที่สำคัญ สรุปดังนี้

1.4.1 กระทรวงศึกษาธิการ กรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) โรงเรียนขนาดเล็ก

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552 เห็นชอบให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัว สำหรับนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นไป ดังนี้

- โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียน 120 คนลงมา ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติ เพิ่มอีก 250 บาท/คน/ภาคเรียน (500 บาท/คน/ปี)
- โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียน 300 คนลงมา ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติเพิ่มอีก 500 บาท/คน/ภาคเรียน (1,000 บาท/คน/ปี)

นอกจากนี้ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553 เห็นชอบให้เพิ่มเงินอุดหนุนให้โรงเรียนขยายโอกาสที่มีนักเรียน 300 คนลงมา ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติ โดยจัดให้เฉพาะนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มให้อีก 500 บาท/คน/ภาคเรียน (1,000 บาท/คน/ปี)

2) โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนประจำพักนอน

โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนประจำพักนอนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกล เดินทางไม่สะดวก ไม่สามารถเดินทางไป-กลับได้ ได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็น “ค่าอาหารสำหรับนักเรียนประจำพักนอน” โดยจัดสรรให้ดังนี้

- ระดับประถมศึกษา อัตรา 8,000 บาท/คน/ปีการศึกษา (ภาคเรียนละ 4,000 บาท/คน)
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 8,000 บาท/คน/ปีการศึกษา (ภาคเรียนละ 4,000 บาท/คน)

ยกเว้น

- นักเรียนในโรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย โรงเรียนประชาวมงคล จังหวัดกาญจนบุรี โรงเรียนพระราชทาน เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน และอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
- นักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนการศึกษาพิเศษ และศูนย์การศึกษาพิเศษ ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
- นักเรียนในโรงเรียนที่ได้ดำเนินการจัดที่พักนอนในโรงเรียนและได้เรียกเก็บเงินค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอนทุกคนแล้ว กรณีที่ได้เรียกเก็บเงินไม่ครบทุกคนสามารถจัดสรรให้ได้เฉพาะจำนวนนักเรียนส่วนที่เหลือและต้องเป็นนักเรียนที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

ทั้งนี้ โรงเรียนสามารถใช้จ่ายงบประมาณในการจัดหาอาหารให้นักเรียนประจำพักนอนได้ 3 วิธี ได้แก่ จัดซื้อวัตถุดิบประกอบอาหารเอง (ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม) หรือจ้างเหมาทำอาหาร (ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม) หรือจ่ายเป็นเงินสดให้นักเรียน โดยโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการอย่างน้อย 3 คน ร่วมกันจ่ายเงินสดให้นักเรียน ทั้งนี้ ต้องมีใบสำคัญรับเงินเป็นหลักฐาน

3) โรงเรียนที่มีนักเรียนยากจน

3.1) เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน (จปฐ.)

ปัจจุบัน สพฐ. จัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน (จปฐ.) ให้กับโรงเรียนที่มีนักเรียนที่ยากจนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. (ยกเว้นสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ)

การคัดกรอง: เกณฑ์คัดกรองนักเรียนยากจนเพื่อรับเงิน จปฐ. พิจารณาจาก

- 1) รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนไม่เกิน 3,000 บาท
- 2) ข้อมูลสถานะครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย
  - 2.1) ครอบครัวมีภาระพึ่งพิง อาทิ มีคนพิการ คนชรา และผู้ว่างงาน
  - 2.2) ลักษณะสภาพที่อยู่อาศัย
  - 2.3) การครอบครองรถยนต์และที่ดิน โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำมา

คำนวณทางสถิติด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Tests: PMTs) เพื่อจัดระดับความยากจนและแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มยากจนน้อย กลุ่มยากจนมาก และกลุ่มยากจนมากที่สุด

เงินอุดหนุนเพิ่มเติม: สพฐ. จัดสรรเงินอุดหนุนเพิ่มเติมให้เฉพาะ 2 กลุ่ม คือ **กลุ่มยากจนมาก** และ**กลุ่มยากจนมากที่สุด** โดยจัดสรรระดับประถมศึกษา คนละ 1,000 บาท/ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คนละ 3,000 บาท/ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

3.2) เงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT)

ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ที่มีนักเรียนยากจนยังได้รับ “เงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT)” จากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือทางการเงินให้กับเด็กและเยาวชน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“เงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข” เป็นการจัดสรรเงินอุดหนุนไปสู่โรงเรียน และนักเรียนโดยตรง (สัดส่วน 50:50) โดยอุดหนุนโรงเรียนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายอาหารหรือค่ากิจกรรม พัฒนานักเรียนยากจน และอุดหนุนนักเรียนเพื่อช่วยเหลือค่าครองชีพ ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระ ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและบรรเทาอุปสรรคการมาเรียน มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก่นักเรียนที่ยากจนที่สุดในระบบการศึกษา

การคัดกรอง: เกณฑ์คัดกรองนักเรียนยากจนเพื่อรับเงินอุดหนุนแบบ มีเงื่อนไขพิจารณาจาก

- 1) รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อคนต่อเดือนไม่เกิน 3,000 บาท
- 2) ข้อมูลสถานะครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย
  - 2.1) ครอบครัวยากจนหรือมีภาวะพึ่งพิง อาทิ มีคนพิการ คนชรา และผู้ว่างงาน
  - 2.2) ลักษณะสภาพที่อยู่อาศัย
  - 2.3) การครอบครองรถยนต์และที่ดิน
  - 2.4) แหล่งไฟฟ้าและน้ำดื่ม
  - 2.5) ของใช้ในครัวเรือน

โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำมาคำนวณทางสถิติด้วยวิธีการวัดรายได้ ทางอ้อม (Proxy Means Tests: PMTs) เพื่อจัดระดับความยากจน และจำแนกนักเรียนยากจน ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มใกล้จน กลุ่มยากจน และกลุ่มยากจนพิเศษ

เงินอุดหนุนเพิ่มเติม: กสศ. จัดสรรเงินอุดหนุนให้เฉพาะกลุ่มยากจนพิเศษ ทั้งนี้ กสศ. ได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขสำหรับโรงเรียน และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มยากจนพิเศษกับ สพฐ. กำหนดระยะเวลา 3 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 เป็นต้นไป โดยจัดสรรเงินอุดหนุนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 3 คนละ 1,600 บาท/ปี ต่อมาในปีการศึกษา 2562 ได้เพิ่มเติมกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียน ระดับอนุบาลใน 10 จังหวัดนาร่อง ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น กาญจนบุรี นนทบุรี สระแก้ว สุราษฎร์ธานี ยะลา และภูเก็ต และเพิ่มอัตราการจัดสรรเงินอุดหนุนระดับ อนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 คนละ 3,000 บาท/ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานและกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2562)

3.3) เงินอุดหนุนโรงเรียนพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะในถิ่นทุรกันดาร

การคัดกรอง: การคัดเลือกโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและ มีความยากลำบากในการจัดการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2562 ดำเนินการ โดยสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพิจารณารายชื่อและจำนวนโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและมีความยากลำบาก ในการจัดการศึกษา โดยได้นิยามคำศัพท์ ขั้นตอนการดำเนินงานคัดกรอง วิธีดำเนินการคัดกรอง และเกณฑ์การประเมิน ซึ่งให้โรงเรียนกรอกข้อมูลในแบบคำขอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินตนเองตามเกณฑ์การพิจารณาเพื่อข้อกำหนดเป็นโรงเรียนพื้นที่สูงฯ

1. **สภาพภูมิศาสตร์** โดยต้องเป็นโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ที่มีที่ตั้งในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (โรงเรียนได้รับค่าตอบแทนการทำงานในโรงเรียนพื้นที่พิเศษตามประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยพื้นที่พิเศษในปีล่าสุด และมีหนังสือรับรองการประกาศฯ) และตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขา (เดินทางเข้า/ออกขึ้นลงข้ามภูเขาที่ผ่านเกณฑ์ความสูงตั้งแต่ 500 เมตรขึ้นไป และมีหนังสือรับรองจากกรมแผนที่ทหารหรือหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวกับพิกัดที่ตั้งโรงเรียน หรือโปรแกรมแผนที่นำทางที่แสดงพิกัดความสูง)

2. **สภาพการคมนาคม** พิจารณาลักษณะเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ระยะทางที่ต้องเดินด้วยเท้า ระยะทางที่เป็นถนนลาดยาง (เส้นทางสัญจรอื่น นอกเหนือจากถนนลาดยางหรือคอนกรีต) ระยะทางที่เป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีต โดยให้แนบหนังสือรับรองข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่ว่าการอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

3. **ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ** พิจารณาการเดินทางด้วยรถไฟ รถโดยสารประจำทาง ตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก โดยให้แนบหนังสือรับรองข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือที่ว่าการอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

4. **ระบบไฟฟ้า** โดยเลือกตอบตามความเป็นจริง และแนบหนังสือรับรองข้อมูลจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

5. **จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน** พิจารณาจากจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร และมีหนังสือรับรองข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่ว่าการอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

6. **ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน (ชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อย)** พิจารณาจากจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร โดยให้มีหนังสือรับรองข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่ว่าการอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

7. **ชุมชนที่ตั้งโรงเรียนเป็นชุมชนมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ (ชาวเขาชนกลุ่มน้อย)** พิจารณาจากประชากรที่อยู่ในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน โดยคิดเป็นร้อยละของจำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร และให้มีหนังสือรับรองข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่ว่าการอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

8. **จำนวนโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา** โดยให้มีหนังสือรับรองจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

9. จำนวนนักเรียนพักนอน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีถิ่นที่อยู่ไม่สะดวก ห่างไกล กันดาร ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางไป-กลับ ระหว่างถิ่นที่อยู่กับโรงเรียน จำเป็นต้องพักอาศัยพักนอนในสถานที่ที่โรงเรียนจัดให้ โดยใช้ข้อมูล DMC ประกอบการพิจารณา

1.4.2 กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น-อปท.)

1) โรงเรียนขนาดเล็ก

ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด อปท. ได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติม เช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สพฐ. โดยได้รับเงินอุดหนุนรายหัวตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552 ที่เห็นชอบให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัว สำหรับนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นไป ดังนี้

- โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียน 120 คนลงมา ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติ เพิ่มอีก 250 บาท/คน/ภาคเรียน (500 บาท/คน/ปี)
- โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียน 300 คนลงมา ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติเพิ่มอีก 500 บาท/คน/ภาคเรียน (1,000 บาท/คน/ปี)

2) โรงเรียนที่มีนักเรียนยากจน

2.1) เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน

ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัด อปท. ที่มีนักเรียนยากจนยังได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมในรูปแบบของ “เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน (จปฐ.)” เช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัด สพฐ. เพื่อให้โรงเรียนจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ให้กับนักเรียนยากจนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยโรงเรียนสามารถนำไปใช้จ่ายได้ตามความเหมาะสม อาทิ ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้าและวัสดุ เครื่องแต่งกายนักเรียน ค่าอาหารกลางวัน และค่าพาหนะในการเดินทาง

การคัดกรอง: อปท. เกณฑ์คัดกรองนักเรียนยากจน เพื่อรับเงิน จปฐ. ของโรงเรียนสังกัด อปท. พิจารณาจากรายได้เฉลี่ยของผู้ปกครองต่อครัวเรือน ไม่เกิน 40,000 บาทต่อปี

เงินอุดหนุนเพิ่มเติม: อปท. จะจัดสรรเงินอุดหนุนให้นักเรียน ระดับประถมศึกษา คนละ 1,000 บาท/ปี แต่ไม่เกินร้อยละ 40 ของจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คนละ 3,000 บาท/ปี แต่ไม่เกินร้อยละ 30 ของจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2555)

2.2) เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข

ปัจจุบัน กสศ. ได้ดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (นักเรียนทุนเสมอภาค) ให้กับโรงเรียนในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) ตามเกณฑ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ใน 46 จังหวัด

การคัดกรอง: เกณฑ์เดียวกับที่คัดกรองนักเรียนในโรงเรียน สพฐ.

เงินอุดหนุนเพิ่มเติม: กสศ. ดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ นักเรียนในระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test) ในอัตราคนละ 3,000 บาท/ปี (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

2.3) ทุนการศึกษา

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยรายจ่ายเกี่ยวกับทุนการศึกษา สำหรับนักศึกษาฯ ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีรายจ่ายเป็นทุนการศึกษาสำหรับ นักศึกษา หรือการให้ความช่วยเหลือนักเรียนซึ่งเป็นผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส ตามอำนาจหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยคำนึงถึงสถานะ การเงินการคลัง สำหรับผู้มีสิทธิได้รับทุนการศึกษาต้องเป็นผู้ที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา ของรัฐ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าบำรุง ค่าหน่วยกิต และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตามอัตราที่สถาบันการศึกษากำหนด แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 33,000 บาทต่อคน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ ให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายของนักเรียนซึ่งเป็นผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส ตามข้อ 11 ของระเบียบฯ การให้ความช่วยเหลือนักเรียนยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยได้ออก**ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยรายจ่ายเกี่ยวกับทุนการศึกษา สำหรับนักศึกษาและการให้ความช่วยเหลือนักเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2561** โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2562 โดยนักเรียนนักศึกษาที่มีสิทธิ ได้รับทุนการศึกษาและความช่วยเหลือต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ของ อบต. ระยะเวลา ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี และเป็นผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส

ผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสที่ศึกษาในหลักสูตรที่สูงกว่ามัธยมศึกษา ตอนปลายหรือเทียบเท่า (แต่ไม่สูงกว่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า) ได้รับทุนการศึกษา สำหรับค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าบำรุง ค่าหน่วยกิต และค่าใช้จ่ายอื่น ที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามอัตราที่สถาบันการศึกษากำหนด แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 33,000 บาทต่อคน ส่วนผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสในระดับเด็กเล็ก ระดับเด็กอนุบาล และ ระดับประถมศึกษาได้รับความช่วยเหลือได้ไม่เกินภาคการศึกษาละ 1,000 บาทต่อคน แต่ไม่เกิน ปีการศึกษาละ 2,000 บาทต่อคน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ได้ไม่เกินภาคการศึกษาละ 2,000 บาทต่อคน แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 4,000 บาทต่อคน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า ให้ได้ไม่เกินภาคการศึกษาละ 3,000 บาทต่อคน แต่ไม่เกินปีการศึกษาละ 6,000 บาทต่อคน

1.4.3 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.)

ปัจจุบันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีจำนวน 218 แห่งทั่วประเทศ (โรงเรียน ตชด. จำนวน 169 โรงเรียน และศูนย์การเรียน ตชด. จำนวน 49 ศูนย์) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นหลัก และนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนที่ได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม ดังนี้

1) โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รูปแบบการสนับสนุนในช่วง พ.ศ. 2549-2558 เป็นการเปิดสถานศึกษาในพื้นที่ที่ยังเข้าไม่ถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ (สมเด็จพระเทพฯ พระราชทานเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ วัสดุอุปกรณ์เบื้องต้น และจ้างครู เพื่อให้โรงเรียนจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา) (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2560)

2) เงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข ปัจจุบัน กสศ. ได้ทำบันทึกข้อตกลง

ความร่วมมือจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขสำหรับโรงเรียนและนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มยากจนพิเศษกับกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) กำหนดระยะเวลา 3 ปีเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นไป โดยจัดสรรระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา คนละ 4,000 บาท/ปี และระดับมัธยมศึกษา คนละ 6,000 บาท/ปี (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนและกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2562)

นอกจากนี้ กสศ. ได้ดำเนินงานโครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาภายใต้ **โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น** สำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน (โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น) เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้กับนักเรียนยากจนในพื้นที่ห่างไกลที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ที่มีผลการเรียนสะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ต่ำกว่า 2.50 และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู สามารถสมัครขอรับทุนเรียนครูจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และหลังสำเร็จการศึกษาจะได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นครูในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่ง กสศ. สนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้ 1) ค่าธรรมเนียมการศึกษา 40,000 บาท/ปี 2) ค่าที่พัก 24,000 บาท/ปี 3) ค่าครองชีพ 72,000 บาท/ปี และ 4) ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน 24,000 บาท/ปี รวม 160,000 บาท/ทุน/ปี จำนวน 1,500 ทุน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 รุ่นๆ ละ 300 คน เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 เป็นต้นไป อันจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น สามารถช่วยแก้ปัญหาเรื่องครูไม่ครบชั้นเรียนและโยกย้ายบ่อยได้ในอนาคต (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2562)

1.4.4 กระทรวงการคลัง

ปัจจุบันกระทรวงการคลังสนับสนุนเพิ่มเติมในรูปแบบของ “เงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ประกาศเป็นพื้นที่พิเศษ” โดยในแต่ละปีงบประมาณ กระทรวงการคลังได้มีหนังสือแจ้งเวียนให้ส่วนราชการต่างๆ และคณะกรรมการพิจารณากำหนดสำนักงาน (โรงเรียน โรงพยาบาล และหน่วยงานราชการ) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พิเศษระดับจังหวัดทราบ และดำเนินการตามหลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดสำนักงานในพื้นที่พิเศษ โดยให้มีการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ (สปพ.) ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ พ.ศ. 2549 ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 กระทรวงการคลังกำหนดให้มีสำนักงานในเขตพื้นที่ 39 จังหวัด รวมจำนวน 1,478 แห่ง และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กระทรวงการคลังกำหนดให้มีสำนักงานในเขตพื้นที่ 40 จังหวัด รวมจำนวน 1,454 แห่ง โดยมีโรงเรียนที่ได้รับการประกาศจำนวน 825 แห่ง (กระทรวงการคลัง, 2562)

การคัดกรอง: แบบคำขอกำหนดเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ มีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ลักษณะที่ตั้งสำนักงาน ซึ่งจำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สำนักงานตั้งอยู่ในพื้นที่ราบ สำนักงานตั้งอยู่บนภูเขา สำนักงานตั้งอยู่บนเกาะ และสำนักงานตั้งอยู่ในพื้นที่ราบบริเวณภูเขา
- 2) เกณฑ์การพิจารณา จำแนกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ความยากลำบากของการคมนาคม (50 คะแนน) ความขาดแคลนสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ (20 คะแนน) ความเสี่ยงภัย (30 คะแนน) และความชุกชุมของโรคภัยไข้เจ็บ (20 คะแนน) ทั้งนี้ สำนักงานใดมีคะแนนรวมตั้งแต่ 50 คะแนนขึ้นไป ถือว่าเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ

เงินอุดหนุนเพิ่มเติม: จากพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 มาตรา 5 ระบุว่า “ให้ข้าราชการและลูกจ้างประจำที่ปฏิบัติงานประจำซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติราชการประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ หรือได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติราชการในลักษณะประจำ ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนดในสำนักงานในพื้นที่พิเศษ มีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษคนละ 2,000 บาท ต่อเดือน (กรมบัญชีกลาง, 2560)

โดยสรุป โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับชั้นพื้นฐานได้รับเงินอุดหนุนรายหัวในอัตราเดียวกันและได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษ อาทิ โรงเรียนขนาดเล็กปัจจุบันโรงเรียนที่มีการดำเนินการคัดกรองความยากลำบากของโรงเรียน มีการดำเนินการเฉพาะในบางสังกัดและเน้นความยากลำบากในการเดินทาง (วิเคราะห์สภาพภูมิศาสตร์) เป็นหลัก โดยแต่ละหน่วยงานกำหนดเงื่อนไขและวงเงินสนับสนุนแตกต่างกัน

4.2 ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและค่าใช้จ่ายความจำเป็นส่วนเพิ่ม

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานหลัก ได้แก่ สพฐ. สส. และ บช.ตชต. กำหนดกรอบแนวทางการศึกษาและพัฒนาเครื่องมือในการสำรวจค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ประเภทสามัญศึกษา (ในระบบ) ซึ่งประกอบด้วยแบบสำรวจข้อมูลค่าใช้จ่ายฯ และแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก รายละเอียดที่สำคัญสรุปดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลผ่านแบบสำรวจข้อมูลค่าใช้จ่ายฯ

ประชากร ประกอบด้วย สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สายสามัญ) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน รวมทั้งสิ้น 848 แห่งทั่วประเทศ โดยจำแนกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ประเภท คือ

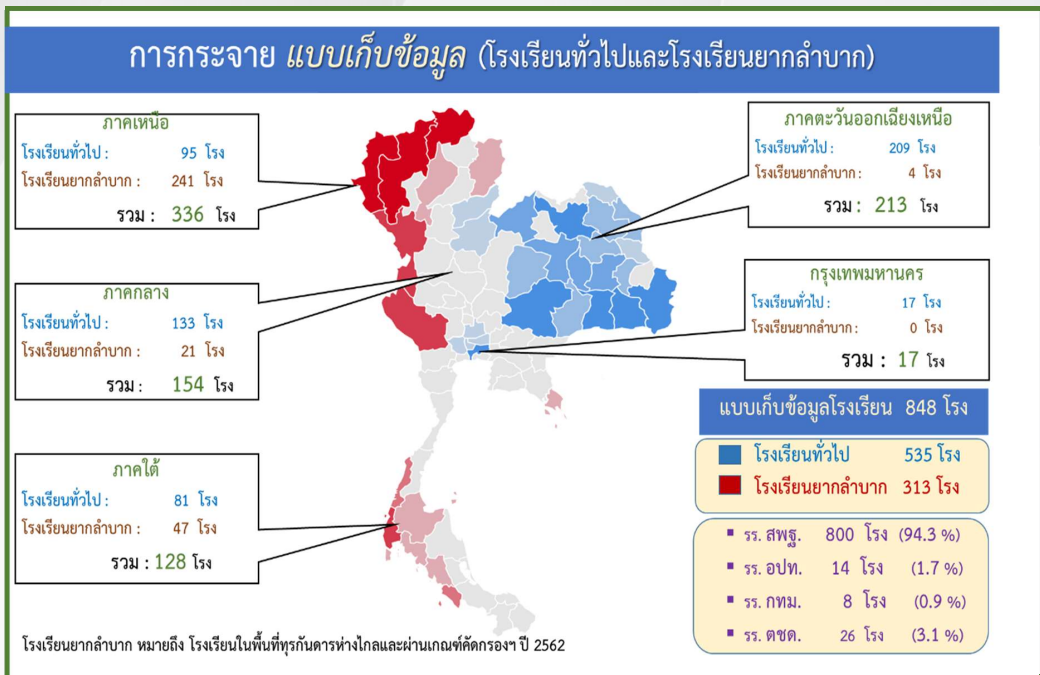
- **โรงเรียนทั่วไป** เป็นโรงเรียนในพื้นที่ปกติที่สามารถจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับ โดยได้รับรางวัลพระราชทาน และผ่านการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบ 2 และรอบ 3 อยู่ในระดับดี และระดับดีมาก รวมทั้งมีค่าเฉลี่ยคะแนน O-NET ปี พ.ศ. 2560 – 2561 มากกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ

- **โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล** ที่มีคะแนนความยากลำบากในระดับมากและมากที่สุด ตามเกณฑ์การคัดกรองเบื้องต้นของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 และ/หรือโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ยากลำบากตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง เกณฑ์ในการขอกำหนดเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ

ขนาดโรงเรียน แบ่งเป็น 5 ขนาด เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละสังกัด มีการแบ่งขนาดโรงเรียนตามจำนวนนักเรียนที่แตกต่างกัน ดังนี้

- 1) โรงเรียนขนาดเล็กพิเศษ คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน
- 2) โรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121 – 300 คน
- 3) โรงเรียนขนาดกลาง คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 301 – 1,000 คน
- 4) โรงเรียนขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1,001 – 2,000 คน
- 5) โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 2,000 คน

แผนภาพที่ 4-1 การกระจายแบบเก็บข้อมูลของโรงเรียนทั่วไปและโรงเรียนยากลำบาก

2) โครงสร้างของแบบสำรวจข้อมูลฯ สำหรับโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

แบบสำรวจข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา 2) คำชี้แจงรายละเอียดของแบบสำรวจข้อมูล และ 3) ข้อคำถาม โดยในส่วนของข้อคำถามสำหรับโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล จำแนกเป็น 1) ค่าใช้จ่ายพื้นฐานที่ได้รับจัดสรรจากโครงการเรียนฟรีสำหรับ 5 รายการหลัก ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการสถานศึกษา ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ 2) ค่าใช้จ่ายจำเป็นอื่นที่นอกเหนือจาก 5 รายการหลัก

3) ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจฯ

กลุ่มตัวอย่างตอบกลับทั้งสิ้น 392 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 47.69 โดยสังกัดที่ตอบกลับมากที่สุดคือ กรุงเทพมหานคร 6 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมา คือ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 57.14 และร้อยละ 47.25 ตามลำดับ และมีการกระจายกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลทั่วประเทศครอบคลุมพื้นที่ 4 ภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นโรงเรียน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มโรงเรียนทั่วไป และ 2) กลุ่มโรงเรียนยากลำบาก ซึ่งจากข้อมูลพบว่า โรงเรียนทั่วไปอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.07 และโรงเรียนยากลำบาก อยู่ในภาคเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.99

4) การลงพื้นที่และเก็บข้อมูลเชิงลึก (แบบสัมภาษณ์ข้อมูล)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยคณะทำงานดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 742/2563 เรื่อง การแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา และคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 1260/2563 เรื่อง การแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา (เพิ่มเติม) ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 4 ภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5 แห่ง เป็นผู้แทนหลักและมีคณะทำงานร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ภาคเหนือ

- ผู้แทนหลัก:* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
คณะทำงาน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ผู้แทนหลัก:* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
คณะทำงาน : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

ภาคกลาง

- ผู้แทนหลัก :* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
คณะทำงาน : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

ภาคใต้

- ผู้แทนหลัก :* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต
คณะทำงาน : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

กรุงเทพมหานคร

ผู้แทนหลัก : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

คณะทำงานฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 4 ภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 14 สิงหาคม 2563 โดยจำแนกตามภูมิภาค สังกัด และลักษณะของโรงเรียน โดยคัดเลือกสถานศึกษาแบบสุ่มเลือก

ตารางที่ 4-3 จำนวนโรงเรียนที่ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งตามภูมิภาค สังกัด และลักษณะของโรงเรียน

ที่	ภูมิภาค	สังกัด							รวม
		สพฐ.		อปท.		ตชด.	กทม.		
		ร.ร.ทั่วไป	ร.ร.ยากลำบาก	ร.ร.ทั่วไป	ร.ร.ยากลำบาก		ร.ร.ทั่วไป	ร.ร.ยากลำบาก	
1.	ภาคเหนือ	10	6	-	-	อาศัยผล การศึกษา และ ผลลงพื้นที่ ในปี 2562	-	-	16
2.	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13	3	2	-		-	-	18
3.	ภาคกลาง	12	-	1	-		-	-	13
4.	ภาคใต้	9	3	2	-		-	-	14
5.	กรุงเทพมหานคร	3	3	-	-		2	-	8
รวมทั้งสิ้น (แห่ง)		47	15	5	-	2	-	69	

ทั้งนี้ ผู้แทนหลักเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นความเรียง

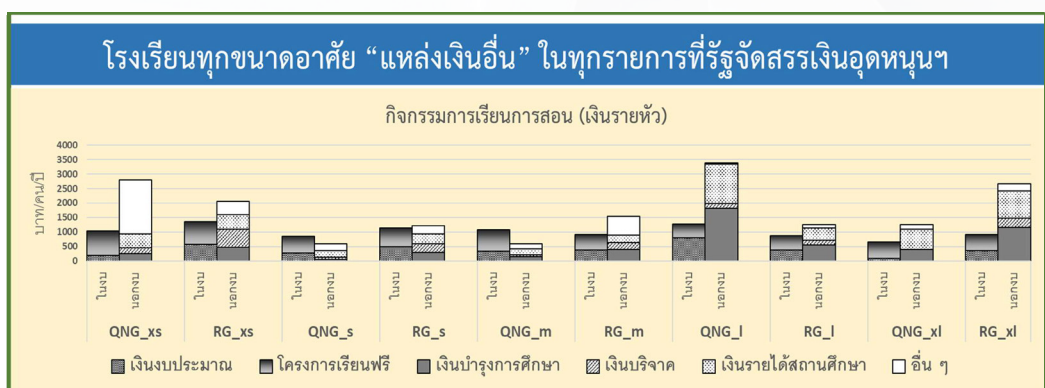
5) ผลการศึกษาค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและตามความจำเป็นส่วนเพิ่ม

5.1) ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐาน

ในภาพรวมพบว่าโรงเรียนทุกแห่งทั้งในพื้นที่ทั่วไปและพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล บริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัดและเงินนอกงบประมาณ เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะ ค่าจัดการเรียนการสอน โดยพบว่าเงินนอกงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะของเงินบริจาค ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในลักษณะของเงินบำรุงการศึกษาและเงินรายได้สถานศึกษา ซึ่งสะท้อนศักยภาพในการหารายได้/การระดมเงิน/การบริหารจัดการและการสื่อสารเพื่อขอรับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้ปกครอง และแหล่งทุนอื่น อาทิ การหารายได้จากการเกษตร (ทำสวนปาล์ม เลี้ยงไก่ ปลุกผัก สำหรับโรงเรียนที่มีพื้นที่เพียงพอที่จะบริหารจัดการ) การหารายได้จากการจัดกิจกรรมการแสดงของนักเรียน การทอดผ้าป่าการศึกษา

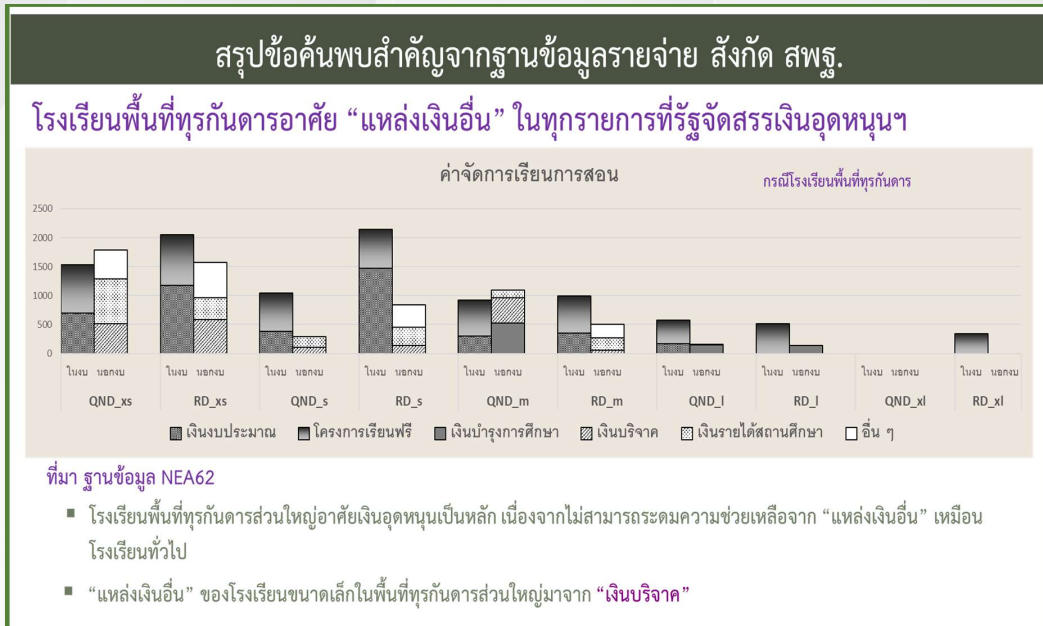
นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกยังพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร ผู้ปกครอง/ชุมชน สนับสนุนค่าใช้จ่ายในบางรายการเอง โดยไม่ได้รายงานหรือเบิกจ่ายจากหน่วยงานต้นสังกัด อาทิ ค่าเดินทางที่นอกเหนือจากการติดต่อราชการ (ซื้อวัตถุดิบประกอบอาหาร/วัสดุอุปกรณ์การเรียน/พานักเรียนไปแข่งขันทางวิชาการ) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเรียน/พัฒนาโรงเรียน ค่าวัสดุฝึก ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้รายงานหรือเบิกจ่ายถือเป็นต้นทุนแฝงที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งผลให้รายจ่ายจากฐานข้อมูลของหน่วยงานต้นสังกัดต่ำกว่าความเป็นจริง

แผนภาพที่ 4-2 รายจ่ายของกิจกรรมการเรียนการสอนที่รัฐจัดสรรเงินอุดหนุน

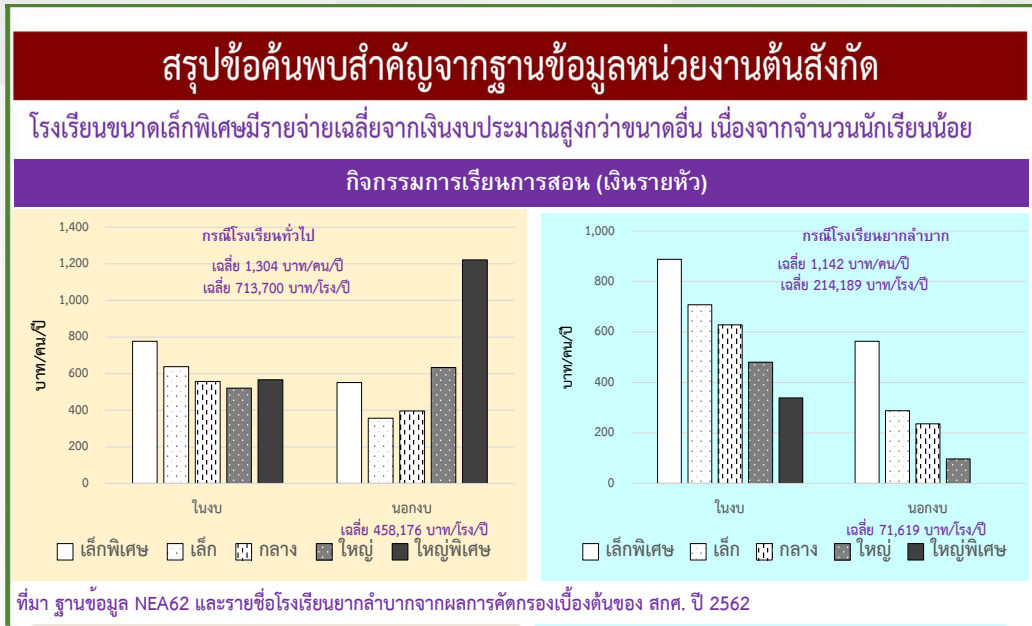

แผนภาพที่ 4-3 สรุปข้อค้นพบสำคัญจากฐานข้อมูลของค่าจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนสังกัด สพฐ.

โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อผู้เรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ที่มีจำนวนผู้เรียนสูงกว่า การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนโดยอาศัยงบประมาณจากเงินสนับสนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัวโรงเรียนปกติ) เพียงอย่างเดียวเป็นไปได้ยาก โรงเรียนส่วนใหญ่อาศัยเงินบริจาคและเงินนอกงบประมาณจากแหล่งอื่นๆ อาทิ การสนับสนุนจากองค์กร/ภาคเอกชน เนื่องจากการระดมเงินจากแหล่งอื่น โดยเฉพาะผู้ปกครองหรือชุมชนมีข้อจำกัด เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม และมีฐานะยากจน

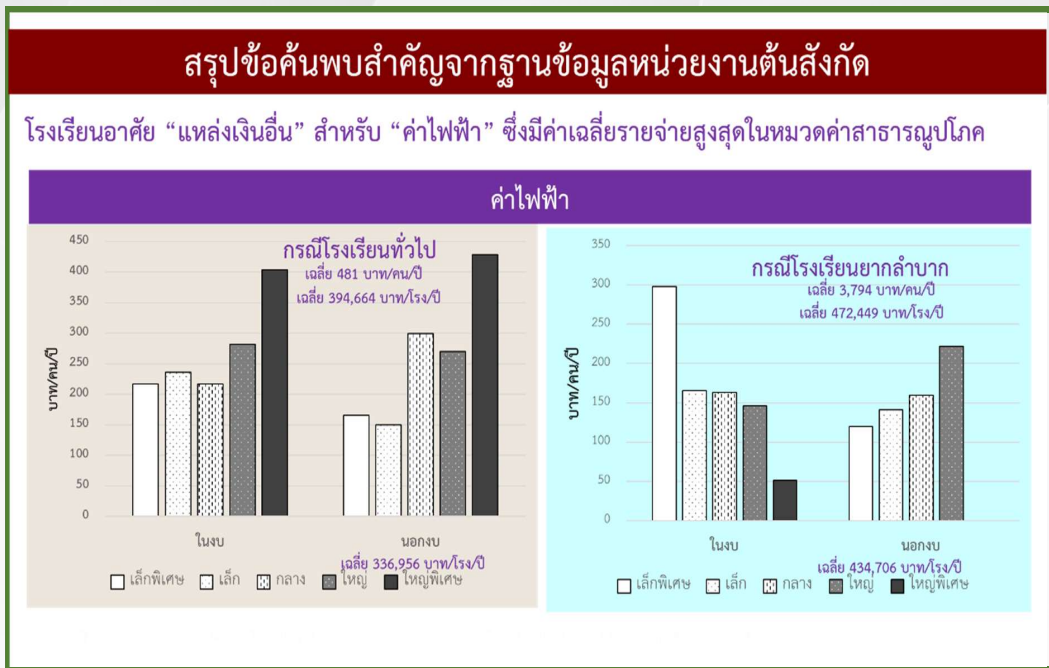
แผนภาพที่ 4-4 สรุปข้อค้นพบสำคัญจากฐานข้อมูลกิจกรรมการเรียนการสอน จากหน่วยงานต้นสังกัด

โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สพฐ. ซึ่งตามแนวทางการใช้เงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) ครอบคลุมค่าวัสดุการเรียนการสอน ค่าจ้าง/ค่าตอบแทน รวมทั้งค่าสาธารณูปโภคและบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนั้น โรงเรียนในสังกัด สพฐ. ส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องกันเงินสำหรับค่าสาธารณูปโภคและบริหารจัดการสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์ค่าไฟฟ้าเฉลี่ยของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล พบว่ามีค่าเฉลี่ยประมาณ 472,649 บาท/โรงเรียน/ปี เทียบกับโรงเรียนทั่วไปที่มีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 394,664 บาท/โรงเรียน/ปี

แผนภาพที่ 4-5 สรุปข้อค้นพบสำคัญจากฐานข้อมูลค่าไฟฟ้าจากหน่วยงานต้นสังกัด

การศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) พบว่า ปัจจุบันสถานศึกษามีปัญหาการดำเนินงาน ที่สำคัญ ได้แก่ ราคาค่าไฟฟ้าต่อหน่วยเพิ่มขึ้น 4.5% ต่อปี หรือร้อยละ 27 จากปี 2552 กิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีของโรงเรียนทำให้ค่าไฟฟ้าเพิ่มขึ้น และรายจ่ายค่าสาธารณูปโภคเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ทำให้เลื้อยงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนลดลง

จากข้อมูลค่าไฟฟ้าที่ใช้จ่ายจริงของโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ปี 2557-2558 (จำแนกตามขนาดโรงเรียน) พบว่า โรงเรียนมีค่าไฟฟ้าเพิ่มขึ้นและแตกต่างกันตามขนาด โรงเรียนขนาดเล็กมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 1,800 บาท/เดือน และโรงเรียนขนาดกลางมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 4,500 บาท/เดือน

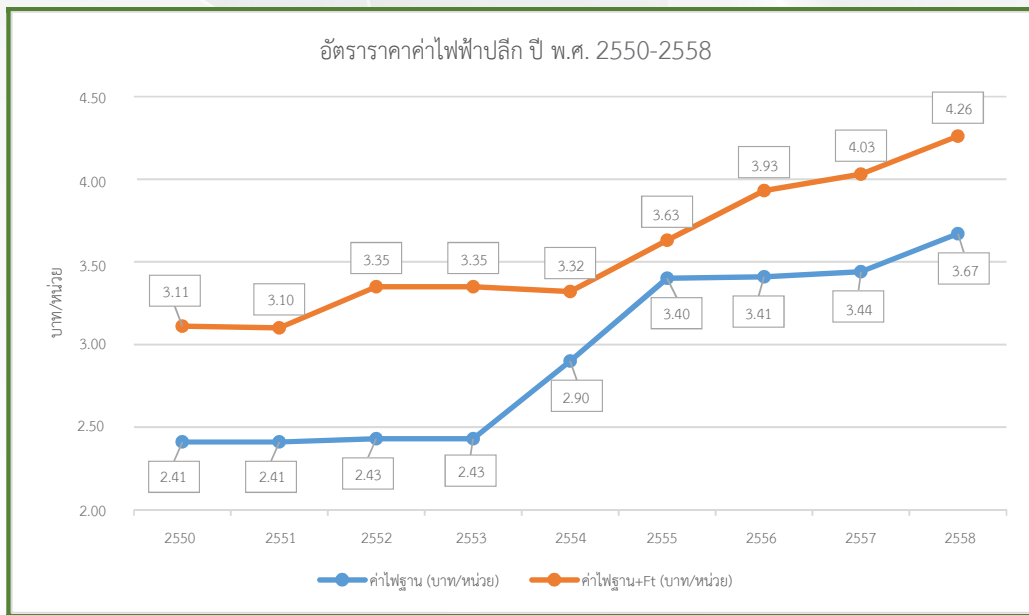
ตารางที่ 4-4 ค่าไฟฟ้าที่ใช้จ่ายจริงของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในปี 2557-2558

จำนวนนักเรียน	ค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อเดือน ปี 2557	ค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อเดือน ปี 2558
0-120 คน	1,703.55	1,810.88
211-600 คน	4,412.90	4,565.36
601-1,500 คน	25,333.55	27,316.54
1,501 คนขึ้นไป	94,250.56	10,6626.15

ที่มา: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน อ่างโนมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560

ทั้งนี้ การจัดทำข้อเสนอเงินอุดหนุนรายหัวตามความจำเป็นพื้นฐานของผู้เรียน (ค่าสาธารณูปโภค) ในเบื้องต้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นำข้อมูลเฉพาะค่าไฟฟ้ามาใช้ในการคำนวณก่อน เนื่องจาก ร้อยละ 70 ของค่าสาธารณูปโภคถูกใช้จ่ายเป็นค่าไฟฟ้าของโรงเรียน และอัตราค่าไฟฟ้า มีแนวโน้มสูงขึ้น

แผนภาพที่ 4-6 การเปลี่ยนแปลงอัตราราคาค่าไฟฟ้าปลีก

ที่มา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560

จากการวิเคราะห์ข้อมูลค่าไฟฟ้าของโรงเรียนสังกัด สพฐ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 พบว่ามีจำนวนโรงเรียนที่มีค่าไฟฟ้าสมบูรณ์จำนวน 28,403 โรงเรียน เมื่อพิจารณาค่าไฟฟ้าเฉลี่ยของโรงเรียน จำแนกตามขนาดและสังกัด พบว่า ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนในทุกสังกัด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามขนาดของโรงเรียน ส่วนค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อคนมีลักษณะลดลงจากขนาดเล็ก เป็นขนาดกลาง และเฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้นจากขนาดกลางไปขนาดใหญ่พิเศษเช่นเดียวกัน ในทุกสังกัด

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายจ่ายค่าไฟฟ้าเดือนตุลาคม 2561 – มีนาคม 2562 เฉพาะของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร (โรงเรียนพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะในสังกัด สพฐ.) จำนวน 1,153 โรง พบว่าโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 4,910 บาท/เดือน คิดเป็น 164 บาท/วัน หรือคิดเป็น 32,800 บาท/โรง/ปีการศึกษา สำหรับ 200 วันที่มีการเรียนการสอน ทั้งนี้ จำแนกเป็นโรงเรียนพื้นที่สูง (จำนวน 1,033 โรง) มีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยโรงเรียนละ 160 บาท/วัน ซึ่งคิดเป็น 32,000 บาท/โรง สำหรับ 200 วันที่มีการเรียนการสอน และโรงเรียนพื้นที่เกาะ (จำนวน 120 โรง) มีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยโรงเรียนละ 190 บาท/วัน ซึ่งคิดเป็น 38,000 บาท/โรง สำหรับ 200 วันที่มีการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) พิจารณาข้อมูลค่าไฟฟ้าจริงของแต่ละโรงเรียน และสร้างเกณฑ์ขั้นต่ำของปริมาณการใช้ไฟฟ้าขึ้น เพื่อคำนวณค่าไฟฟ้าขั้นต่ำของโรงเรียน (จำนวนห้องเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ และมาตรฐานส่วนกลางของโรงเรียน) โดยมีข้อเสนอให้อุดหนุนค่าไฟฟ้าเพิ่มเติม ดังนี้

ตารางที่ 4-5 ข้อเสนออัตราอุดหนุนรายหัวเพิ่มเติม ตามความจำเป็นของนักเรียน (ค่าไฟฟ้า)

หน่วย: บาท/คน/ปี

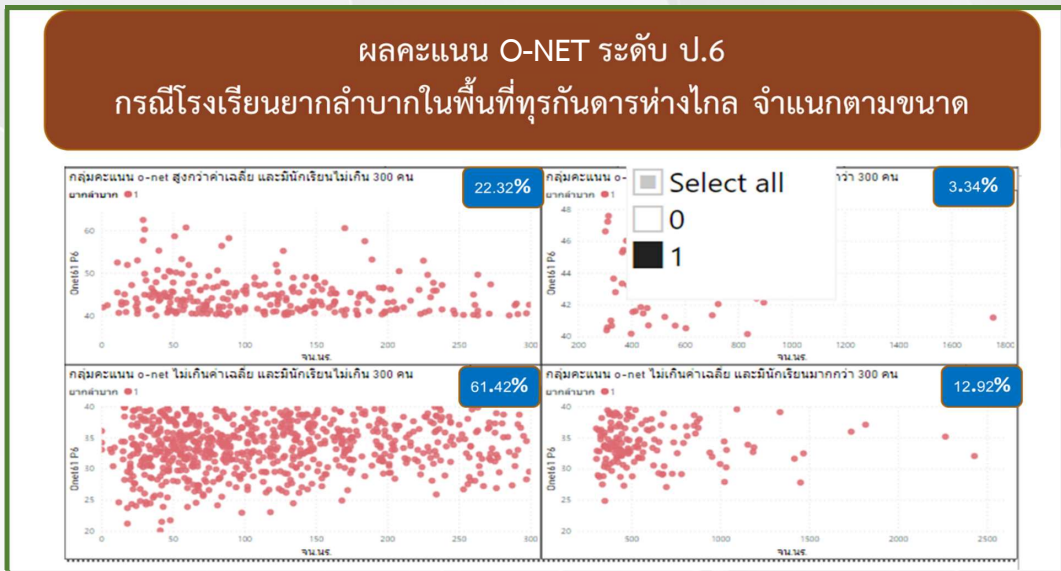
ขนาดโรงเรียน	โรงเรียนประถม	โรงเรียนขยายโอกาส	โรงเรียนมัธยม
โรงเรียนขนาดเล็ก	243	303	336
โรงเรียนขนาดกลาง	144	122	27
โรงเรียนขนาดใหญ่	206	228	-39
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	123	129	-94

ที่มา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560

5.2) ผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนยากลำบาก

จากการวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลที่ผ่านเกณฑ์คัดกรองเบื้องต้น พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนน O-NET ระดับ ป.6 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (ประมาณ 73% ของโรงเรียนยากลำบากฯ) โดยโรงเรียนขนาดเล็กและเล็กพิเศษมีผลคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศประมาณ 61.42%

แผนภาพที่ 4-7 ผลคะแนน O-NET ระดับ ป.6 จำแนกตามขนาด

5.3) ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่มของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและมีค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มที่มากจากการเดินทาง ผลการสำรวจและลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก สรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล มีค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานแบบเดียวกับโรงเรียนทั่วไปและมีค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่มที่เกิดจากค่าเดินทาง อาทิ การเดินทางไปร่วมกิจกรรมของนักเรียนนอกพื้นที่ การติดต่อราชการ การเดินทางไปจัดหาวัสดุประกอบอาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน รวมทั้งค่าเดินทางและความเสี่ยงในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งครูและบุคลากรมักไม่เบิกจ่าย เนื่องจากยุ่งยาก

แผนภาพที่ 4-8 ค่าเดินทางเฉลี่ยของโรงเรียนแต่ละประเภท

ที่มา: ผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก

2) โรงเรียนมีค่าใช้จ่ายจำเป็นที่เพิ่มเติมและแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป อาทิ ค่าใช้จ่ายในการจัดสื่อการเรียนเพิ่มเติมและจ้างบุคลากรเฉพาะเป็นผู้ช่วยครู สำหรับสื่อสาร และช่วยปรับพื้นฐานก่อนเข้าเรียนให้แก่ผู้เรียนที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทย การจัดและดูแลนักเรียนพักนอน การพัฒนาความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน จัดหาน้ำสะอาดสำหรับดื่ม และประกอบอาหารให้แก่ผู้เรียน

แผนภาพที่ 4-9 รายการค่าใช้จ่ายจำเป็นที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

รายการค่าใช้จ่ายจำเป็นที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป (Additional Needs)

การบริหารจัดการ

- จัดกิจกรรม/หลักสูตร/สื่อการเรียนเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
- จัดที่พักนอนและดูแลนักเรียนพักนอน
- ขาดความพร้อมด้านสาธารณูปโภค อินเทอร์เน็ต และบุคลากร

3) จากฐานข้อมูลรายจ่ายของโรงเรียน สพฐ. พบว่า โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร ต้องกันเงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) สำหรับค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 472,449 บาท/โรง/ปี ทั้งนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น หากคิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อผู้เรียนจะพบว่า โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อผู้เรียนสูงกว่าโรงเรียนทั่วไปถึง 8 เท่า

4) โรงเรียนพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่ไม่สามารถระดมเงินสนับสนุนจากผู้ปกครองได้ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกร และฐานะยากจน ซึ่งเงินนอกงบประมาณส่วนใหญ่มาจากการบริจาคจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ นอกพื้นที่

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) ที่พบว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของโรงเรียนแตกต่างกันเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์/ที่ตั้ง ที่ต่างกัน ซึ่งสภาพที่ตั้งส่งผลต่อรายจ่ายของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เท่ากัน เช่น โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนเขาจะใช้เวลาเดินทาง และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นราบ เป็นต้น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงเสนอเกณฑ์การอุดหนุนด้านสภาพที่ตั้งของโรงเรียนโดยพิจารณาจากระยะทางระหว่างโรงเรียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสภาพที่ตั้งของโรงเรียน ทั้งนี้ จากข้อมูล DMC สภาพที่ตั้งของโรงเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้ (1) พื้นราบ (2) เรือนแพ (3) บนเกาะ (4) พื้นที่สูงและชายแดน (5) อยู่บนสันเขา เขิงเขา หรือพื้นที่ระหว่างหุบเขาที่มีความยากในการเดินทาง (6) มีเขตบริการติดต่อกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน (ยกเว้นเขตพัฒนาเฉพาะกิจ 3 จังหวัดชายแดน) และ (7) โรงเรียนตั้งอยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสถาบันวิจัยพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548

ปัจจุบันเกณฑ์การอุดหนุนเพิ่มเติมตามสภาพที่ตั้งของโรงเรียนอ้างอิงจากเกณฑ์ การเดินทางไปราชการตามระเบียบกระทรวงการคลังที่อัตรา 4 บาทต่อกิโลเมตร จากนั้นปรับให้ มีอัตราที่แตกต่างกันตามสภาพที่ตั้งของโรงเรียนโดยให้สภาพที่ตั้งที่ไม่ใช่พื้นราบมีอัตราที่สูงกว่า เช่น โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูง หุบเขา หรือชายแดนให้มีอัตราอุดหนุน 6 บาทต่อกิโลเมตร และ สำหรับโรงเรียนในพื้นที่ที่เดินทางลำบากมาก เช่น เรือนแพ หรือบนเกาะให้มีอัตราอุดหนุนที่ 8 บาทต่อกิโลเมตร ดังรายละเอียดในตาราง 4-6

ตารางที่ 4-6 อัตราต้นทุนการเดินทางต่อกิโลเมตร

สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	อัตราต้นทุนการเดินทาง (บาท/กม.)
พื้นราบ	4
เรือนแพ	8
บนเกาะ	8
พื้นที่สูงและชายแดน	6
อยู่บนสันเขา เขิงเขา หรือพื้นที่ระหว่างหุบเขา	6
ที่มีเขตบริการติดต่อกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน	4
ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา (พื้นที่สูง)	6

ที่มา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560

สภาพพื้นที่หรือที่ตั้งของโรงเรียนส่งผลให้โรงเรียนแต่ละแห่งมีต้นทุนในการบริหารจัดการศึกษาแตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนสูงเนื่องจากไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) โดยพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางประมาณร้อยละ 70 ถึง 80 กล่าวคือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (มีจำนวนนักเรียน 40-120 คน) มีต้นทุนต่อหัวนักเรียน 36,237 บาทต่อคน เปรียบเทียบกับต้นทุนต่อหัวของโรงเรียนขนาดกลาง (มีจำนวนนักเรียน 121-600 คน) ที่ 29,225 บาทต่อคน

การอุดหนุนตามสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ควรอุดหนุนตามระยะทาง โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พิจารณาระยะทางระหว่างโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายการติดต่อประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนการอุดหนุนตามสภาพเศรษฐกิจ พิจารณาจากความแตกต่างของค่าครองชีพในแต่ละจังหวัด วัตถุประสงค์ขึ้นราคาผู้บริโภค เปรียบเทียบระหว่างจังหวัดต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อาศัยเกณฑ์การอุดหนุนตามระยะทาง (ตามประกาศของกระทรวงการคลัง) ที่ตั้งอยู่บนพื้นราบโดยใช้เกณฑ์การอุดหนุนกิโลเมตรละ 4 บาท ส่วนโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อื่น จะได้รับการอุดหนุนเพิ่มเติมระหว่าง 6 - 8 บาท แบบที่ 1 เป็นการอุดหนุนขั้นสูง แบบที่ 2 เป็นการอุดหนุนขั้นต่ำ ดูรายละเอียดการอุดหนุนในแต่ละสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ได้ในตารางต่อไปนี้

ตาราง 4-7 ข้อเสนออัตราเงินอุดหนุนตามระยะทาง จำแนกตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	อัตราอุดหนุน (บาท/กม.) แบบที่ 1 (ขั้นสูง)	อัตราอุดหนุน (บาท/กม.) แบบที่ 2 (ขั้นต่ำ)
พื้นราบ	4	4
เวือนแพ	8	8
พื้นที่สูงและชายแดน	8	6
อยู่บนสันเขา เิงเขา หรือพื้นที่ระหว่างหุบเขา ฯ	8	6
บนเกาะ	8	8
ที่มีเขตบริการติดต่อกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน	4	4
ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกาฯ (พื้นที่สูง)	8	6

ที่มา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560

การคำนวณอัตราอุดหนุนจะอุดหนุนให้แก่โรงเรียน อยู่ภายใต้ข้อกำหนดดังต่อไปนี้

1) โรงเรียนแต่ละแห่งมีกิจกรรมที่ต้องเข้าติดต่อกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 40 ครั้งต่อปี (เดือนละ 4 ครั้ง จำนวน 10 เดือน)

2) โรงเรียนติดต่อหรือทำกิจกรรมร่วมกับทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะอุดหนุนตามระยะทางไป-กลับ (2 เที่ยว)

จำนวนเงินอุดหนุน = ระยะทางระหว่างโรงเรียนและเขต (ก.ม.) × อัตราอุดหนุน (บาท/ก.ม.) × 40 × 2

จากเกณฑ์การอุดหนุนข้างต้นพบว่า เมื่อใช้เกณฑ์การอุดหนุนแบบที่ 1 งบประมาณที่ต้องใช้เพื่อจัดสรรให้กับโรงเรียนตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ คิดเป็นมูลค่า 414,541,822 บาท ในขณะที่เกณฑ์การอุดหนุนแบบที่ 2 ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 393,786,006 บาท

4.3 ข้อเสนอสำหรับการสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล และประมาณการวงเงิน

จากการดำเนินงานโครงการศึกษาในปี 2562 และปี 2563 คณะทำงานฯ ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกและจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาจัดทำข้อเสนอแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล โดยระบุเหตุผลและประมาณการวงเงินสนับสนุน ดังนี้

ข้อเสนอจากการศึกษาในปี 2562

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการและหารือร่วมกับคณะทำงานฯ มีข้อเสนอเพื่อจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนยากลำบากใน 4 รายการ ได้แก่ ค่าเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ ค่าจ้างครูผู้ช่วยในการสื่อสาร ค่าเดินทางชดเชยความยากลำบาก และค่าลดความเหลื่อมล้ำด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ค่าไฟฟ้า) โดยมีเหตุผล/ความจำเป็นในการสนับสนุนเพิ่มเติม และข้อเสนอในการขออุดหนุนเพิ่มเติม สรุปดังนี้

แผนภาพที่ 4-10 ข้อเสนอการศึกษา ปี 2562

รายการที่ 1: ค่าเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ (ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน)

การสนับสนุนปัจจุบัน

ปัจจุบันทุกโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี 15 ปี) ได้รับเงินอุดหนุนค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย

1) กิจกรรมวิชาการ เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมนอกจากการเรียนปกติในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมเด็กเก่งให้มีความเป็นเลิศ และแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนที่เรียนอ่อนให้มีศักยภาพสูงขึ้น โดยกำหนดให้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2) กิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม/ลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด/ผู้บำเพ็ญประโยชน์ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะการจัดการเผชิญสถานการณ์การใช้ชีวิตร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยกำหนดให้มีการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3) กิจกรรมทัศนศึกษา ตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยกำหนดให้ดำเนินกิจกรรม ดังกล่าวอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4) กิจกรรมการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) โดยกำหนดให้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างน้อย 40 ชั่วโมง/คน/ปี

ในแต่ละปีการศึกษาโรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนรายหัวและถัวเฉลี่ยเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามจำนวนผู้เรียน ดังนี้

- ก่อนประถมศึกษา 430 บาท/คน/ปี
- ประถมศึกษา 480 บาท/คน/ปี
- มัธยมศึกษาตอนต้น 880 บาท/คน/ปี
- มัธยมศึกษาตอนปลาย 950 บาท/คน/ปี
- ปวช. 1-3 (สถานประกอบการ) 950 บาท/คน/ปี

ตารางที่ 4-8 เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 1 ค่าเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ

การสนับสนุนปัจจุบัน	ข้อเสนอ	เหตุผล/ความจำเป็น
ค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนกเป็น 4 รายการ ได้แก่ กิจกรรมวิชาการ กิจกรรม คุณธรรม/ลูกเสือ/เนตรนารี/ ยุวกาชาด ทักษะศึกษา การ บริการเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT)	จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียน (ร่วมแข่งขัน/ กิจกรรมวิชาการ) จำนวน 3,000 บาท/โรงเรียน/ปี	<ul style="list-style-type: none"> • โรงเรียนในพื้นที่คมนาคมยากลำบาก และห่างไกล มีค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรม พัฒนาคุณภาพผู้เรียนสูงกว่าโรงเรียนปกติ ประมาณ 2 เท่า เนื่องจากค่าเดินทางเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ทักษะศึกษา แข่งขัน/ ร่วมกิจกรรมวิชาการ) สูงกว่าโรงเรียนปกติ ทั่วไป • เงินอุดหนุนที่ได้รับแปรผันตาม จำนวนผู้เรียนและถัวเฉลี่ยจ่ายใน 4 กิจกรรม ซึ่งไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในโรงเรียน ขนาดเล็กในพื้นที่ยากลำบาก ห่างไกล

▪ เหตุผล/ความจำเป็นที่ต้องจัดสรรเพิ่มเติม

เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีขนาดเท่ากัน โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ยากลำบาก ห่างไกล
มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงกว่าประมาณ 2 เท่า (ข้อมูลจากแบบสำรวจและการวิจัยภาคสนาม)
ซึ่งทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมแข่งขันวิชาการ

- **ข้อเสนอในการสนับสนุนเพิ่มเติม**

จัดสรรเพิ่มเติม 3,000 บาท/โรงเรียน/ปี โดยพิจารณาค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยผ่านวิธีจ้างเหมาพาหนะรับจ้างพร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง และข้อมูลจากแบบสำรวจและการวิจัยภาคสนาม ซึ่งพบว่า โรงเรียนมีค่าเฉลี่ยในการเดินทางเพื่อร่วมกิจกรรมวิชาการของผู้เรียน ประมาณ 1 ครั้ง โดยมีจำนวนนักเรียนและครูเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มโอกาสไม่เกิน 13 คน/ครั้ง (จำนวนที่นั่งรถตู้ ไม่รวมคนขับ) และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ไป-กลับ) ประมาณ 3,000 บาท/ครั้ง (ค่าจ้างเหมารถตู้ต่อวันพร้อมน้ำมัน กทม.-ตจว. ในระยะทางไม่เกิน 1,000 กิโลเมตร และราคาน้ำมันดีเซล กิโลเมตรละ 7 บาท)

รายการที่ 2: ค่าจ้างผู้ช่วยครูในการสื่อสาร (ก่อนประถมศึกษา)

- **การสนับสนุนปัจจุบัน**

ปัจจุบันโรงเรียนยังไม่ได้รับเงินสนับสนุนสำหรับจ้างครูผู้ช่วยในการสื่อสาร/เตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทย

ตารางที่ 4-9 เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 2 ค่าจ้างผู้ช่วยครูในการสื่อสาร

การสนับสนุนปัจจุบัน	ข้อเสนอ	เหตุผล/ความจำเป็น
ยังไม่มี การสนับสนุนค่าจ้างครูผู้ช่วยในการสื่อสาร/เตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทย	จัดสรรงบประมาณ จำนวน 144,000 บาท/โรง/ปี สำหรับจ้างครูพี่เลี้ยง (วุฒิ ปวส.) จำนวน 1 คนต่อโรงเรียน อัตราจ้าง 12,000 บาท/คน/เดือน	เพื่อให้ นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) สามารถสื่อสารกับครู และเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างรวดเร็ว

- **เหตุผล/ความจำเป็นที่ต้องจัดสรรเพิ่มเติม**

โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ยากลำบากส่วนใหญ่ มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช้ภาษาไทย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยครูที่สามารถสื่อสารภาษาชนเผ่าในการสื่อสาร โดยเฉพาะนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้สามารถสื่อสารกับครู และเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างรวดเร็ว

- **ข้อเสนอในการสนับสนุนเพิ่มเติม**

จัดสรรงบประมาณจำนวน 144,000 บาท/โรง/ปี สำหรับจ้างครูพี่เลี้ยง (วุฒิ ปวส.) ที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาชนเผ่าและภาษาไทย จำนวน 1 คนต่อโรงเรียน **อัตราจ้างคนละ 12,000 บาท/เดือน** โดยประมาณการจากอัตราเงินเดือนเฉลี่ยสำหรับคุณวุฒิที่ ก.พ. รับรองสำหรับวุฒิ ปวส. ประเภททั่วไป ระดับปฏิบัติงาน 11,500 – 12,650 บาท (ประกาศตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2557)

รายการที่ 3: ค่าเดินทางเพื่อติดต่อราชการ

■ การสนับสนุนปัจจุบัน

ปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับติดต่อราชการ อาศัยการถัวเฉลี่ยจ่ายจากเงินอุดหนุนรายหัว (ค่าจัดการเรียนการสอน) โดยเบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ. 2550 ดังนี้

1) อัตราค่าพาหนะรับจ้างข้ามเขตจังหวัดระหว่างสถานที่อยู่ ที่พัก หรือสถานที่ปฏิบัติราชการกับสถานียานพาหนะประจำทางหรือสถานที่จัดพาหนะที่ต้องใช้ในการเดินทางไปยังสถานศึกษาปฏิบัติราชการ

1.1) กรณีเป็นการเดินทางข้ามเขตจังหวัดระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับกรุงเทพฯ หรือการเดินทางข้ามเขตจังหวัดที่ผ่านเขตกรุงเทพฯ ให้เบิกเท่าที่จ่ายจริงภายในวงเงินเที่ยวละไม่เกิน 600 บาท

1.2) การเดินทางข้ามเขตจังหวัดอื่นๆ นอกเหนือจากข้อ (1.1) ให้เบิกเท่าที่จ่ายจริงภายในวงเงินเที่ยวละไม่เกิน 500 บาท

ทั้งนี้ การเบิกค่าพาหนะรับจ้างไป-กลับระหว่างสถานที่ปฏิบัติราชการภายในจังหวัดเดียวกัน ไม่ได้กำหนดวงเงิน แต่ให้เบิกได้วันละไม่เกิน 2 เที่ยว (ยกเว้นตำแหน่งประเภททั่วไประดับปฏิบัติงาน ประเภทวิชาการระดับปฏิบัติการต้องมีสัมภาระ)

2) เงินชดเชยในการใช้พาหนะส่วนตัวในการเดินทางไปราชการ

2.1) รถยนต์ส่วนบุคคล กิโลเมตรละ 4 บาท

2.2) รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล กิโลเมตรละ 2 บาท

ทั้งนี้ การเบิกค่าพาหนะส่วนตัวในการเดินทางไปราชการ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชา

ตารางที่ 4-10 เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 3 ค่าเดินทางเพื่อติดต่อราชการ

การสนับสนุนปัจจุบัน	ข้อเสนอ	เหตุผล/ความจำเป็น
ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับติดต่อราชการ การจัดหาวัสดุสำหรับการเรียนการสอน อาศัยเงินอุดหนุนรายหัว (ค่าจัดการเรียนการสอน)	จัดสรรงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มเติมในอัตรา 12,000 บาท/โรง/ปี	<ul style="list-style-type: none"> ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของโรงเรียนในพื้นที่ยากลำบากสูงกว่าโรงเรียนในพื้นที่ปกติ (ในระยะทางเท่ากัน) โรงเรียนยากลำบากส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนน้อยเงินอุดหนุนรายหัวจึงมีจำกัดและไม่เพียงพอสำหรับใช้เป็นค่าเดินทางเพื่อติดต่อราชการ อัตราเบิกจ่ายค่าเดินทางไม่สอดคล้องกับราคาปัจจุบัน โรงเรียนมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่นอกเหนือจากเพื่อติดต่อราชการ

■ เหตุผล/ความจำเป็นที่ต้องจัดสรรเพิ่มเติม

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของโรงเรียนในพื้นที่ยากลำบาก สูงกว่าโรงเรียนในพื้นที่ปกติ (ในระยะทางเท่ากัน) เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ จำนวนและความถี่ของพาหนะรับจ้าง

งบประมาณอุดหนุนที่ถัวเฉลี่ยจากค่าจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องเฉลี่ยสำหรับ 3 ประเภทขบวนจ่าย ได้แก่ งบบุคลากร งบดำเนินงาน และงบลงทุน ทั้งนี้ ค่าพาหนะ เป็นหนึ่งในค่าใช้จ่ายในงบดำเนินงาน ซึ่งต้องเฉลี่ยกับค่าใช้จ่ายต่างๆ อาทิ ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และค่าสาธารณูปโภค

ครูและบุคลากรจำเป็นต้องใช้พาหนะและเงินส่วนตัวในการเดินทางติดต่อราชการ และเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (นอกเหนือจากการติดต่อราชการ) อาทิ การเดินทางเพื่อจัดซื้อวัสดุสำหรับประกอบอาหาร อุปกรณ์การเรียนการสอน

อัตราการเบิกจ่ายดังกล่าวไม่ได้มีการปรับมากกว่าสิบปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับราคาค่าใช้จ่ายในการเดินทางปัจจุบัน เนื่องจากในระยะสิบปีที่ผ่านมาระดับราคาของสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เงินที่ได้รับสนับสนุนในอัตราเดิมใช้จ่ายซื้อหาสินค้าและบริการได้ในปริมาณที่น้อยลง

■ ข้อเสนอในการสนับสนุนเพิ่มเติม

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ข้อมูลจากแบบสำรวจ และผลการวิจัยภาคสนามพบว่า โรงเรียนมีความถี่ในการติดต่อราชการประมาณ 40 ครั้งต่อปี (เดือนละ 4 ครั้ง เป็นเวลา 10 เดือน) และครั้งละประมาณ 2 คน โรงเรียนมีกิจกรรมที่ต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ทั้งสิ้น 40 ครั้งต่อปี (เดือนละ 4 ครั้ง เป็นเวลา 10 เดือน) และมีครู/บุคลากรเดินทางไปติดต่อราชการเฉลี่ย 2 คน/ครั้ง

กรณีโรงเรียนสังกัด บข.ตชด. พบว่ามีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับมากกว่า 300 บาท/คน/ครั้ง โดยโรงเรียนเดินทางไปยังที่ว่าการอำเภอที่ไกลที่สุดในระยะทางมากกว่า 15 กิโลเมตร (เฉลี่ย 30 กิโลเมตร) ซึ่งสูงกว่าราคาค่าโดยสารรถแท็กซี่มอเตอร์ไปกลับสำหรับระยะทางประมาณ 15 – 22 กิโลเมตร ทั้งนี้ อัตราดังกล่าวยังไม่ได้นำถึงสภาพเส้นทางการคมนาคมที่ยากลำบาก ครูและผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องใช้พาหนะและเงินส่วนตัวในการเดินทาง ทั้งเพื่อติดต่อราชการ และเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว โรงเรียนยากลำบากควรได้รับจัดสรรเงินชดเชยสำหรับการเดินทางจำนวน 12,000 บาท/โรง/ปี (อัตราเหมาจ่าย 1,000 บาท/เดือน/โรง) เพื่อให้โรงเรียนเกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ รวมทั้งสร้างความเป็นธรรมและลดภาระค่าใช้จ่ายของครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ รัฐควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาปรับอัตราการเบิกจ่ายให้สะท้อนค่าเงินที่แท้จริง โดยอาจคำนวณจากการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index: CPI) สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบต่อไป

รายการที่ 4: ค่าลดความเหลื่อมล้ำด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า)

▪ การสนับสนุนปัจจุบัน

ปัจจุบันค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ปัจจุบันโรงเรียนถั่วฝักยาว จากงบเงินอุดหนุนรายหัว รายการค่าจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 4-11 เหตุผลในการขอจัดสรรเพิ่มเติม รายการที่ 4 ค่าลดความเหลื่อมล้ำ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ค่าไฟฟ้า)

การสนับสนุนปัจจุบัน	ข้อเสนอ	เหตุผล/ความจำเป็น
ค่าไฟฟ้า ปัจจุบัน ถั่วฝักยาวจ่ายจากเงินอุดหนุนรายหัว	จัดสรรงบค่าไฟฟ้า (เหมาจ่าย) แยกจากเงินอุดหนุนรายหัว โดยอุดหนุนโรงเรียนพื้นที่สูงในอัตรา 32,000 บาท/ปีการศึกษา (วันละ 160 บาท จำนวน 200 วัน) และโรงเรียนพื้นที่เกาะแก่งในอัตรา 38,000 บาท/ปีการศึกษา (วันละ 190 บาท จำนวน 200 วัน)	ไม่เพียงพอและไม่สัมพันธ์กับสภาพจริง

▪ เหตุผล/ความจำเป็นที่ต้องจัดสรรเพิ่มเติม

โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สพฐ. ซึ่งรวมเงินค่าไฟฟ้าไว้ในเงินอุดหนุนสำหรับค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) ส่งผลให้โรงเรียนยากที่จะบริหารจัดการงบประมาณสำหรับพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากส่วนใหญ่ต้องกันเงินค่าจัดการเรียนการสอนสำหรับค่าไฟฟ้าและพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในโรงเรียน

▪ ข้อเสนอในการสนับสนุนเพิ่มเติม

จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับรายการค่าไฟฟ้า โดยแยกจากงบอุดหนุนรายหัว และสนับสนุนโรงเรียนพื้นที่สูงในอัตรา 32,000 บาท/โรงเรียน/ปีการศึกษา และโรงเรียนพื้นที่เกาะแก่งในอัตรา 38,000 บาท/โรงเรียน/ปีการศึกษา

ประมาณการงบประมาณสำหรับสนับสนุนโรงเรียนยากลำบาก ตามข้อเสนอในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

จากรายการค่าใช้จ่ายและอัตราเงินงบประมาณที่ขอสนับสนุนเพิ่มเติมรายโรงเรียน เมื่อนำมาวิเคราะห์กับผลการคัดกรองจำนวนโรงเรียนยากลำบากในเบื้องต้นจำนวน 135 โรงเรียน (คะแนนความยากลำบากร้อยละ 70 ขึ้นไป และอยู่ในกลุ่มโรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรกตามความเห็นของเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ) สรุปวงเงินงบประมาณเพื่อสนับสนุนเพิ่มเติม ดังนี้

**ตารางที่ 4-12 ประมาณการงบประมาณที่ขอสนับสนุนเพิ่มเติม
สำหรับโรงเรียนยากลำบาก (135 โรงเรียน)**

รายการ	โรงเรียนยากลำบากระดับ A+ (จำนวน 52 โรงเรียน)		โรงเรียนยากลำบากระดับ A (จำนวน 83 โรงเรียน)		รวม (บาท/ ปีการศึกษา)
	เงินอุดหนุน รายโรงเรียน (บาท/โรงเรียน)	รวม เงินอุดหนุน (บาท/ปีการศึกษา)	เงินอุดหนุน รายโรงเรียน (บาท/โรงเรียน)	รวม เงินอุดหนุน (บาท/ปีการศึกษา)	
1. ค่าเพิ่มโอกาส ในการเรียนรู้	3,000	156,000	2,400	199,200	355,200
2. ค่าจ้างครูผู้ช่วย ในการสื่อสาร	144,000	7,488,000	115,200	9,561,600	17,049,600
3. ค่าชดเชย ความยากลำบาก ในการเดินทาง	12,000	624,000	9,600	796,800	1,420,800
4. ค่าไฟฟ้า					
4.1 พื้นที่สูง	3,600	118,400	2,560	117,760	236,160
4.2 พื้นที่เกาะแก่ง	3,800	57,000	3,040	112,480	169,480
รวม					38,056,840
โรงเรียนพื้นที่สูง	162,200	8,386,400	129,760	10,675,360	19,061,760
โรงเรียนพื้นที่เกาะ	162,800	8,325,000	130,240	10,670,080	18,995,080

หมายเหตุ:

1. โรงเรียนยากลำบากระดับ A+ มีคะแนนความยากลำบากสูงกว่าร้อยละ 80 และได้รับเงินอุดหนุนในรายการที่เสนอขอร้อยละ 100
2. โรงเรียนยากลำบากระดับ A มีคะแนนความยากลำบากร้อยละ 70 - 79 และได้รับเงินอุดหนุนในรายการที่เสนอขอร้อยละ 80

ข้อเสนอจากการศึกษาในปี 2563

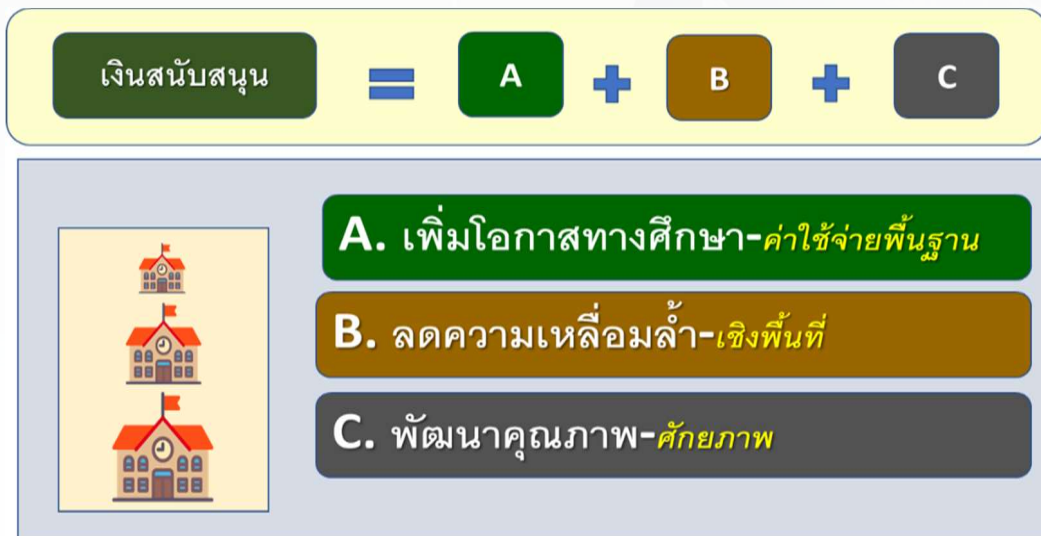
จากการสำรวจข้อมูล ลงพื้นที่และวิเคราะห์ข้อมูลค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนทุกแห่งอาศัย “แหล่งเงินอื่น” สำหรับ “ส่วนต่าง” ของค่าใช้จ่ายจริง และค่าใช้จ่ายที่ได้รับสนับสนุนภายใต้โครงการเรียนฟรี รวมถึงรายการค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนไม่สามารถเบิกจ่ายได้ตามระเบียบ ประกอบกับแนวทางการใช้จ่ายเงินอุดหนุนรายหัวของโรงเรียนในแต่ละสังกัดแตกต่างกัน โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เงินค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) สำหรับค่าไฟฟ้า

คณะทำงานฯ ได้มีการประชุมสรุปผลการศึกษาและสรุปข้อเสนอเบื้องต้นเพื่อปรับแนวทางการจัดสรรงบประมาณสำหรับสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทสามัญศึกษา (ในระบบ) สรุปดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน

ปรับอัตราเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี) ทั้ง 5 รายการ ตามค่าใช้จ่ายจริง (ไม่ต่ำกว่าอัตราที่ปรับด้วยอัตราเงินเพื่อสะสมตั้งแต่ปี 2553) ซึ่งสามารถจำแนกข้อเสนอตามองค์ประกอบหลักของเงินสนับสนุน ดังนี้

แผนภาพที่ 4-11 การปรับอัตราเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายพื้นฐาน

องค์ประกอบ A: สนับสนุนค่าใช้จ่ายพื้นฐานที่เพียงพอ เพื่อเป็นหลักประกันการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกัน สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด โดยผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีบริบทเดียวกันควรได้รับการสนับสนุนในลักษณะเดียวกัน

ข้อเสนอที่ 1: เพิ่มอัตราเงินอุดหนุนค่าเครื่องแบบ ตามค่าใช้จ่ายจริง (ไม่ต่ำกว่าเงินเพื่อสะสมตั้งแต่ปี 2553 ถึงปีปัจจุบัน) เนื่องจากเงินสนับสนุนไม่เพียงพอสำหรับเครื่องแบบนักเรียนครบชุด ส่งผลให้ผู้ปกครองรับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับเครื่องแบบนักเรียนที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยวงเงินงบประมาณเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 8,641 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: ข้อมูลนักเรียนประเภทสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10,825,896 คน)

ข้อเสนอที่ 2: เพิ่มอัตราเงินอุดหนุนค่าอุปกรณ์การเรียน เพิ่มอัตราอุดหนุนค่าเครื่องแบบตามค่าใช้จ่ายจริง (ไม่ต่ำกว่าเงินเพื่อสะสมตั้งแต่ปี 2553 ถึงปีปัจจุบัน) เนื่องจากเงินสนับสนุนไม่เพียงพอสำหรับอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นในปัจจุบัน ผู้ปกครองรับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์การเรียนที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเสนอวงเงินงบประมาณเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 7,466.81 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: ข้อมูลนักเรียนประเภทสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10,825,896 คน)

ข้อเสนอที่ 3: สนับสนุนค่าประกันอุบัติเหตุและความปลอดภัยของนักเรียน เนื่องจากผู้เรียนในทุกระดับการศึกษามีความเสี่ยงที่จะได้รับอุบัติเหตุ ซึ่งปัจจุบันผู้ปกครองต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการจ่ายเบี้ยประกัน และผู้ปกครองที่มีฐานะยากจนไม่สามารถจัดทำประกันอุบัติเหตุให้แก่บุตรหลานได้ โดยต้องใช้เงินงบประมาณ: 2,165.38 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: ค่าประกันฯ เฉลี่ย 200 บาท/คน/ปี สำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น และข้อมูลนักเรียนปี 2562 จำนวน 10,825,896 คน)

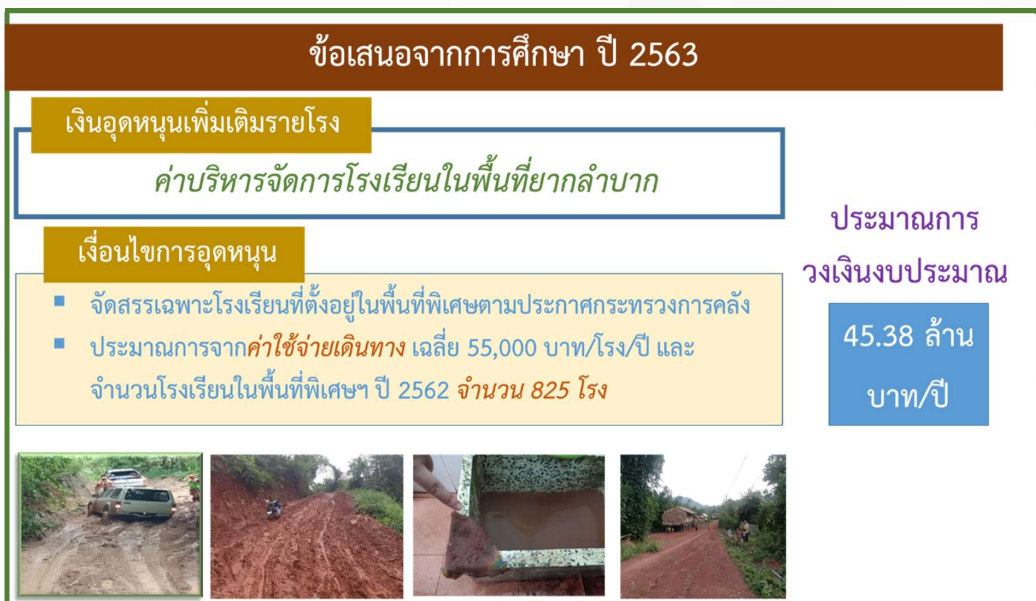
ข้อเสนอที่ 4: เพิ่มค่าจัดการเรียนการสอน ตามค่าใช้จ่ายจริง (ไม่ต่ำกว่าเงินเพื่อสะสมตั้งแต่ปี 2553 ถึงปีปัจจุบัน) เนื่องจากค่าจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องและเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายพื้นฐาน อาทิ ค่าวัสดุการศึกษา สื่อและเอกสารประกอบการสอนของครู สื่อดิจิทัลและวัสดุคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน ค่าจ้าง และค่าสาธารณูปโภค (กรณีโรงเรียน สพฐ.) โดยต้องใช้เงินงบประมาณเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 20,845 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: ข้อมูลนักเรียนปี 2562 จำนวน 10,825,896 คน)

ข้อเสนอที่ 5: สนับสนุนค่าไฟฟ้า แยกจากเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนปกติ เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ต้องกันเงินค่าจัดการเรียนการสอนสำหรับค่าไฟฟ้า ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยต้องใช้เงินงบประมาณประมาณ 3,518 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: คิดจากค่าไฟฟ้าเฉลี่ยของโรงเรียน สพฐ. และข้อมูลจำนวนโรงเรียน สพฐ. จำแนกตามขนาด ปี 2562)

ข้อเสนอที่ 6: เพิ่มค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามค่าใช้จ่ายจริง (ไม่ต่ำกว่าเงินเพื่อสะสมตั้งแต่ปี 2553 ถึงปีปัจจุบัน) เนื่องจากค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไม่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรมวิชาการ กิจกรรมคุณธรรมจริยธรรม/ลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด/ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 7,908 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: ข้อมูลนักเรียน ปี 2562)

องค์ประกอบ B: สนับสนุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ กรณีโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล เสนอให้สนับสนุนแบบเหมาจ่าย สำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรอง เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสูงกว่าโรงเรียนพื้นราบ อาทิ ค่าเดินทางในการติดต่อราชการ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบประกอบอาหาร ค่าพัฒนาสาธารณสุขบุคลากรภายในโรงเรียน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ค่าจ้างบุคลากรช่วยสอน โดยต้องใช้งบประมาณประมาณ 45.38 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: ประมาณการจากค่าใช้จ่ายเดินทางเฉลี่ย 55,000 บาท/โรง/ปี และโรงเรียนในพื้นที่พิเศษตามประกาศกระทรวงการคลัง ปี 2562 จำนวน 825 โรง)

แผนภาพที่ 4-12 ข้อเสนอจากการศึกษา ปี 2563

องค์ประกอบ C: สนับสนุนเพื่อพัฒนาคุณภาพ เสนอให้สนับสนุนสถานศึกษาแบบมีเงื่อนไข โดยเชื่อมโยงเป้าหมายการสนับสนุนและผลการดำเนินงาน สำหรับสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นติดต่อกันอย่างน้อย 3 ปี โดยสนับสนุนอัตราแตกต่างกันตามขนาดและบริบทสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ งบประมาณต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อกำหนดเกณฑ์คัดกรองและแนวทางสนับสนุนตามต้นทุนในการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอจากการประชุมรับฟังความคิดเห็น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้นำเสนอผลการศึกษาที่ดำเนินการในปี 2562 และ 2563 ต่อผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชุมต่างๆ อาทิ การประชุมคณะกรรมการสภาการศึกษาด้านระบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา ครั้งที่ 3/2562 (วันพุธที่ 27 พฤศจิกายน 2562) การประชุมคณะกรรมการสภาการศึกษาด้านการปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ครั้งที่ 5/2563 (วันพฤหัสบดีที่ 3 ธันวาคม 2563) และครั้งที่ 1/2564 (วันจันทร์ที่ 25 มกราคม 2564) สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1) ประเด็นการคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

ควรพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดความยากลำบากให้สามารถคัดกรองเพื่อให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่มีความยากลำบากที่แท้จริง ดังนี้

- สภาพการคมนาคม ที่กำหนดให้พิจารณาจากเส้นทางคมนาคมที่ไกลที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ อาจไม่สะท้อนความยากลำบากในการเดินทางของผู้เรียนอย่างแท้จริง ควรเพิ่มตัวชี้วัดอื่น อาทิ ระยะทางและระยะเวลาที่ผู้เรียนใช้ในการเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียน อย่างไรก็ตาม การกำหนดตัวชี้วัดและคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดควรคำนึงถึงความซ้ำซ้อนของตัวชี้วัดที่อาจส่งผลให้สถานศึกษาบางแห่งได้ค่าคะแนนความยากลำบากเพิ่มขึ้นกว่าความเป็นจริง

- ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง โดยพิจารณาจากสภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีต ควรทบทวนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการให้คะแนน/น้ำหนัก

- ความยากลำบากในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่หลากหลาย เนื่องจากจำนวนผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว อาจไม่สะท้อนความยากลำบากในการจัดการศึกษาที่แท้จริงได้ ประกอบกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ ไม่เฉพาะพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะเท่านั้น พื้นที่ราบในบางจังหวัดมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นลูกหลานแรงงานต่างชาตินับจำนวนมาก ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมเช่นกัน

- ตัวชี้วัดในแต่ละข้อควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญและประเมินเป็นค่าน้ำหนัก เนื่องจากแต่ละข้อมีค่าน้ำหนักความจำเป็น/ความสำคัญไม่เท่ากัน

2) ประเด็นการจัดสรรงบประมาณหรือสนับสนุนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ ทุรกันดาร

- หลักการในการจัดทำข้อเสนอระบบการเงินเพื่อการศึกษาเพื่อความเสมอภาค ได้แก่ ความเพียงพอและจำเป็นของงบประมาณ ความเสมอภาคและเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณ (เงินอุดหนุนแบบรายหัวในอัตราที่เท่าเทียมตามความจำเป็นที่เหมือนกัน เพื่อสนับสนุนความเป็นธรรมในแนวนอน และเงินอุดหนุนเพิ่มเติมตามความจำเป็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความเป็นธรรมในแนวตั้ง) ความคุ้มค่าหรือประสิทธิผลของการใช้จ่ายงบประมาณ ความมีประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงบประมาณ รวมทั้งความโปร่งใส ตรวจสอบได้ คาดการณ์ได้ของงบประมาณในด้านการเงินการบัญชี

- การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเพิ่มเติมในโรงเรียนที่ยากลำบากในการเดินทาง ควรมีการพิจารณาทบทวนเป็นระยะหรือทุกปี เนื่องจากเส้นทางคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งควรพิจารณาความคุ้มค่าในการให้งบประมาณอุดหนุนเป็นรายกรณีด้วย อาทิ โรงเรียนพื้นที่เกาะ มีนักเรียนจำนวน 3 คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเฉลี่ยถึงคนละ 100,000 บาท ดังนั้น หากพิจารณาแล้วไม่คุ้มค่ากับการสนับสนุน อาจมีการควบรวมกับโรงเรียนแกนนำ และสนับสนุนปัจจัยเสริม เช่น การจัดหารถรับ-ส่ง เป็นต้น

- การสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับสถานศึกษาต้องกำหนดเงื่อนไขที่สะท้อนเป้าหมาย ตัวชี้วัด และความสำเร็จของการดำเนินงาน การบริหารจัดการ โดยควรมีการติดตามผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนที่มีความยากลำบาก เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่จัดสรรและเงื่อนไขในการจัดสรรงบประมาณที่นำไปสู่คุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น

- ปัญหาเงินอุดหนุนสำหรับค่าสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ควรมีการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่หลากหลายและลดการพึ่งพางบประมาณจากรัฐ และบางรายการค่าใช้จ่ายอาจไม่จำเป็นต้องสนับสนุนในลักษณะที่เป็นตัวเงินเท่านั้น โดยอาจสนับสนุนให้ภาคส่วนอื่นร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มสะอาด) อาทิ การจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน (โซลาร์เซลล์) และการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของโรงเรียนในระยะยาว

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกองทุนต่างๆ อาจช่วยอุดหนุนค่าไฟฟ้าสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร รวมทั้งการสนับสนุนด้านการเงินจากภาคีเครือข่าย อาทิ ผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า รวมถึงภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ในขณะที่เดียวกันอาจมีมาตรการสนับสนุนทางอ้อม อาทิ การลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า) ของโรงเรียน และผู้เรียนที่มาจากครอบครัวยากจนหรือขาดโอกาสทางการศึกษา การออกมาตรการจูงใจทางภาษีสำหรับหน่วยงานที่สนับสนุนการศึกษา

- ข้อเสนอรายการค่าใช้จ่ายและงบประมาณที่ควรสนับสนุน ยังพิจารณาจัดสรรเป็นรายโรงเรียนในจำนวนที่เท่ากันในทุกรายการ ควรแยกพิจารณารายละเอียดแต่ละรายการที่อาจจัดสรรงบประมาณมาก/น้อยแตกต่างกันตามระดับความจำเป็นหรือความลำบากในแต่ละโรงเรียน รวมทั้งข้อจำกัดของบางโรงเรียน อาทิ โรงเรียนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่สามารถสนับสนุนเป็นค่าไฟได้

- การดำเนินงานสนับสนุนงบประมาณสำหรับโรงเรียนยากลำบากในภาพรวม ควรเสนอในลักษณะมาตรการระยะสั้น เนื่องจากในอนาคตสภาพแวดล้อมอาจเปลี่ยนแปลงไป

- การวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนวทางจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาคำนึงต้องอาศัยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ซึ่งจำแนกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านสถานศึกษา และด้านครัวเรือนของผู้เรียน รวมทั้งต้องวิเคราะห์แนวทางการสนับสนุน กฎหมายและวิธีการสนับสนุน โดยเชื่อมโยงทั้งในส่วนของข้อมูลที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

- การพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำเป็นต้องสรุปรายการข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวิเคราะห์ ได้แก่ (1) ข้อมูลสภาพปัจจุบัน (Status) อาทิ จำนวนนักเรียน จำนวนเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา จำนวนนักเรียนออกกลางคัน (2) ข้อมูลการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Respond) และ (3) ข้อมูลผลการดำเนินงาน (Result) ซึ่งเชื่อมโยงกับผลลัพธ์เชิงคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมายต่อไป ทั้งนี้เสนอให้ฝ่ายเลขานุการฯ จัดทำรายการข้อมูลและเสนอไปยังอนุกรรมการสภาการศึกษา ด้านการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัลต่อไป

- การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาคำนึงต้องประสานและอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน รวมถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5

บทที่

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยมุ่งส่งเสริมการจัดและพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในลักษณะของ “เงินอุดหนุนรายหัว” ผ่านโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เรียนฟรี 15 ปี) และจัดสรรเพิ่มเติมสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อาทิ เงินปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน (ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น) ค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน (ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น)

อย่างไรก็ตาม ความพร้อมและบริบทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพโดยอาศัย “เงินอุดหนุนรายหัว” ภายใต้งบประมาณที่รัฐจัดสรรได้ เนื่องจากมีขนาดเล็ก ต้นทุนในการจัดการศึกษาสูงกว่าโรงเรียนปกติทั่วไป ผู้เรียนมีฐานะยากจนและไม่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร ประกอบกับโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลยังได้รับการสนับสนุนเฉพาะบางสังกัดและเพียงบางส่วน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จึงได้ดำเนินการศึกษาแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เน้นศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลของหน่วยงานหลัก ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สธ.) และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) และร่วมกับหน่วยงานหลักพิจารณาเกณฑ์การคัดกรอง ความจำเป็นพื้นฐาน และความจำเป็นส่วนเพิ่มของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล รวมทั้งสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นของผู้เรียนและสถานศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษานำมาประกอบการพิจารณาจัดทำข้อเสนอแนะทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

กระบวนการศึกษาประกอบด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การวิจัยภาคสนาม และการประชุมสัมมนาร่วมกับคณะทำงานฯ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากหน่วยงานส่วนกลางและสถานศึกษาในสามสังกัด โดยมีผลการศึกษาที่สำคัญ สรุปดังนี้

แนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

5.1 หลักการแนวคิดในการสนับสนุนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

หลักการแนวคิดหลักในการจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนยากลำบาก ได้แก่ ความพอเพียง ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ สถานศึกษาที่ต้นทุนในการจัดการศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาปกติ (เนื่องจากบริบทที่ตั้งและผู้เรียนแตกต่างจากผู้เรียนปกติทั่วไป) จำเป็นต้องได้รับการจัดสรรเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีระบบการคัดกรองและการกำกับติดตามที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนและสถานศึกษาที่ยากลำบากได้รับการสนับสนุนอย่างแท้จริง

ในระยะเวลาที่ผ่านมาโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามจำนวนผู้เรียนในอัตราเดียวกัน สำหรับ (1) รายการค่าใช้จ่ายในโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี 15 ปี) ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ (2) ค่าอาหารกลางวันในโรงเรียน และ (3) อาหารเสริม (นม) ในโรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษยังได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ

- โรงเรียนภายใต้สังกัด สพฐ. ได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากต้นสังกัด กรณีที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนประจำพักนอน โรงเรียนพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะในถิ่นทุรกันดาร และโรงเรียนที่มีนักเรียนยากจน (นักเรียนยากจนพิเศษได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.))
- โรงเรียนภายใต้สังกัด สส. ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทำหน้าที่จัดการศึกษาได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากต้นสังกัด กรณีที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่มีนักเรียนยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส
- โรงเรียนภายใต้สังกัด บข.ตชด. ได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจาก กสศ. กรณีที่โรงเรียนมีนักเรียนยากจนพิเศษ
- บุคลากรที่ปฏิบัติงานโรงเรียนที่ได้รับประกาศเป็นพื้นที่พิเศษของกระทรวงการคลัง ได้รับเงินสวัสดิการเพิ่มเติม

5.2 ลักษณะของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่มีความยากลำบากจากสภาพภูมิศาสตร์ โดยพบว่าส่วนใหญ่ไม่สามารถเดินทางไปกลับในฤดูฝนเนื่องจากสภาพถนนเป็นลูกรังหรือถนนดิน ประกอบกับไม่มีระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ใช้ระยะเวลาในการเดินทางสูงกว่าโรงเรียนทั่วไป รวมทั้งมีความเสี่ยงและค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง โรงเรียนหลายแห่งจำเป็นต้องจัดเรือนนอน อาหารและครูดูแลนักเรียนประจำพักนอนที่ไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ จากการเปรียบเทียบโรงเรียนในแต่ละสังกัด พบว่า โรงเรียน ตชด. มีความยากลำบากในการเดินทางมากกว่าโรงเรียนในสังกัดอื่น โดยระยะทางจากโรงเรียนไปยังอำเภอกว้างไกลที่สุดเฉลี่ยประมาณ 30 กิโลเมตร และใช้เวลาเดินทางเฉลี่ยประมาณ 42 นาที ประกอบกับการเดินทางยากลำบาก โรงเรียนใช้พาหนะส่วนตัวในการเดินทางเพื่อติดต่อราชการและจัดซื้ออาหาร อุปกรณ์การเรียน นอกจากนี้โรงเรียนมีความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากไม่มีไฟฟ้า ขาดความพร้อมด้านระบบสาธารณสุข/โรค/โครงสร้างพื้นฐาน ประกอบกับผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร

สำหรับโรงเรียนภายใต้สังกัด สพฐ. พบว่า โรงเรียนยากลำบากในการเดินทางและการจัดการศึกษามีลักษณะคล้ายคลึงกับโรงเรียนสังกัด บข.ตชด. อย่างไรก็ตาม จากการคัดกรองโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารของ สพฐ. ในระยะที่ผ่านมาพิจารณาความยากลำบากในการเดินทางจากระยะทางระหว่างโรงเรียนถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ซึ่งทำให้โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สพป. บางแห่งได้รับเงินช่วยเหลือต่ำกว่าโรงเรียนในสังกัด สพม. ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจาก สพม. ตั้งอยู่นอกพื้นที่จังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่

ส่วนโรงเรียนภายใต้สังกัด อปท. ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบและสามารถเดินทางโดยรถยนต์ อย่างไรก็ตามยังคงมีโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและยากลำบากในการจัดการศึกษา และที่ผ่านมายังไม่มีการดำเนินการคัดกรองโรงเรียนยากลำบากสำหรับโรงเรียนในสังกัด อปท.

โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลยังมีความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นหลักในการสื่อสาร โรงเรียนจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนและจัดหาผู้ดูแลผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและไม่สามารถเดินทางไปกลับระหว่างบ้านและโรงเรียนได้

5.3 การคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

การศึกษาครั้งนี้พิจารณาเฉพาะโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ยากลำบากเชิงภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ ได้แก่ โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ รายละเอียดดังนี้

- **โรงเรียนพื้นที่สูง** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และเป็นโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าความสูงเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป หรือตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขาตามความสูงข้างต้น

- **โรงเรียนพื้นที่เกาะ** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ มีลักษณะตัดขาดจากแผ่นดินตลอดปี เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางโดยเรือเป็นหลัก ตั้งอยู่ในฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน และรวมถึงโรงเรียนที่ตั้งอยู่เหนือเขื่อน

ระดับความยากลำบากของโรงเรียนที่ผ่านเงื่อนไขความยากลำบากตามสภาพภูมิศาสตร์ (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) พิจารณา 2 ส่วน ได้แก่ **สภาพการคมนาคม** และ**ความพร้อมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน** โดยมีรายละเอียดและตัวชี้วัด ดังนี้

1) กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง) พิจารณาจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ **ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง** ได้แก่ (1) เส้นทางที่ต้องเดินเท้า/รถจักรยานยนต์เท่านั้น หรือโดยเรือ (2) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยาง (เส้นทางสัญจรอื่นนอกเหนือจากถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต) (3) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีต (4) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ระบบไฟฟ้า (แหล่งพลังงานทางเลือก/การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) น้ำอุปโภคบริโภค (ประปา บ่อบาดาล) (2) ระบบอินเทอร์เน็ต (3) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ

จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน (4) การบริหารจัดการโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา และ (5) การบริหารจัดการสำหรับนักเรียนพักนอน (จำนวนนักเรียนพักนอน)

2) กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง) พิจารณาจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง ได้แก่ (1) เส้นทางที่ต้องเดินทางโดยเรือ ต่อเท้า/รถยนต์/รถจักรยานยนต์ (2) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ (รถ/เรือโดยสารประจำทาง) และ (3) ระยะเวลาในการเดินทาง

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ระบบไฟฟ้า (พลังงานทางเลือก/ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) และน้ำอุปโภคบริโภค (บ่อน้ำตื้น/ประปาภูเขา/ประปาส่วนภูมิภาค) (2) ระบบอินเทอร์เน็ต (จานดาวเทียม เครือข่ายโทรศัพท์ ระบบใยแก้ว) และ (3) การจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน โรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา นักเรียนพักนอน

โรงเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามความยากลำบาก 4 ระดับ ได้แก่

1. ระดับยากลำบากมากพิเศษ (ระดับ A+) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 100 ของงบประมาณที่เสนอขอ
2. ระดับยากลำบากมากที่สุด (ระดับ A) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 70-79 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 80 ของงบประมาณที่เสนอขอ
3. ระดับยากลำบากมาก (ระดับ B) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 60-69 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 60 ของงบประมาณที่เสนอขอ
4. ระดับยากลำบาก (ระดับ C) หมายถึง โรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากตั้งแต่ร้อยละ 50-59 ของคะแนนเต็มขึ้นไป และเสนอให้ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 50 ของงบประมาณที่เสนอขอ

โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารที่ผ่านเกณฑ์คัดกรอง (คะแนนเกินร้อยละ 50) และจำเป็นต้องสนับสนุนเพิ่มเติมมีจำนวน 1,532 แห่ง และหากในระยะแรกพิจารณาสนับสนุนโรงเรียน 20 ลำดับแรกที่มีคะแนนความยากลำบากเกินร้อยละ 70 และได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษจากกระทรวงการคลัง โรงเรียนยากลำบากที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม จำแนกเป็น โรงเรียนพื้นที่สูงประมาณ 83 โรง และโรงเรียนพื้นที่เกาะ 52 โรง รวมทั้งสิ้น 135 โรง

5.4 ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานและค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่ม

ในภาพรวมพบว่าโรงเรียนพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่บริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัดและเงินนอกงบประมาณ เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว)

ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐาน

1) เงินนอกงบประมาณส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะของเงินบริจาค โดยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร ผู้ปกครอง/ชุมชน สนับสนุนค่าใช้จ่ายในบางรายการเอง โดยไม่ได้รายงานหรือเบิกจ่ายจากหน่วยงานต้นสังกัด อาทิ ค่าเดินทางที่นอกเหนือจากการติดต่อราชการ (ซื้อวัตถุดิบประกอบอาหาร/วัสดุอุปกรณ์การเรียน/พานักเรียนไปแข่งขันทางวิชาการ) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเรียน/พัฒนาโรงเรียน ค่าวัสดุฝึก ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้รายงานหรือเบิกจ่ายถือเป็นต้นทุนแฝงที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งผลให้รายจ่ายจากฐานข้อมูลของหน่วยงานต้นสังกัดต่ำกว่าความเป็นจริง

2) โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อผู้เรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ที่มีจำนวนผู้เรียนสูงกว่า การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนโดยอาศัยงบประมาณจากเงินสนับสนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัวโรงเรียนปกติ) เพียงอย่างเดียวเป็นไปได้ยาก โรงเรียนส่วนใหญ่อาศัยเงินบริจาคและเงินนอกงบประมาณจากแหล่งอื่นๆ อาทิ การสนับสนุนจากองค์กร/ภาคเอกชน เนื่องจากการระดมเงินจากแหล่งอื่น โดยเฉพาะผู้ปกครองหรือชุมชน มีข้อจำกัด เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม และมีฐานะยากจน

3) โรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัด สพฐ. ซึ่งตามแนวทางการใช้เงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) ครอบคลุมค่าวัสดุการเรียนการสอน ค่าจ้าง/ค่าตอบแทน รวมทั้งค่าสาธารณูปโภคและบริหารจัดการ สถานศึกษา ดังนั้น โรงเรียนในสังกัด สพฐ. ส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องกันเงินสำหรับค่าสาธารณูปโภค และบริหารจัดการสถานศึกษา

4) จากการวิเคราะห์ค่าไฟฟ้าเฉลี่ยของโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล พบว่ามีค่าเฉลี่ยประมาณ 472,649 บาท/โรง/ปี เทียบกับโรงเรียนทั่วไปที่มีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยประมาณ 394,664 บาท/โรง/ปี

5) จากการวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลที่ผ่านเกณฑ์คัดกรองเบื้องต้น พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนน O-NET ระดับ ป.6 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (ประมาณ 73% ของโรงเรียนยากลำบากฯ) โดยโรงเรียนขนาดเล็ก และเล็กพิเศษมีผลคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศประมาณ 61.42%

ค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่ม

โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มที่มาจากรายจ่าย สำหรับกิจกรรมหรือต้นทุนที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ดังนี้

1) โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล มีค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นพื้นฐาน แบบเดียวกับโรงเรียนทั่วไปและมีค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นส่วนเพิ่มที่เกิดจากค่าเดินทาง อาทิ การเดินทางไปร่วมกิจกรรมของนักเรียนนอกพื้นที่ การติดต่อราชการ การเดินทางไปจัดหาวัสดุ ประกอบอาหาร วัสดุอุปกรณ์การเรียน รวมทั้งค่าเดินทางและความเสี่ยงในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งครูและบุคลากรมักไม่เบิกจ่าย เนื่องจากยุ่งยาก

2) โรงเรียนมีค่าใช้จ่ายจำเป็นที่เพิ่มเติมและแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป อาทิ ค่าใช้จ่ายในการจัดสื่อการเรียนเพิ่มเติมและจ้างบุคลากรเฉพาะเป็นผู้ช่วยครู สำหรับสื่อสาร และช่วยปรับพื้นฐานก่อนเข้าเรียนให้แก่ผู้เรียนที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทย การจัด และดูแลนักเรียนพักนอน การพัฒนาความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน จัดหาน้ำสะอาด สำหรับดื่มและประกอบอาหารให้แก่ผู้เรียน

3) จากฐานข้อมูลรายจ่ายของโรงเรียน สพฐ. พบว่า โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร ต้องกันเงินอุดหนุนค่าจัดการเรียนการสอน (เงินอุดหนุนรายหัว) สำหรับค่าไฟฟ้า เฉลี่ยประมาณ 472,449 บาท/โรง/ปี ทั้งนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น หากคิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อผู้เรียนจะพบว่า โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารมีค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อผู้เรียน สูงกว่าโรงเรียนทั่วไปถึง 8 เท่า

4) โรงเรียนพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่ไม่สามารถระดมเงินสนับสนุน จากผู้ปกครองได้ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกร และฐานะยากจน ซึ่งเงิน นอกงบประมาณส่วนใหญ่มาจากการบริจาคจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ นอกพื้นที่

5.5 ข้อเสนอสำหรับสนับสนุนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

ข้อเสนอจากการดำเนินงานปี 2562 ประกอบด้วย 4 รายการ ได้แก่ ค่าเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ ค่าจ้างครูผู้ช่วยในการสื่อสาร ค่าชดเชยความยากลำบากในการเดินทาง และค่าไฟฟ้า โดยในระยะแรกเสนอให้สนับสนุนโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ยากลำบากจำนวน 135 โรงเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีคะแนนความยากลำบากร้อยละ 70 ขึ้นไป และอยู่ในกลุ่มโรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรกตามความเห็นของเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ งบประมาณประมาณเพื่อสนับสนุนเพิ่มเติม สรุปดังนี้

**ตารางที่ 5-1 ประมาณการงบประมาณที่ขอสนับสนุนเพิ่มเติม
สำหรับโรงเรียนยากลำบาก (135 โรงเรียน)**

รายการ	โรงเรียนยากลำบากระดับ A+ (จำนวน 52 โรงเรียน)		โรงเรียนยากลำบากระดับ A (จำนวน 83 โรงเรียน)		รวม (บาท/ ปีการศึกษา)
	เงินอุดหนุน รายโรงเรียน (บาท/โรงเรียน)	รวม เงินอุดหนุน (บาท/ ปีการศึกษา)	เงินอุดหนุน รายโรงเรียน (บาท/โรงเรียน)	รวม เงินอุดหนุน (บาท/ ปีการศึกษา)	
1. ค่าเพิ่มโอกาส ในการเรียนรู้	3,000	156,000	2,400	199,200	355,200
2. ค่าจ้างครูผู้ช่วย ในการสื่อสาร	144,000	7,488,000	115,200	9,561,600	17,049,600
3. ค่าชดเชย ความยากลำบาก ในการเดินทาง	12,000	624,000	9,600	796,800	1,420,800
4. ค่าไฟฟ้า					
4.1 พื้นที่สูง	3,600	118,400	2,560	117,760	236,160
4.2 พื้นที่เกาะแก่ง	3,800	57,000	3,040	112,480	169,480
รวม					38,056,840
โรงเรียนพื้นที่สูง	162,200	8,386,400	129,760	10,675,360	19,061,760
โรงเรียนพื้นที่เกาะ	162,800	8,325,000	130,240	10,670,080	18,995,080

หมายเหตุ:

- โรงเรียนยากลำบากระดับ A+ มีคะแนนความยากลำบากสูงกว่าร้อยละ 80 และได้รับเงินอุดหนุนในรายการที่เสนอขอร้อยละ 100
- โรงเรียนยากลำบากระดับ A มีคะแนนความยากลำบากร้อยละ 70 - 79 และได้รับเงินอุดหนุนในรายการที่เสนอขอร้อยละ 80

ข้อเสนอจากการดำเนินงานปี 2563 เสนอให้ปรับอัตราเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน (โครงการเรียนฟรี) ทั้ง 5 รายการตามค่าใช้จ่ายจริง (ไม่ต่ำกว่าอัตราที่ปรับด้วยอัตราเงินเพื่อสะสมตั้งแต่ปี 2553) โดยในการสนับสนุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ กรณีโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล เสนอให้สนับสนุนแบบเหมาจ่าย สำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรอง เนื่องจากโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสูงกว่าโรงเรียนพื้นราบ อาทิ ค่าเดินทางในการติดต่อราชการ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ วัสดุติดประกอบอาหาร ค่าพัฒนาสาธารณูปโภคภายในโรงเรียน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ค่าจ้างบุคลากรช่วยสอน โดยต้องใช้งบประมาณประมาณ 45.38 ล้านบาท/ปี (หมายเหตุ: ประมาณการจากค่าใช้จ่ายเดินทางเฉลี่ย 55,000 บาท/โรงเรียน/ปี และโรงเรียนในพื้นที่พิเศษตามประกาศกระทรวงการคลังปี 2562 จำนวน 825 โรงเรียน)

5.6 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มาจากความแตกต่างเชิงพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อ “สถานศึกษา” ในการจัดการศึกษาที่เพียงพอและมีคุณภาพ ซึ่งการดำเนินการระยะแรก เน้นการคัดกรองและให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่ยากลำบากเป็นพิเศษเป็นหลัก โดยอาศัยการวิเคราะห์และประมาณการตัวเลขค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของโรงเรียน เพื่อประกอบการพิจารณาคัดกรองและจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนที่ยากลำบากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ จำนวนโรงเรียนที่ให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมและวงเงินที่จัดสรรอาจมีการเปลี่ยนแปลง หากโรงเรียนที่แจ้งความจำเป็นขอรับความช่วยเหลือให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเพิ่มเติมและผ่านเกณฑ์ความยากลำบากจากผลการศึกษาในปี 2562 - 2563 โรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบกับต้นทุนที่สูงกว่าโรงเรียนทั่วไป เนื่องจากการเดินทางที่ยากลำบากและการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทย และอยู่ประจำพักนอน ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลมีข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมโรงเรียนทั่วไป ปัจจุบันประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป และมีมาตรการส่งเสริมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

จากการรับฟังความคิดเห็นของกรรมการสภาการศึกษาและคณะอนุกรรมการสภาการศึกษา รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารตามข้อเสนอในปี 2562 และปี 2563 สรุปได้ดังนี้

1) ประเด็นการคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล

ควรพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดความยากลำบากให้สามารถคัดกรองเพื่อให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่มีความยากลำบากที่แท้จริง ดังนี้

- สภาพการคมนาคม ที่กำหนดให้พิจารณาจากเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ อาจไม่สะท้อนความยากลำบากในการเดินทางของผู้เรียนอย่างแท้จริง ควรเพิ่มตัวชี้วัดอื่น อาทิ ระยะทางและระยะเวลาที่ผู้เรียนใช้ในการเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียน อย่างไรก็ตาม การกำหนดตัวชี้วัดและคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดควรคำนึงถึงความซ้ำซ้อนของตัวชี้วัดที่อาจส่งผลให้สถานศึกษาบางแห่งได้ค่าคะแนนความยากลำบากเพิ่มขึ้นกว่าความเป็นจริง

- ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง โดยพิจารณาจากสภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีต ควรทบทวนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการให้คะแนน/น้ำหนัก

- ความยากลำบากในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่หลากหลาย เนื่องจากจำนวนผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว อาจไม่สะท้อนความยากลำบากในการจัดการศึกษาที่แท้จริงได้ ประกอบกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะเท่านั้น พื้นที่ราบในบางจังหวัดมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นลูกหลานแรงงานต่างชาตินับจำนวนมาก ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมเช่นกัน

- ตัวชี้วัดในแต่ละข้อควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญและประเมินเป็นค่าน้ำหนัก เนื่องจากแต่ละข้อมีค่าน้ำหนักความจำเป็น/ความสำคัญไม่เท่ากัน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับภูมิภาคจำเป็นต้องดำเนินการร่วมกัน เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการคัดกรองโรงเรียนยากลำบาก ซึ่งนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและช่วยเหลือโรงเรียนยากลำบากอย่างแท้จริง ลดปัญหาการนับซ้ำและสนับสนุนตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

2) ประเด็นการจัดสรรงบประมาณหรือสนับสนุนโรงเรียนยากลำบากในพื้นที่ทุรกันดาร

- หลักการในการจัดทำข้อเสนอระบบการเงินเพื่อการศึกษาเพื่อความเสมอภาค ได้แก่ ความเพียงพอและจำเป็นของงบประมาณ ความเสมอภาคและเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณ (เงินอุดหนุนแบบรายหัวในอัตราที่เท่าเทียมตามความจำเป็นที่เหมือนกัน เพื่อสนับสนุนความเป็นธรรมในแนวอน และเงินอุดหนุนเพิ่มเติมตามความจำเป็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความเป็นธรรมในแนวตั้ง) ความคุ้มค่าหรือประสิทธิผลของการใช้จ่ายงบประมาณ ความมีประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงบประมาณ รวมทั้งความโปร่งใส ตรวจสอบได้ คาดการณ์ได้ของงบประมาณในด้านการเงินการบัญชี

- งบประมาณที่ใช้สนับสนุนเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนยากลำบากเป็นพิเศษ อาจมาจากการเกลี้ยงบประมาณในหมวดหรือรายการอื่น หรือแปลงงบประมาณเรียนฟรี 15 ปี เนื่องจากจำนวนประชากรวัยเรียนลดลง หรือระดมจากแหล่งทุนอื่นที่นอกเหนือจากเงินงบประมาณ โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาในทุกสังกัดจำเป็นต้องหารือร่วมกัน เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลสถานศึกษาและผู้เรียนสำหรับคัดกรองโรงเรียนยากลำบาก ตลอดจนหาแหล่งทุนสนับสนุนเพิ่มเติม โดยไม่กระทบงบประมาณในภาพรวม

- การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเพิ่มเติมในโรงเรียนที่ยากลำบากในการเดินทาง ควรมีการพิจารณาทบทวนเป็นระยะหรือทุกปี เนื่องจากเส้นทางคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งควรพิจารณาความคุ้มค่าในการให้งบประมาณอุดหนุนเป็นรายการณด้วย อาทิ โรงเรียนพื้นที่เกาะ มีนักเรียนจำนวน 3 คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเฉลี่ยถึงคนละ 100,000 บาท ดังนั้น หากพิจารณาแล้วไม่คุ้มค่ากับการสนับสนุน อาจมีการควบรวมกับโรงเรียนแกนนำ และสนับสนุนปัจจัยเสริม เช่น การจัดการรับ-ส่ง เป็นต้น

- การสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับสถานศึกษาต้องกำหนดเงื่อนไขที่สะท้อนเป้าหมาย ตัวชี้วัด และความสำเร็จของการดำเนินงาน การบริหารจัดการ โดยควรมีการติดตามผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนที่มีความยากลำบาก เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่จัดสรร และเงื่อนไขในการจัดสรรงบประมาณที่นำไปสู่คุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น

- ปัญหาเงินอุดหนุนสำหรับค่าสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ควรมีการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่หลากหลายและลดการพึ่งพางบประมาณจากรัฐ และบางรายการค่าใช้จ่ายอาจไม่จำเป็นต้องสนับสนุนในลักษณะที่เป็นตัวเงินเท่านั้น โดยอาจสนับสนุนให้ภาคส่วนอื่นร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า ประปา น้ำดื่มสะอาด) อาทิ การจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน (โซลาร์เซลล์) และการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของโรงเรียนในระยะยาว

- นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกองทุนต่างๆ อาจช่วยอุดหนุนค่าไฟฟ้าสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ทุรกันดาร รวมทั้งการสนับสนุนด้านการเงินจากภาคีเครือข่าย อาทิ ผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า รวมถึงภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ในขณะที่เดียวกันอาจมีมาตรการสนับสนุนทางอ้อม อาทิ การลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า) ของโรงเรียน และผู้เรียนที่มาจากครอบครัวยากจนหรือขาดโอกาสทางการศึกษา การออกมาตรการจูงใจทางภาษีสำหรับหน่วยงานที่สนับสนุนการศึกษา

- ข้อเสนอรายการค่าใช้จ่ายและงบประมาณที่ควรสนับสนุน ยังพิจารณาจัดสรรเป็นรายโรงเรียนในจำนวนที่เท่ากันในทุกรายการ ควรแยกพิจารณารายละเอียดแต่ละรายการที่อาจจัดสรรงบประมาณมาก/น้อยแตกต่างกันตามระดับความจำเป็นหรือความลำบากในแต่ละโรงเรียน รวมทั้งข้อจำกัดของบางโรงเรียน อาทิ โรงเรียนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่สามารถสนับสนุนเป็นค่าไฟได้

- การดำเนินงานสนับสนุนงบประมาณสำหรับโรงเรียนยากลำบากในภาพรวม ควรเสนอในลักษณะมาตรการระยะสั้น เนื่องจากในอนาคตสภาพแวดล้อมอาจเปลี่ยนแปลงไป

- การวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนวทางจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ซึ่งจำแนกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านสถานศึกษา และด้านครัวเรือนของผู้เรียน รวมทั้งต้องวิเคราะห์แนวทางการสนับสนุน กฎหมายและวิธีการสนับสนุน โดยเชื่อมโยงทั้งในส่วนของข้อมูลที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

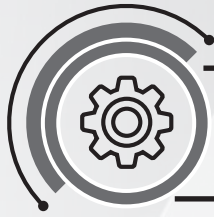
- การพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำเป็นต้องสรุปรายการข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ ได้แก่ (1) ข้อมูลสภาพปัจจุบัน (Status) อาทิ จำนวนนักเรียน จำนวนเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา จำนวนนักเรียนออกกลางคัน (2) ข้อมูลการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Respond) และ (3) ข้อมูลผลการดำเนินงาน (Result) ซึ่งเชื่อมโยงกับผลลัพธ์เชิงคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมายต่อไป ทั้งนี้ เสนอให้ฝ่ายเลขานุการฯ จัดทำรายการข้อมูลและเสนอไปยังอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัลต่อไป

- การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจำเป็นต้องประสานและอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน รวมถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- การจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนที่มีความยากลำบากจำเป็นต้องมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมกันพัฒนาระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นทางเลือกและตัวชี้วัดการดำเนินงานที่หลากหลาย และไม่ยุ่งยากซับซ้อน

ข้อจำกัดการศึกษาและข้อเสนอสำหรับการศึกษาต่อไป

ผลการศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำในมิติพื้นที่เพียงบางส่วนเท่านั้น และขาดการวิเคราะห์เชิงลึก อาทิ ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ ทุรกันดารห่างไกล การบริหารจัดการทรัพยากร รูปแบบและข้อดีข้อเสียของการสนับสนุน แบบรัฐร่วมเอกชน ซึ่งการจัดทำข้อเสนอแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อประกอบการกำหนดเกณฑ์ คัดกรอง ตัวชี้วัด แนวทางสนับสนุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร โดยส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ร่วมจัดและสนับสนุนอย่างเป็นระบบต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมบัญชีกลาง. (2560). พระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560. สืบค้นจาก <https://www.cgd.go.th>
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2555). (30 มีนาคม). ส่วนที่สุด ที่ มท 0893.3/ว 891. เงินอุดหนุนสำหรับส่งเสริมศักยภาพการจัดการศึกษาท้องถิ่น (ค่าปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน). สืบค้นจาก https://www.taklocal.org/govdoc_detail.php?id=1792
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). (19 มีนาคม). ส่วนที่สุด ที่ มท 0816.2/ว3274. ชักซ้อมแนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายรองรับเงินอุดหนุนทั่วไปด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. สืบค้นจาก https://www.uthailocal.go.th/govdoc_detail.php?id=7162
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). การจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (นักเรียนทุนเสมอภาค) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มเดิม ที่ได้รับทุนต่อเนื่อง ภาคเรียนที่ 2/2563. สืบค้นจาก http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2021/1/24903_1_1611888492296
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2561). พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. สืบค้นจาก <https://www.ratchakit.soc.go.th>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2562). ประกาศสนับสนุนทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น สืบค้นจาก [https://www.eef.or.th/notice/ครูรัก\(ษ์\)ถิ่น/](https://www.eef.or.th/notice/ครูรัก(ษ์)ถิ่น/)
- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนและกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2562). ระบบคัดกรองทุนเสมอภาคโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. สืบค้นจาก <https://www.bpp.thaieduforall.org/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2556). **แนวทางการจัดสรรงบประมาณโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรมการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556.** สืบค้นจาก <http://www.lopburi2.com/auditlop2/images/audit>

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2563). **แนวทางการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563.** สืบค้นจาก <https://www.kruupdate.com/22888/>

โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สำนักงาน. (2560). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 – 2569.** สืบค้นจาก <http://www.psproject.org/?p=2167>

นณริฎ พิศลยบุตร. (2559). **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: ข้อเสนอจากผลการสอบปีซ่า (PISA).** สืบค้นจาก <https://www.pier.or.th/?abridged=ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา>

เปรี๊อง กิจรัตน์กร. (2555). **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย: ที่มาและทางออก.เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “ยกเครื่องการศึกษาไทยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ” 23 กุมภาพันธ์ 2555 ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต** สืบค้นจาก <http://www.rajabhatnetwork.com/upload/images/Document/Doc%20Preang/ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย.pdf>

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ชัยยุทธ ปัญสวัสดิ์สุทธิ์). (2560). **การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา. อัดสำเนา**

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **การประชุมคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านการปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3 ธันวาคม 2563. อัดสำเนา**

ภาษาอังกฤษ

Education International Research Institute. (2011). **Equity Matters.** University of Exeter. UK.

ກາດຜນວກ

ภาคผนวก

เงื่อนไขและหลักเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนยากลำบาก

ปัจจุบันการดำเนินการคัดกรองความยากลำบากของโรงเรียนมีการดำเนินการเฉพาะในบางสังกัดและเป็นการสำรวจความยากลำบากเชิงสภาพภูมิศาสตร์เป็นหลัก และจัดสรรเงินเพิ่มเติมตามจำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนหรือเฉพาะนักเรียนยากจน ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนในบางสังกัดที่มีขนาดเล็กและตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้นอกจากนี้ โรงเรียนอาจยังไม่ได้รับการสำรวจและคัดกรอง หรืออาจไม่ผ่านเกณฑ์ความยากลำบากที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

การศึกษาครั้งนี้ได้ทบทวนกระบวนการคัดกรองโรงเรียนยากลำบากในปัจจุบัน ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นจากคณะทำงาน ฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการสนับสนุนโรงเรียนที่ยากลำบากในการเดินทางและการจัดการศึกษา ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม – 2 สิงหาคม 2562 เพื่อจัดทำแนวทางคัดกรองโรงเรียนยากลำบาก ซึ่งประกอบด้วย 1) เงื่อนไขการเป็นโรงเรียนยากลำบาก 1) เกณฑ์ความยากลำบากของโรงเรียน และ 3) ประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบากในเบื้องต้น สรุปดังนี้

1. เงื่อนไขการเป็นโรงเรียนยากลำบาก

“โรงเรียนยากลำบาก” หมายถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงและพื้นที่เกาะ ซึ่งมีความยากลำบากเชิงภูมิศาสตร์และได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษของกระทรวงการคลัง

- **โรงเรียนพื้นที่สูง** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าความสูงเฉลี่ยของจังหวัดที่ตั้ง หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลห้าร้อยเมตรขึ้นไป หรือตั้งอยู่ในหุบเขาระหว่างภูเขาตามความสูงข้างต้น

- **โรงเรียนพื้นที่เกาะ** หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ มีลักษณะตัดขาดจากแผ่นดินตลอดปี เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางโดยเรือเป็นหลัก ตั้งอยู่ในฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน และรวมถึงโรงเรียนที่ตั้งอยู่บนเรือเชื่อน

ทั้งนี้ ระดับความยากลำบากของโรงเรียนพิจารณาจาก “ความยากลำบากด้านการเดินทาง” เนื่องจากสภาพการคมนาคมและระบบคมนาคมขนส่ง และ “ความยากลำบากในการจัดการศึกษา” เนื่องจากการขาดความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน (โซล่าเซลล์ ตู้กรองน้ำดื่ม เครื่องสูบน้ำ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ฯลฯ) และการบริหารจัดการสำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างจากผู้เรียนปกติทั่วไป อาทิ นักเรียนประจำพัก-นอน การพัฒนาหลักสูตรหรือสื่อเพื่อรองรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์

“กลุ่มชาติพันธุ์/ชนเผ่า” หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกันที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร เช่น กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เย้า (เมี่ยน) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) อาข่า (อีเก้อ) ลีว๊ะ ถิ่น ขมุ จิน ฮ่อ ตองซุ คะฉิ่น ปะหล่อง (ตาลาอั้ง) ไทยใหญ่ มลาบรี (ตองเหลือง) มอญ พม่า เป็นต้น

2. หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดความยากลำบาก

ระดับความยากลำบากของโรงเรียนที่ผ่านเงื่อนไขความยากลำบากตามสภาพ ภูมิศาสตร์ (โรงเรียนพื้นที่สูงและโรงเรียนพื้นที่เกาะ) พิจารณา 2 ส่วน ได้แก่ **สภาพการคมนาคม และความพร้อมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน** โดยมีรายละเอียดและตัวชี้วัด ดังนี้

2.1 กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง) พิจารณา จากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ ดังนี้

สังกัด	การพิจารณาเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุด
โรงเรียนสังกัด สพป.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
โรงเรียนสังกัด สพม.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ทั้งนี้ กรณีโรงเรียนและที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่ได้อยู่ในจังหวัดเดียวกัน ให้ใช้ระยะทางจากโรงเรียนถึง ศูนย์บริการเขตพื้นที่ศึกษาระดับจังหวัดหรือศาลากลางจังหวัด
โรงเรียนสังกัด ตชด.	โรงเรียนถึง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน (กกด.)
โรงเรียนสังกัด อปท.	โรงเรียนถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง

1.1) เส้นทางที่ต้องเดินเท้า/รถจักรยานยนต์เท่านั้น หรือโดยเรือ (เลือกตอบ 1 ข้อ)

- เดินทางโดยเรือ หรือเดินทางโดยเรือต่อด้วยการเดินเท้า 15 คะแนน
- เดินทางด้วยเท้า/รถจักรยานยนต์ ระยะทางเกินกว่า 6 กิโลเมตร 15 คะแนน
- เดินทางด้วยเท้า/รถจักรยานยนต์ ระยะทางตั้งแต่ 3 - 6 กิโลเมตร 10 คะแนน
- เดินทางด้วยเท้า/รถจักรยานยนต์ ระยะทางไม่เกิน 3 กิโลเมตร 5 คะแนน
- ไม่มีเส้นทางที่ต้องเดินด้วยเท้า/รถจักรยานยนต์ 0 คะแนน

1.2) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาลอง (เส้นทางสัญจรอื่น นอกเหนือจาก “ถนนลาดยางหรือคอนกรีต”) (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐	เส้นทางลาลองมากกว่า 10 กิโลเมตร	15	คะแนน
☐	เส้นทางลาลอง ระหว่าง 6 – 10 กิโลเมตร	10	คะแนน
☐	เส้นทางลาลอง ระหว่าง 1 – 5 กิโลเมตร	5	คะแนน
☐	ไม่มีเส้นทางลาลองเดินทางไปโรงเรียน	0	คะแนน

1.3) สภาพเส้นทางที่เป็นถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐	ถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต ตั้งแต่ 30 กิโลเมตร	15	คะแนน
☐	ถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต ระหว่าง 20 – 29 กิโลเมตร	10	คะแนน
☐	ถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต ระหว่าง 10 – 19 กิโลเมตร	5	คะแนน
☐	ถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต ต่ำกว่า 10 กิโลเมตร	0	คะแนน

1.4) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐	ไม่มีรถประจำทาง/เรือโดยสารประจำทาง	15	คะแนน
☐	มีรถประจำทาง/เรือโดยสารประจำทาง วิ่งผ่านโรงเรียนวันละ ไม่เกิน 4 เที่ยว	10	คะแนน
☐	มีรถประจำทาง/เรือโดยสารประจำทาง วิ่งผ่านโรงเรียนวันละ ไม่เกิน 6 เที่ยว	5	คะแนน
☐	มีรถประจำทาง/เรือโดยสารประจำทาง วิ่งผ่านโรงเรียนเกินกว่าวันละ 6 เที่ยว	0	คะแนน

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ดังนี้

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา กรณีโรงเรียนพื้นที่สูง

2.1) โครงสร้างพื้นฐาน

ก. ระบบไฟฟ้า (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐	ไม่มีระบบไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน	15	คะแนน
☐	ใช้ระบบไฟฟ้าที่ผลิตจากแหล่งพลังงานทางเลือก	10	คะแนน
☐	ใช้ระบบไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	0	คะแนน

ข. น้ำอุปโภค บริโภค (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ ไม่มีแหล่งน้ำ	15 คะแนน
☐ บ่อน้ำตื้น/ประปาภูเขา	10 คะแนน
☐ ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน/บ่อบาดาล	5 คะแนน
☐ ใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาค	0 คะแนน

2.2) ระบบอินเทอร์เน็ต (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ ไม่มีระบบอินเทอร์เน็ต	15 คะแนน
☐ ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตผ่านระบบจานดาวเทียม	10 คะแนน
☐ ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายโทรศัพท์	5 คะแนน
☐ ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตผ่านระบบใยแก้ว	0 คะแนน

2.3) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

ก. จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่าร้อยละ 66	15 คะแนน
☐ มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ระหว่างร้อยละ 34 – 66	10 คะแนน
☐ มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ระหว่างร้อยละ 1 – 33	5 คะแนน
☐ ไม่มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์	0 คะแนน

ข. ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ตั้งแต่ 3 กลุ่มชาติพันธุ์ ขึ้นไป	15 คะแนน
☐ มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่มชาติพันธุ์	10 คะแนน
☐ มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 1 กลุ่มชาติพันธุ์	5 คะแนน
☐ ไม่มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์	0 คะแนน

2.4) การบริหารจัดการโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา (เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ)

☐ มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขาตั้งแต่ 3 โรง/ห้องขึ้นไป	15 คะแนน
☐ มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขาจำนวน 2 โรง/ห้อง	10 คะแนน
☐ มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขาจำนวน 1 โรง/ห้อง	5 คะแนน
☐ ไม่มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา	0 คะแนน

2.5) การบริหารจัดการสำหรับนักเรียนพักนอน (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ มีจำนวนนักเรียนพักนอน ตั้งแต่ 61 คน ขึ้นไป	15 คะแนน
☐ มีจำนวนนักเรียนพักนอน ระหว่าง 31 – 60 คน	10 คะแนน
☐ มีจำนวนนักเรียนพักนอน ระหว่าง 1 – 30 คน	5 คะแนน
☐ ไม่มีนักเรียนพักนอน	0 คะแนน

2.2 กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

ส่วนที่ 1 สภาพการคมนาคม (เกณฑ์ความยากลำบากในการเดินทาง) พิจารณาจากสภาพเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุดจากโรงเรียนถึงหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ ดังนี้

สังกัด	การพิจารณาเส้นทางคมนาคมที่ใกล้ที่สุด
โรงเรียนสังกัด สพป.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
โรงเรียนสังกัด สพม.	จากโรงเรียน ถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้งนี้ กรณีโรงเรียนและที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่ได้อยู่ใน จังหวัดเดียวกัน ให้ใช้ระยะทางจากโรงเรียนถึง ศูนย์บริการเขตพื้นที่ การศึกษาระดับจังหวัดหรือศาลากลางจังหวัด
โรงเรียนสังกัด ทชด.	โรงเรียนถึง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน (กทด.)
โรงเรียนสังกัด อปท.	โรงเรียนถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการเดินทาง กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

1.1) เส้นทางที่ต้องเดินทางโดยเรือ ต่อเท้า/รถยนต์/รถจักรยานยนต์ (เลือกตอบ 1 ข้อ)

- เดินทางโดยเรือ ต่อด้วยรถยนต์/รถจักรยานยนต์ และเดินเท้า 15 คะแนน
- เดินทางโดยเรือ ต่อด้วยรถยนต์/รถจักรยานยนต์ 10 คะแนน
- เดินทางโดยเรือ ต่อด้วยเดินเท้า ระยะทางตั้งแต่ 3 กิโลเมตรขึ้นไป 10 คะแนน
- เดินทางโดยเรือ ต่อด้วยเดินเท้า ระยะทางไม่เกิน 3 กิโลเมตร 5 คะแนน
- เดินทางด้วยรถยนต์/รถจักรยานยนต์เท่านั้น 0 คะแนน

1.2) ลักษณะการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

- ไม่มีรถประจำทาง/เรือโดยสารประจำทาง 15 คะแนน
- มีเรือโดยสารประจำทาง แต่ไม่มีรถโดยสารประจำทาง 10 คะแนน
- ไม่มีเรือโดยสารประจำทาง แต่มีรถโดยสารประจำทาง 10 คะแนน
- มีเรือและรถโดยสารประจำทาง 5 คะแนน

1.3) ระยะเวลาในการเดินทาง (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ เกินกว่า 6 ชั่วโมง	15 คะแนน
☐ ระหว่าง 4 - 6 ชั่วโมง	10 คะแนน
☐ ระหว่าง 1 - 3 ชั่วโมง	5 คะแนน
☐ ต่ำกว่า 1 ชั่วโมง	0 คะแนน

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน (เกณฑ์ความยากลำบากในการจัดการศึกษา) พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน (ระบบไฟฟ้า น้ำอุปโภคบริโภค ระบบอินเทอร์เน็ต) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และนักเรียนพักนอน การจัดโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา โดยมีตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา ดังนี้

ตัวชี้วัดความยากลำบากในการจัดการศึกษา กรณีโรงเรียนพื้นที่เกาะ

2.1) โครงสร้างพื้นฐาน

ก. ระบบไฟฟ้า (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ ไม่มีระบบไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน	15 คะแนน
☐ ใช้ระบบไฟฟ้าที่ผลิตจากแหล่งพลังงานทางเลือก	10 คะแนน
☐ ใช้ระบบไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	0 คะแนน

ข. น้ำอุปโภค บริโภค (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ ไม่มีแหล่งน้ำ	15 คะแนน
☐ บ่อน้ำตื้น/ประปาภูเขา	10 คะแนน
☐ ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน/บอบาดาล	5 คะแนน
☐ ใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาค	0 คะแนน

2.2) ระบบอินเทอร์เน็ต (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ ไม่มีระบบอินเทอร์เน็ต	15 คะแนน
☐ ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตผ่านระบบจานดาวเทียม	10 คะแนน
☐ ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายโทรศัพท์	5 คะแนน
☐ ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตผ่านระบบใยแก้ว	0 คะแนน

2.3) การจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

ก. จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

- มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่าร้อยละ 66 15 คะแนน
- มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ระหว่างร้อยละ 34 – 66 10 คะแนน
- มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ระหว่างร้อยละ 1 – 33 5 คะแนน
- ไม่มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ 0 คะแนน

ข. ความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียน (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

- มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ตั้งแต่ 3 กลุ่มชาติพันธุ์ ขึ้นไป 15 คะแนน
- มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่มชาติพันธุ์ 10 คะแนน
- มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ 5 คะแนน
- ไม่มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ 0 คะแนน

ค. โรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา (เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขาตั้งแต่ 3 โรง/ห้องขึ้นไป 15 คะแนน
- มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขาจำนวน 2 โรง/ห้อง 10 คะแนน
- มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขาจำนวน 1 โรง/ห้อง 5 คะแนน
- ไม่มีโรงเรียนสาขา/ห้องเรียนสาขา 0 คะแนน

ง. นักเรียนพักนอน (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

- มีจำนวนนักเรียนพักนอน ตั้งแต่ 61 คน ขึ้นไป 15 คะแนน
- มีจำนวนนักเรียนพักนอน ระหว่าง 31 – 60 คน 10 คะแนน
- มีจำนวนนักเรียนพักนอน ระหว่าง 1 – 30 คน 6 คะแนน
- ไม่มีนักเรียนพักนอน 0 คะแนน

3. การจัดระดับความยากลำบากและเงื่อนไขการสนับสนุน

โรงเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามความยากลำบาก 4 ระดับ ได้แก่ ยากลำบากมากเป็นพิเศษ (ระดับ A+) ยากลำบากมากที่สุด (ระดับ A) ยากลำบากมาก (ระดับ B) และยากลำบาก (ระดับ C) ดังนี้

กลุ่มโรงเรียน	ระดับความยากลำบาก	เงื่อนไขการสนับสนุนตามระดับความยากลำบาก
กลุ่ม 1	ยากลำบากมากเป็นพิเศษ (ระดับ A+) ตั้งแต่ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มขึ้นไป	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 100 ของงบประมาณที่เสนอขอ)
กลุ่ม 2	ยากลำบากมากที่สุด (ระดับ A) ร้อยละ 70-79 ของคะแนนเต็ม	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 80 ของงบประมาณที่เสนอขอ)
กลุ่ม 3	ยากลำบากมาก (ระดับ B) ร้อยละ 60-69 ของคะแนนเต็ม	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 60 ของงบประมาณที่เสนอขอ)
กลุ่ม 4	ยากลำบาก (ระดับ C) ร้อยละ 50-59 ของคะแนนเต็ม	สนับสนุนตามที่เสนอขอทั้งหมด (ร้อยละ 50 ของงบประมาณที่เสนอขอ)

ประมาณการจำนวนโรงเรียนยากลำบาก (โรงเรียนยากลำบาก 20 ลำดับแรกที่มีคะแนนความยากลำบากร้อยละ 70 ขึ้นไป และได้รับการประกาศเป็นสำนักงานในพื้นที่พิเศษ)

ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนบ้านกองม่อ่งทะ	กาญจนบุรี
2	โรงเรียนบ้านทุ่งเสือโทน	กาญจนบุรี
3	โรงเรียนบ้านน้ำพุ	กาญจนบุรี
4	โรงเรียนบ้านห้วยกบ	กาญจนบุรี
5	โรงเรียนบ้านหินตั้ง	กาญจนบุรี
6	โรงเรียนบ้านเหมืองสองท่อ	กาญจนบุรี
7	โรงเรียนบ้านองหลุ	กาญจนบุรี
8	โรงเรียนเพียงหลวง 3 (บ้านเหมืองแร่ฮีตอง)	กาญจนบุรี
9	โรงเรียนวัดถ้ำอึ้งจุ	กาญจนบุรี
10	โรงเรียนวัดป่าถ้ำภูเตย	กาญจนบุรี
11	โรงเรียนบ้านคลองมดแดง สาขาป่าคา	กำแพงเพชร
12	โรงเรียนบ้านหนองแดน สาขาบ้านโละโคะ	กำแพงเพชร
13	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศรีสมวงศ์	เชียงราย
14	โรงเรียนบ้านกนกน้อยวิทยา	เชียงราย
15	โรงเรียนบ้านขุนสรวย	เชียงราย
16	โรงเรียนบ้านจะคือ	เชียงราย
17	โรงเรียนบ้านจะตี	เชียงราย
18	โรงเรียนบ้านผาลั้ง	เชียงราย
19	โรงเรียนบ้านห้วยแม่เหลี่ยม	เชียงราย
20	โรงเรียนบ้านใหม่สุขสันต์	เชียงราย
21	โรงเรียนวาวีวิทยาคม	เชียงราย

ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
22	โรงเรียนสันติคีรีวิทยา	เชียงราย
23	โรงเรียนดอยสามหมื่น	เชียงใหม่
24	โรงเรียนทุ่งต้นจ้าว	เชียงใหม่
25	โรงเรียนบ้านขุนแม่ตีนน้อย	เชียงใหม่
26	โรงเรียนบ้านขุนแม่นาย	เชียงใหม่
27	โรงเรียนบ้านขุนแม่รวม	เชียงใหม่
28	โรงเรียนบ้านชิแบร	เชียงใหม่
29	โรงเรียนบ้านใบหนา	เชียงใหม่
30	โรงเรียนบ้านฝึปานเหนือ	เชียงใหม่
31	โรงเรียนบ้านแม่โจง	เชียงใหม่
32	โรงเรียนบ้านแม่ตะละเหนือ	เชียงใหม่
33	โรงเรียนบ้านแม่สะเต	เชียงใหม่
34	โรงเรียนบ้านแม่หลงน้อย	เชียงใหม่
35	โรงเรียนบ้านแม่เอาะ	เชียงใหม่
36	โรงเรียนบ้านเวียงผาพัฒนา	เชียงใหม่
37	โรงเรียนบ้านสบแม่รวม	เชียงใหม่
38	โรงเรียนบ้านห้วยผา	เชียงใหม่
39	โรงเรียนชุมชนห้วยตากพัฒนาศึกษา	ตาก
40	โรงเรียนญาณวิศิษฐ์	ตาก
41	โรงเรียนท่านผู้หญิงวิไล อมาตยกุล (บ้านเปิงเคลิ่ง)	ตาก
42	โรงเรียนบ้านกล้วยทอ	ตาก
43	โรงเรียนบ้านขุนห้วยแม่ท้อ	ตาก
44	โรงเรียนบ้านธงชัย	ตาก

ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
45	โรงเรียนบ้านน้ำหอม	ตาก
46	โรงเรียนบ้านนุเซะโปล้	ตาก
47	โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง	ตาก
48	โรงเรียนบ้านแม่ระเมิงสาขาตะพิเดอ	ตาก
49	โรงเรียนบ้านสามหมื่น	ตาก
50	โรงเรียนบ้านห้วยปลาหลด สาขาบ้านห้วยจะก่อ	ตาก
51	โรงเรียนบ้านห้วยโป่ง	ตาก
52	โรงเรียนบ้านห้วยเหล็อง	ตาก
53	โรงเรียนบ้านอูมวาบ	ตาก
54	โรงเรียนหินลาดนาไฮวิทยาคม	ตาก
55	โรงเรียนบ้านกอกจูน	น่าน
56	โรงเรียนบ้านเปียงซ้อ	น่าน
57	โรงเรียนบ้านห้วยฟอง	น่าน
58	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านศิรีล้อม	ประจวบคีรีขันธ์
59	โรงเรียนภูษัตรวมไทยพัฒนา	พิษณุโลก
60	โรงเรียนป่าเต็งวิทยา	เพชรบุรี
61	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก	เพชรบุรี
62	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนอินทรีอาสา	เพชรบุรี
63	โรงเรียนบ้านแม่พรวัว	แพร่
64	โรงเรียนบ้านแกงหอม สาขาบ้านมั่ง	แม่ฮ่องสอน
65	โรงเรียนบ้านขุนสาใน	แม่ฮ่องสอน
66	โรงเรียนบ้านทีฮือลือ	แม่ฮ่องสอน
67	โรงเรียนบ้านน้ำส่อม	แม่ฮ่องสอน

ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
68	โรงเรียนบ้านโป่งสา	แม่ฮ่องสอน
69	โรงเรียนบ้านแม่หาด	แม่ฮ่องสอน
70	โรงเรียนบ้านแม่เหมืองหลวง	แม่ฮ่องสอน
71	โรงเรียนบ้านเลโคะ	แม่ฮ่องสอน
72	โรงเรียนบ้านเสาหิน	แม่ฮ่องสอน
73	โรงเรียนบ้านห้วยตอง	แม่ฮ่องสอน
74	โรงเรียนบ้านห้วยปูลิง	แม่ฮ่องสอน
75	โรงเรียนบ้านใหม่ห้วยหวาย	แม่ฮ่องสอน
76	โรงเรียนรุจิรพัฒน์	ราชบุรี
77	โรงเรียนบ่อสี่เหลี่ยมวิทยา	ลำปาง
78	โรงเรียนบ้านข่อยมิตรภาพสาขabanแม่เงาว	ลำปาง
79	โรงเรียนบ้านซ้อฟ้าสาขabanแม่จอกฟ้า	ลำปาง
80	โรงเรียนบ้านแม่สำน	ลำปาง
81	โรงเรียนบ้านเลาสุ	ลำปาง
82	โรงเรียนบ้านปางแม่ลอบ สาขาห้วยฮ่อม	ลำพูน
83	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหมื่นขาว	เลย

ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
โรงเรียนพื้นที่เกาะ		
ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนบ้านเกาะป่อ	กระบี่
2	โรงเรียนบ้านแหลมตง	กระบี่
3	โรงเรียนบ้านเกาะอั้ง	กระบี่
4	โรงเรียนพระราชทานบ้านเกาะพีพี	กระบี่
5	โรงเรียนบ้านเกาะมุกด์	ตรัง
6	โรงเรียนบ้านเกาะลิบง	ตรัง
7	โรงเรียนบ้านแหลม	ตรัง
8	โรงเรียนบ้านบาตูปูเต๊ะ	ตรัง
9	โรงเรียนหาดทรายทอง	ตรัง
10	โรงเรียนบ้านอ่าวพร้าว	ตราด
11	โรงเรียนบ้านคลองเจ้า	ตราด
12	โรงเรียนเกาะกูดวิทยาคม	ตราด
13	โรงเรียนบ้านเกาะหมาก	ตราด
14	โรงเรียนเกาะหมากน้อย	พังงา
15	โรงเรียนเกาะไม้ไผ่	พังงา
16	โรงเรียนเกียรติประชา	พังงา
17	โรงเรียนเกาะปันหยี	พังงา
18	โรงเรียนบ้านคลองดินเหนียว	พังงา
19	โรงเรียนบ้านคลองบอน	พังงา
20	โรงเรียนบ้านช่องหลาด	พังงา
21	โรงเรียนอ่าวมะม่วง	พังงา

ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
22	โรงเรียนบ้านท่าเรือ	พังงา
23	โรงเรียนอ่าวกะป้อ	พังงา
24	โรงเรียนบ้านริมทะเล	พังงา
25	โรงเรียนบ้านน้ำจืด	พังงา
26	โรงเรียนบ้านท่าเขา	พังงา
27	โรงเรียนบ้านย่าหมี	พังงา
28	โรงเรียนเกาะยาว	พังงา
29	โรงเรียนบ้านคลองเหี้ย	พังงา
30	โรงเรียนเกาะยาววิทยา	พังงา
31	โรงเรียนเกาะโหลน	ภูเก็ต
32	โรงเรียนบ้านเกาะนาคา	ภูเก็ต
33	โรงเรียนเกาะมะพร้าว	ภูเก็ต
34	โรงเรียนบ้านหาดทรายดำ	ระนอง
35	โรงเรียนบ้านแหลมนาว	ระนอง
36	โรงเรียนบ้านเกาะสินไห	ระนอง
37	โรงเรียนบ้านเกาะพยาม	ระนอง
38	โรงเรียนบ้านเกาะช้าง	ระนอง
39	โรงเรียนบ้านเกาะเหลา	ระนอง
40	โรงเรียนเกาะแก้วพิสดาร	ระยอง
41	โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง	สตูล
42	โรงเรียนบ้านเกาะบูโหลน	สตูล
43	โรงเรียนบ้านเกาะระยะโตดน้อย	สตูล
44	โรงเรียนบ้านเกาะยาว	สตูล

ที่	ชื่อโรงเรียน	จังหวัด
45	โรงเรียนเพียงหลวง 4	สตูล
46	โรงเรียนบ้านตันหยงกลิง	สตูล
47	โรงเรียนบ้านเกาะสาหร่ายชัยพัฒนา	สตูล
48	โรงเรียนบ้านตันหยงอูมา	สตูล
49	โรงเรียนบ้านตันหยงกาโบยชัยพัฒนา	สตูล
50	โรงเรียนบ้านเกาะพลวย	สุราษฎร์ธานี
51	โรงเรียนบ้านเกาะนกเภา	สุราษฎร์ธานี
52	โรงเรียนบ้านเกาะเต่า	สุราษฎร์ธานี

คำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการ

คำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ที่ ๒๖/๒๕๖๒

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา
ตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน (เพิ่มเติม)

ตามคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ ๕๗/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๒
ได้แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาตามความจำเป็นของสถานศึกษา
และผู้เรียน เพื่อศึกษาเชิงลึกและพัฒนาการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและ
ความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลและเป็นไปตามเป้าหมาย เลขาธิการสภาการศึกษาจึงแต่งตั้ง
คณะกรรมการเพื่อศึกษาการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน
เพิ่มเติม ดังนี้

๑. นางสาวนิตยา หลานไทย	คณะกรรมการ
๒. นายพิพัฒน์ เพ็ชรพรหมศร	คณะกรรมการ
๓. นางสาวดาราวรรณ มีงปทุมกรณ์	คณะกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายสุภัทร จำปาทอง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

อำนาจหน้าที่

๓. ให้คำปรึกษาและแนะนำการดำเนินงานศึกษาการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาดำเนินการตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน
๒. ออกแบบและจัดทำเครื่องมือศึกษา ร่วมวิจัยภาคสนามและประชุมเชิงปฏิบัติการรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
๓. ระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน
๔. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาดำเนินการตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายสุภัทร จำปาทอง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

คำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ที่ ๑๐ /๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียน และลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา

ตามที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นสำคัญสำหรับการจัดทำนโยบายด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณมีความสอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา และเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำเป็นแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
๒. นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	ที่ปรึกษา
๓. รองเลขาธิการสภาการศึกษาที่กำกับดูแลสำนักนโยบายและแผนการศึกษา	ที่ปรึกษา
๔. นายรังสรรค์ มณีเล็ก	ที่ปรึกษา
๕. รองผู้อำนวยการตำรวจตระเวนชายแดน (พลตำรวจตรีพันธุพงษ์ สุขศิริวิชัย)	ที่ปรึกษา
๖. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	ประธานคณะกรรมการ
๗. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	รองประธานคณะกรรมการ
๘. ร้อยตำรวจโทหญิงกัญชุลิกา พลเดชา	คณะกรรมการ
๙. นายกิตติ รัตนพันธุ์	
๑๐. นางสาวแก้วใจ จิเจริญ	คณะกรรมการ
๑๑. นางสาวอุติมา ช่างไม้	คณะกรรมการ
๑๒. นางสาวดารารวรรณ มีงปทุมภรณ์	คณะกรรมการ
๑๓. นางเบญจวรรณ ดวงใจ	คณะกรรมการ

/๓๔. นางพรทิมา.....

๑๔. นางพรพิมล ชินภักดี	คณะทำงาน
๑๕. นายพิพัฒน์ เพ็ชรพรหมศร	คณะทำงาน
๑๖. ร้อยตำรวจเอกภัทรพล ภิรมย์รักษ์	คณะทำงาน
๑๗. นางสาววิภา ยอดนุ่ม	คณะทำงาน
๑๘. นายสมจิต สมอ	คณะทำงาน
๑๙. นายสันตโฆส พลรักษ์	คณะทำงาน
๒๐. นายสุพจน์ จิตรเพ็ชร	คณะทำงาน
๒๑. ผู้แทนสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร	คณะทำงาน
๒๒. นางสาวปัทมา เอี่ยมละออ	คณะทำงานและ เลขานุการ
๒๓. นางสาวดารณี อรุณวรากรณ์	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔. นางสาวดวงดาว ศิลาอาสน์	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕. นายชยุต แดงจั่น	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๖. นายกษิตศ จงศักดิ์	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๗. นายอริชัฐ ไชยวัฒน์เจริญ	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. ให้คำปรึกษาและแนะนำการดำเนินงานศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา
๒. ออกแบบและจัดทำเครื่องมือศึกษา ร่วมวิจัยภาคสนาม ประชุมเชิงปฏิบัติการ รวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
๓. ระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา
๔. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายสุภัทร จำปาทอง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ ๗๕๒ / ๒๕๖๓

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

ด้วย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลรายการค่าใช้จ่ายที่สถานศึกษาได้รับในปัจจุบัน รายการค่าใช้จ่ายและงบประมาณที่ผู้เรียนหรือสถานศึกษาควรได้รับการสนับสนุนตามความต้องการจำเป็น และสอดคล้องสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาที่สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษาต่อไป ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงเห็นควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ที่ปรึกษา

๑. นายอำนาจ วิทยานุกูล	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๒. นายกวิทร์เกียรติ นนธ์พละ	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการส่วนกลาง

๑. นางสาวสุกัญญา ว่องปรัชญา ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ประธานคณะกรรมการ
๒. นางสาวลิลิน ทรงผาสุก ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	คณะกรรมการ
๓. นายสันทีช ไซย พลรักษ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะกรรมการ
๔. นางสาวกรชนก เชื้อนเพชร นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะกรรมการ
๕. นางสาวปัทมา พุฒนา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะกรรมการ
๖. นางเบญจวรรณ ดวงใจ ผู้อำนวยการกลุ่มงบประมาณ ๑ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาวดาราวรรณ ผึ้งปฐมภรณ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๘. นายชาญณรงค์ มงคลสิวกุล นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน คณะที่ ๑ กรุงเทพมหานคร

๑. นายนิพนธ์ กิ่งเวหา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑	ประธานคณะทำงาน
๒. นางนภัทร อัญญาณชกุล รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑	รองประธานคณะทำงาน
๓. นางสาวนันทพร พัฒน์วิชัยโชติ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑	คณะทำงาน
๔. นายอุทัย โทจำปา นักวิชาการคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑	คณะทำงาน
๕. นายพิพัฒน์ เพ็ชรพรหมศร ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑	คณะทำงานและเลขานุการ
๖. นางสาวสุนณฑา สาธุกานนท์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน คณะที่ ๒ ภาคเหนือ

๑. นายสมบูรณ์ ธรรมลังกา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑	ประธานคณะทำงาน
๒. นายปริญญา ณ วันจันทร์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑	รองประธานคณะทำงาน
๓. ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน พื้นที่เป้าหมาย	คณะทำงาน
๔. นางดาวนภา น่วมเจริญ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑	คณะทำงาน
๕. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑	คณะทำงาน
๖. นางสุนาสี ยอดยิ่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต ๒	คณะทำงาน

๗. บุคลากร...

๗. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต ๒
๘. นางฤดี พูลเขียว
ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๒
๙. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๒
๑๐. นางสาวเพ็ญศรี คำโป่ง
ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๑. นายสมจิต สมอ
ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๒. นางสาวลักขณ์ แก้วตา
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๓. นางสุนีย์ สามคำ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๔. นายกฤษณะ ใจแก้ว
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๕. นายณัฐพล แก้วตุลตุก
นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๖. นางสาวกริพรรณ เขียวธานี
นักวิชาการการเงินและบัญชีชำนาญการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๗. นางสุนีย์ จุมปา
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑
๑๘. นางสาวน้ำฝน พัฒนจันทร์
เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต ๑

คณะทำงาน คณะที่ ๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. นายวิทยา ปะวะโฮ
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐

คณะทำงาน

คณะทำงาน

คณะทำงาน

คณะทำงาน

คณะทำงานและเลขานุการ

คณะทำงาน

และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

และผู้ช่วยเลขานุการ

ประธานคณะทำงาน

๒. นายภูริพัฒน์...

๒. นายสุริพัฒน์ ชาวเวียง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	รองประธานคณะกรรมการ
๓. ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผนพื้นที่เป้าหมาย	คณะกรรมการ
๔. นางสุพร เจียรสุคนธ์ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๓	คณะกรรมการ
๕. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๓	คณะกรรมการ
๖. นางวิจิตรา โคตรบัญชา ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๒	คณะกรรมการ
๗. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๒	คณะกรรมการ
๘. นางสุหัส ชำนิกุล ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๘	คณะกรรมการ
๙. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๘	คณะกรรมการ
๑๐. นางสาวสุนันทา วรวงศ์เทพ ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะกรรมการ
๑๑. นางพรนิมิต ชินภักดี ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวมณีกานต์ เต้านวม นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓. นางสุรเนตร กัสสอาด นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นางสาวเจษฎาภรณ์ ภักดีศรี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. นางมณิดา สายพัทลุง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๑๖. นางวัลภา...

๓๖. นางวีลภา พลบูรณ์ นักวิชาการเงินและบัญชีปฏิบัติการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๓๗. นางสาวศุภิชา วิชาผง เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๐	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน คณะที่ ๔ ภาคกลาง

๑. นางชุลีกร ทองด้วง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม	ประธานคณะทำงาน
๒. นางศุภลักษณ์ เศรษฐกิจดิกุล รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม	รองประธานคณะทำงาน
๓. ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผนพื้นที่เป้าหมาย	คณะทำงาน
๔. นางวิลาวัลย์ ทองแถม ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๓	คณะทำงาน
๕. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๓	คณะทำงาน
๖. นางสมพร เมืองแป้น ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครปฐม เขต ๑	คณะทำงาน
๗. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครปฐม เขต ๑	คณะทำงาน
๘. นางสาวอุลา กลับหอม ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๕	คณะทำงาน
๙. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๕	คณะทำงาน
๑๐. นายกฤษฎา คำอาจ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๘	คณะทำงาน
๑๑. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๘	คณะทำงาน
๑๒. นางมะสิวรรณ ศรีนา ผู้อำนวยการหน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม	คณะทำงาน

๓๓. นางสาวแก้วใจ...

๑๓. นางสาวแก้วใจ จิเจริญ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑๔. นางสาวยุพา อังคุตรานนท์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. นางสาวสุนต์ หมิ่นชำนาญ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. นางสาวศิริรัตน์ จันณะฉวี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการ คณะที่ ๕ ภาคใต้

๑. นางสาวสุวิภา ตั้งก่อสกุล รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายวันชัย หวังสวาสดี รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	รองประธานคณะกรรมการ
๓. ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผนพื้นที่เป้าหมาย	คณะกรรมการ
๔. นางสาวพจนา วานิชกุล ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา	คณะกรรมการ
๕. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา	คณะกรรมการ
๖. นางอุไรวรรณ สิทธิฤทธิ์ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต ๑	คณะกรรมการ
๗. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต ๑	คณะกรรมการ
๘. นายชูศักดิ์ แก้วนุ่น ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑	คณะกรรมการ
๙. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑	คณะกรรมการ

๓๐. นางสาวกษิมา คงตฤ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต ๑	คณะทำงาน
๓๑. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต ๑	คณะทำงาน
๓๒. นางวนิดา เมืองแก้ว ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต ๒	คณะทำงาน
๓๓. บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต ๒	คณะทำงาน
๓๔. นางอรสา อูราพรธอนันต์ ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	คณะทำงาน
๓๕. นายกิตติ รัตนพันธุ์ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	คณะทำงานและเลขานุการ
๓๖. นางบุญศรี กุลคำรงวิวัฒน์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๓๗. นางสาวเขาวลักษณ์ อีหิธรภรณ์กุล นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๓๘. นางสุพรทิพย์ เติบโต นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๓๙. นางศันนางค์ นวลวิไลลักษณ์ เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๔๐. นางสาวภาวิณี บุญฉาย นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานมีหน้าที่ ดังนี้

๑. ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันและปัญหาของค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. จัดประชุม...

๒. จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากบุคลากรทางการศึกษา ครู และผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษา งบประมาณที่สถานศึกษาได้รับจัดสรรกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง และรายการที่ควรปรับเพิ่ม/ลด เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริง

๓. จัดทำรายงานการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในภูมิภาคที่รับผิดชอบ

๔. ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายอำนาจ วิชาญวิติ)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพกิจกรรม การลงพื้นที่

สภาพพื้นที่ของโรงเรียนทูลกระถังการ

โรงเรียนพื้นที่เกาะ

ลักษณะที่ตี่

โรงเรียนพื้นที่เกาะ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

โรงเรียนพื้นที่เกาะ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

โรงเรียนพื้นที่สูง

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

โรงเรียนพื้นที่สูง

ลักษณะที่ตั้ง

โรงเรียนพื้นที่สูง

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายอำนาจ วิชยานุวัติ
นายพีรศักดิ์ รัตนะ
นายกวิน เสือสกุล

เลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวปัทมา เอี่ยมละออ

ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายการเงินการคลัง
และทรัพยากรทางการศึกษา

นางสาวดารณี อรุณวรารณ์

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นางสาวดวงดาว ศิลาอาศน์

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นายชยุต แดงจั่น

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นายกษิตศ จอวงศ์ศักดิ์

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวภัทรินทร์ วิเศษสา

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นายอริษฐ์ ไชยวัฒน์เจริญ

ผู้ช่วยนักวิจัย

บรรณาธิการและพิสูจน์อักษร

นางสาวปัทมา เอี่ยมละออ

ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายการเงินการคลัง
และทรัพยากรทางการศึกษา

นายชยุต แดงจั่น

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มนโยบายการเงินการคลังและทรัพยากรทางการศึกษา
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มนโยบายการเงินการคลังและทรัพย์สินทางการศึกษา
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 54/2564
ISBN : 978-616-270-318-8

